

مطابق با فتاویٰ
حضرت آیت‌الله العظمیٰ مکارم شیرازی رحمۃ اللہ علیہ

سرشناسه: مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -
عنوان و نام پدیدآور: احکام غرب نشینان مطابق با فتاوی آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه العالی) / تهیه و تنظیم
محمدصادق مطهری فرد.
مشخصات نشر: قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص:، ۱۴/۵ ? ۲۱/۵ س.م.
شابک: ۷۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع: *Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc. -- Questions and answers --
موضوع: فتاوی‌های شیعه -- قرن ۱۴
موضوع: Fatwas, Shiites -- 20th century
موضوع: مسلمانان -- کشورهای غیراسلامی -- فتاوی‌های شیعه
موضوع: Muslims -- Non-Islamic countries -- Fatwas, Shiites
شناسه افزوده: مطهری فرد، محمدصادق، ۱۳۶۲ -
رده بندی کنگره: BP ۱۸۳/۱۸۳م/۱۷ الف ۲۷ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی: ۳۴۲۲/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۶۷۸۳۹

ناشر برتر
نوزدهمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

احکام غرب نشینان

مطابق با فتاوی

آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه العالی)

تهیه و تنظیم: محمدصادق مطهری فرد

تیراژ: ۲/۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

صفحه و قطع: ۲۱۶ صفحه / رقعی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

چاپخانه: سلیمانزاده

ناشر: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۳-۲۴۵-۵

قم - ابتدای خیابان شهدا - کوی آمار (۲۲) - پلاک ۱۵

تلفن: ۳۷۷۳۲۴۷۸ دورنگار: ۳۷۸۴۰۰۹۹

www.imamalipub.ir

قیمت: ۷۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار.....
۱۱	احکام تقلید.....
۱۷	احکام طهارت و نجاست.....
۳۴	احکام وضو.....
۴۰	احکام تیمم.....
۴۲	احکام غسل.....
۴۹	احکام نماز.....
۶۷	احکام روزه.....
۸۳	احکام اموات.....
۸۴	احکام حج.....
۱۰۰	احکام ازدواج و زناشویی.....
۱۱۰	احکام خوردنی‌ها و نوشیدنی‌ها.....
۱۱۸	احکام خمس.....
۱۲۷	احکام معاملات.....

۱۴۰	احکام بانکداری
۱۴۸	احکام پزشکی
۱۷۴	احکام حقوق
۱۸۲	احکام پوشش و حجاب
۱۹۰	احکام روابط زن و مرد نامحرم
۱۹۵	احکام محرم و نامحرم
۱۹۹	احکام معاشرت
۲۰۳	احکام نگهداری حیوانات
۲۰۶	احکام موسیقی
۲۰۹	احکام ورزشی
۲۱۴	احکام علوم غریبه

پیشگفتار

ما معتقدیم که خداوند حکیم انسان را خلق کرد و راه و رسم زندگی جاودان و سعادت‌مندانه را به وسیله فرستادگانش برای او روشن ساخت. بشر همیشه مُحتاج تعالیم حَقَّهٔ الهی بوده، تا بتواند به آرامش برسد و مسیر تکامل را طی کند و امروز پیمودن این راه فقط در پرتو فقه شیعی ممکن است چراکه دانش فقه بیش از دیگر دانش‌های دینی، اهداف دنیوی و اخروی را در خود جای داده است. جدای از هدف کلی دنیوی فقه که همان سامان‌بخشی به زندگی انسان مؤمن در روی کرهٔ خاکی است، اهداف دیگری نیز مورد توجه فقه‌اند که می‌توان آن‌ها را در شمار اهداف ثانوی مطرح کرد که در یک تقسیم‌بندی عبارت‌اند از:

۱. پاسداری از نظام زندگی انسان؛ ۲. کمک به عدالت و حفظ

آن؛ ۳. حفظ کرامت انسان؛ ۴. حفظ امنیت انسان.

و آنان که از پرتو فقاہت دور شدند، در ظلمت دنیا اسیر شیطان و شیطان صفتان گشته، دنیا و آخرت خود را تباه شده دیدند. مجموعه حاضر، نظرات فقیه عالی قدر جهان تشیع، حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه العالی) درباره ۵۹۲ مسأله در ۲۴ باب فقهی مورد نیاز مسلمانانی است که در کشورهای غیر اسلامی زندگی می کنند.

گلچین شدن مطالب این کتاب از بین هزاران سؤال شرعی، حاصل سال ها تجربه و بررسی کارشناسانه در مراجعات این عزیزان به بخش های پاسخگویی فقهی دفتر معظم له است. جا دارد از تمام عزیزانی که در تهیه این مجموعه یاری مان کرده اند به ویژه اعضای محترم «پایگاه اطلاع رسانی» دفتر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه العالی) به خصوص مجموعه بین الملل و بخش های پاسخگویی و به ویژه حجت الاسلام والمسلمین وحید علیان نژاد تقدیر و تشکر نمایم؛ مشتاقانه منتظر راهنمایی ها، انتقادات و پیشنهادات خوانندگان محترم به خصوص جوانان پویا و حقیقت جو هستیم.

در آخر عرضه می داریم: پروردگارا! هرچند عمل و کردار ما بندگان تو، ناچیز است، اما کرم تو بی حدّ است، از ذات پاکت می خواهیم این اثر ناقابل را از ما بپذیری و پدر و مادر، خانواده، اساتید، دوستان، تمام کسانی که بر گردن ما حقی دارند و تمام

آن‌هایی را که در طول تاریخ، خالصانه - در حدّ توان خود -
برای رضای تو تلاش کردند، در ثوابش شریک گردانی و حضرت
مهدی فاطمه (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را از ما راضی
و خشنود سازی.

محمدصادق مطهری فرد

ایام شهادت مظلومه المغصوبه حقها،

فاطمه زهرا (سلام الله علیها)

۱۲ جمادی الاولی ۱۴۳۶

۱۲ اسفند ۱۳۹۳

احکام تقلید

سؤال ۱. آیا باید در امور دینی ام از بزرگان دین یا همان مراجع تبعیت کنم یا این که خودم می توانم با استنباط های خود از منابع دینی، عمل کنم؟

پاسخ: هیچ مسلمانی نمی تواند در اصول دین تقلید نماید، بلکه باید آن ها را از روی دلیل - به فراخور حال خویش - بداند ولی در فروع دین یعنی احکام و دستورات عملی، اگر مجتهد باشد (یعنی بتواند احکام الهی را از روی دلیل به دست آورد) به عقیده خود عمل می کند و اگر مجتهد نباشد باید از مجتهدی تقلید کند، همان گونه که مردم در تمام اموری که درباره آن ها تخصص و اطلاعات ندارند، به اهل اطلاع مراجعه و از آن ها پیروی می کنند.

و نیز می تواند به احتیاط عمل کند، یعنی در اعمال خود طوری رفتار نماید که یقین کند تکلیف خود را انجام داده است، مثلاً اگر بعضی از مجتهدین کاری را حرام و بعضی مباح می دانند آن را ترک کند

و یا اگر بعضی، آن را مستحب و بعضی واجب می‌دانند آن را حتماً به جا آورد، ولی چون عمل به احتیاط مشکل است و احتیاج به اطلاعات نسبتاً وسیعی از مسائل فقهی دارد، راه برای توده مردم غالباً همان مراجعه به مجتهدین و تقلید از آنهاست.

سؤال ۲. یک فرد مسلمان از چه زمانی باید وظایف شرعی خود را از قبیل نماز و روزه و سایر واجبات انجام دهد و محرمات را ترک کند؟

پاسخ: زمان واجب شدن تکالیف شرعی از نظر قرآن و روایات رسیدن به «بلوغ شرعی» است. نشانه بلوغ، یکی از این سه چیز است: «اول»: کامل شدن ۱۵ سال قمری و وارد شدن در ۱۶ سالگی در پسران؛ و کامل شدن ۹ سال قمری و وارد شدن در ۱۰ سالگی در دختران. هر سال شمسی ۱۱ روز بیشتر از سال قمری است بنابراین با محاسبه این تفاوت و احتساب سال کیسه، زمان بلوغ در پسران به سال شمسی حدوداً ۱۴ سال و ۶ ماه و ۲۰ روز و در دختران ۸ سال و ۸ ماه و ۲۵ روز می‌باشد. «دوم» بیرون آمدن منی «سوم» رویدن موی درشت بالای عورت.

سؤال ۳. چرا باید از کسی تقلید کنیم؟ آیا در این زمینه، حدیث یا آیه‌ای وجود دارد؟

پاسخ: تقلید به معنای رجوع غیر متخصص به متخصص است؛ به همان دلیل که شما در مسائل طبی، به طیب و در مسائل ساختمانی، به مهندس ساختمان و در سایر کارها، به اهل خیره آن کار مراجعه

می‌کنید، در احکام اسلام نیز باید به فقیه، که متخصص دین است، مراجعه نمایید، قرآن مجید می‌فرماید: «فَاسْئَلُوا أَهْلَ الدِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ»^۱: «اگر چیزی را نمی‌دانید، از اهل اطلاع سؤال کنید».

سؤال ۴. چگونه از میان مراجع تقلید فعلی، برای خود، مرجع تقلید انتخاب کنم؟

پاسخ: برای تشخیص و انتخاب مرجع تقلید، از دو نفر کارشناس عادل سؤال کنید، اگر اعلم را تشخیص دادید، از او تقلید کنید و اگر در بین چند نفر نتوانید اعلم را تشخیص دهید، مخیرید از هر کدام که خواستید تقلید کنید.

سؤال ۵. این که می‌گویند: باید در مسائل شرعی از مجتهد اعلم تبعیت کرد، منظور از اعلم چه کسی است؟

پاسخ: اعلم کسی است که در استخراج احکام شرعی از ادله شرعی، از دیگر مجتهدان داناتر باشد.

سؤال ۶. محدوده تبعیت از مرجع تا کجاست؟

پاسخ: مرجع تقلید تنها حکم شرعی را بیان می‌کند و در مورد مسائل و موضوعات، هر کس باید شخصاً تحقیق نماید.

سؤال ۷. اگر نتوانم فرد اعلم را در بین مراجع پیدا کنم، تکلیف چیست؟

پاسخ: هرگاه شناختن «اعلم» به طور قطع ممکن نشود، احتیاط آن

۱. سوره نحل، آیه ۴۳.

است که از کسی تقلید کند که گمان به اعلم بودن او دارد و در صورت شک میان چند مجتهد و عدم ترجیح آنها، از هر کدام بخواهد می تواند تقلید کند.

سؤال ۸. آیا صرف این که کسی به ما بگوید: نظر مرجع شما در فلان موضوع، این است؛ باید به آن عمل کنیم؟ یا راه مشخصی وجود دارد؟

پاسخ: برای آگاهی از فتوای مجتهد چند راه وجود دارد: اول، شنیدن از خود مجتهد یا ملاحظه دستخط او. دوم، دیدن در رساله ای که مورد اطمینان باشد. سوم، شنیدن از کسی که مورد اعتماد است. چهارم، مشهور بودن فتوا در میان مردم، به طوری که سبب اطمینان شود.

سؤال ۹. اگر مسأله ای پیش آید که فرد حکم آن را نمی داند، تکلیف چیست؟

پاسخ: اگر وقت آن نمی گذرد صبر کند تا به مجتهد دسترسی پیدا کند و اگر دسترسی ندارد می تواند به احتیاط عمل نماید یعنی کاری را که بیشتر احتمال صحّت آن را می دهد انجام می دهد و بعداً سؤال می کند، اگر مطابق فتوای مجتهد بود صحیح است وگرنه باید اعاده کند.

سؤال ۱۰. آیا می توان از چند مرجع در احکام شرعی تبعیت کرد؟

پاسخ: هرگاه دو مجتهد مساوی باشند، می توان بعضی از مسائل را از یکی و بعضی را از دیگری تقلید کرد؛ ولی هرگاه در مسأله ای به فتوای یکی عمل کرد، عمل به فتوای دیگری در آن مسأله، جایز نیست.

سؤال ۱۱. به دلایلی می‌خواهم مرجع خود را عوض کنم آیا این کار صحیح است؟

پاسخ: عدول، یعنی تغییر تقلید از مجتهدی به مجتهد دیگر، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست، مگر آن‌که مجتهد دوم اعلم باشد و اگر بدون تحقیق عدول کرده باید بازگردد.

سؤال ۱۲. نظر شما در مورد سن بلوغ که در مسائل شرعی مطرح است چیست؟

پاسخ: بلوغ چهار مرحله دارد:

مرحله اول، بلوغ در عبادات و رعایت واجبات و محرمات است، که حد آن اتمام سن ۱۵ سال قمری در پسرها یا بیرون آمدن منی و یا رویدن موی درشت بالای عورت، و اتمام نه سال قمری در دخترهاست.

مرحله دوم، بلوغ در نکاح است، یعنی باید برای ازدواج و عمل زناشویی، رشد جسمانی مناسب داشته باشد و اگر وضع او طوری است که آسیب به او می‌رسد، نکاح جایز نیست.

مرحله سوم، بلوغ اقتصادی است؛ به این معنی که بتواند اموالش را سرپرستی کند و او را فریب ندهند. البته بلوغ اقتصادی، خود، دارای مراحل است و به هر اندازه که رشد اقتصادی پیدا کند، می‌تواند در اموالش تصرف کند (فرق است بین خرید نیازهای روزمره و معامله ملک و زمین و خانه و امثال آن).

مرحله چهارم، رشد برای مسائل حدود و قصاص و امثال آن است. البته در دیات نه علم شرط است نه عمد، بنابراین قتل خطا و شبه عمد دیه دارد، ولی در حدود و قصاص و امثال آن، چنانچه درکی از این مسائل ندارد، نمی‌توانیم آن‌ها را بر او جاری کنیم.

سؤال ۱۳. من در مسائلی که خودم از نظر عقلی تشخیص دهم صحیح یا اشتباه است به هیچ مجتهدی نیاز ندارم و فقط در مسائلی که نتوانم به درستی تصمیم بگیرم به سراغ رساله می‌روم آیا این برداشت من صحیح است؟

پاسخ: سخن شما درست مانند این است که بگویید: من در بیماری‌هایی به طبیب رجوع می‌کنم که خودم نوع بیماری و راه درمان را تشخیص ندهم! به یقین هیچ کسی جز طبیب نمی‌تواند حتی داروی یک بیماری ساده را مانند سرماخوردگی، دقیقاً تشخیص دهد؛ پس باید در همه آن‌ها به شخص متخصص رجوع کند.

سؤال ۱۴. خداوند بزرگ یکی است، پیامبر ﷺ یکی، و ائمه اطهار علیهم‌السلام هر کدام در زمان خود یکی بوده، و دستورات آن‌ها نیز یکی بوده است. چرا در زمان فعلی نظر مراجع بزرگوار تقلید درباره موضوعات و مسائل دین متفاوت است، و هر یک از آنان دیدگاه خاصی دارد؟

پاسخ: اولاً، مراجع تقلید در اصول مسائل یک فتوا دارند، و اگر اختلافی هست در جزئیات است. ثانیاً، این اختلاف به دلیل دور ماندن

ما از زمان حضرات معصومین علیهم السلام است زیرا روایات آن بزرگواران را کسانی نقل کرده‌اند که بعضی، آن اشخاص را افراد مطمئن می‌دانند، و بعضی ممکن است همه آن‌ها را مطمئن ندانند. البته مراجع نهایت کوشش خود را در شناخت آنان انجام می‌دهند، ولی ممکن است نظر همه یکسان نباشد. به علاوه فهم کلمات معصومین علیهم السلام با گذشت این همه زمان آسان نیست، و گاه در آن اختلاف نظر پیدا می‌شود. این، رمز اختلاف فتاواست.

سؤال ۱۵. آیا زن و فرزند باید از مرجع تقلید شوهر و پدر تقلید کنند، یا در تقلید آزاد هستند؟

پاسخ: هرکس در تقلیدش آزاد است، باید تحقیق کند و مطابق آن تقلید نماید.

سؤال ۱۶. شخصی چند سال بدون تقلید عبادت می‌کند، عبادتش چگونه است؟

پاسخ: باید از این لحظه به بعد تقلید کند و اعمالی که تا کنون انجام داده، آنچه مطابق دستور مرجع فعلی او بوده صحیح است و آنچه را که نبوده باید اعاده کند.

احکام طهارت و نجاست

سؤال ۱۷. منظور از مطهرات چیست؟

پاسخ: مطهرات به چیزهایی گفته می‌شود که نجس را پاک می‌کند

و از جمله آن‌ها این موارد است: ۱. آب ۲. زمین ۳. آفتاب ۴. استحاله ۵. انقلاب (تبدیل شدن).

سؤال ۱۸. ظرف نجس را چگونه با آب قلیل پاک کنم؟

پاسخ: ظرف نجس را با آب قلیل باید سه مرتبه شست، ولی با آب کر یا جاری یک مرتبه کافی است، هرچند سه مرتبه بهتر است (آب‌های لوله کشی در حکم آب جاری است).

سؤال ۱۹. اگر سگی ظرفی را بلیسد برای طهارت و پاک کردنش

چگونه عمل کنم؟

پاسخ: هرگاه سگ ظرفی را لیسیده، یا از آن، آب یا مایع دیگری خورده باشد، اول باید آن را با خاک پاک که با کمی آب مخلوط باشد خاک مال کرد و بعد دو مرتبه در آب قلیل، یا یک مرتبه در آب کر یا جاری شست و اگر آب دهان سگ در ظرفی بریزد، احتیاط مستحب آن است که همین کار انجام شود، اما اگر جای دیگری از بدن سگ با رطوبت به ظرف بخورد خاک مال کردن واجب نیست بلکه فقط باید آن را در آب قلیل سه مرتبه و یا در آب کر یا جاری یک مرتبه شست.

سؤال ۲۰. ظرفی دارم که با شراب نجس شده، برای پاک کردنش

چه کنم؟

پاسخ: ظرفی را که با شراب نجس شده، باید با آب قلیل سه مرتبه بشویند و دست در آن بمالند و مستحب است هفت مرتبه شسته شود.

سؤال ۲۱. اگر چیزی نجس شده باشد برای پاک کردنش باید

چه کنم؟

پاسخ: برای تطهیر چیزی که نجس شده خواه با بول باشد یا غیر بول، یک مرتبه شستشو کافی است، خواه با آب کر باشد یا با آب قلیل، ولی در بول، با آب قلیل، دو مرتبه بهتر است.

سؤال ۲۲. گاهی چیزی را که نجس شده به خوبی می شویم، ولی بو یا رنگ نجاست در آن می ماند، چه کنم؟

پاسخ: هرگاه چیز نجسی را بشویند و عین نجس برطرف شود اما بو یا رنگ آن بماند پاک است و اگر شک کند که عین نجس مانده یا نه، باید بیشتر بشوید تا یقین کند از بین رفته است.

سؤال ۲۳. برای پاک کردن بدن نجس باید چگونه عمل کنم؟

پاسخ: برای تطهیر بدن در آب کر یا جاری یا زیر شیر آب، همین اندازه که عین نجاست برطرف شود بدن پاک است و بیرون آمدن و دوباره در آب فرو رفتن لازم نیست.

سؤال ۲۴. آیا برای پاک شدن چیزهای نجس فقط آب کشیدن کافی است یا باید نجاست هم برطرف شود؟

پاسخ: اگر چیز نجسی را با آب کر یا جاری یا آب لوله کشی بشویند تا عین نجاست برطرف شود، یا بعد از برطرف کردن عین نجس در آب کر یا جاری فرو برند پاک می شود، ولی فرش و لباس و مانند آن را باید فشار یا حرکت داد تا آب آن خارج شود.

سؤال ۲۵. اگر مقداری از غذای نجس لای دندانها بماند باید چه کنم؟

پاسخ: اگر آب در دهان بگردانند به طوری که به تمام اجزای آن برسد پاک می شود.

سؤال ۲۶. آیا آب لوله کشی حکم آب کر را دارد؟

پاسخ: آبی که به کر متصل است، مانند آب لوله کشی حکم آب کر و جاری را دارد، بنابراین هرچیز نجسی را با آن بشویند، همین که عین نجاست بر طرف شد، پاک می شود.

سؤال ۲۷. اگر کف پا یا ته کفش نجس شود آیا با راه رفتن

پاک می شود؟

پاسخ: اگر پای انسان یا ته کفش او بر اثر راه رفتن روی زمین

نجس، نجس شود، با راه رفتن روی زمین پاک، یا کشیدن بر زمین، پاک می شود، به شرط این که زمین پاک و خشک باشد و عین نجاست زایل گردد و نیز باید زمین، خاک، یا سنگ، یا آجر فرش، یا سیمان و یا مانند آن باشد. و فرش و حصیر و سبزه، کف پا و ته کفش نجس را پاک نمی کنند.

سؤال ۲۸. کف پا و ته کفش با راه رفتن روی آسفالت پاک می شود؟

پاسخ: بله، پاک می شود.

سؤال ۲۹. چه مقدار راه رفتن موجب پاک شدن کف پا و ته

کفش می شود؟

پاسخ: اگر مختصری راه برود یا پا را بر زمین بکشد کافی است،

ولی بهتر است حداقل پانزده ذراع (تقریباً ۷/۵ متر) راه برود.

سؤال ۳۰. آیا با راه رفتن، کف دست یا زانوی کسی که با دست و زانو راه می‌رود، پاهای مصنوعی، ته عصا، نعل چهارپایان، چرخ اتومبیل، و مانند این‌ها پاک می‌شود؟

پاسخ: پاک شدن موارد ذکر شده با راه رفتن، محلّ اشکال است. کف جوراب نیز مانند این‌هاست، مگر این که جوراب چرمی و مانند آن باشد که به جای کفش از آن استفاده شود.

سؤال ۳۱. با آفتاب چه چیزهایی را می‌توان پاک کرد؟

پاسخ: تابش آفتاب، زمین و پشت بام را پاک می‌کند، ولی پاک کردن ساختمان و درب و پنجره و مانند آن محلّ اشکال است.

سؤال ۳۲. برای پاک شدن زمین و پشت بام با تابش آفتاب چه شرایطی لازم است؟

پاسخ:

اول این که چیز نجس دارای رطوبت مسری باشد، بنابراین اگر خشک باشد باید آن را قبلاً تر کنند، تا به وسیله آفتاب خشک شود.

دوم این که عین نجاست را قبلاً برطرف سازند.

سوم این که آفتاب مستقیماً بر آن بتابد، نه از پشت ابر و مانند آن، مگر این که ابر به قدری نازک باشد که مانع تابش آفتاب نشود، ولی تابش از پشت شیشه مانعی ندارد.

چهارم این که چیز نجس به واسطه تابش آفتاب خشک شود، اما اگر به کمک باد یا وسیله حرارتی دیگری خشک شود کافی نیست، مگر این که بسیار کم باشد که بگویند با آفتاب خشک شده است.

سؤال ۳۳. کشمش و خرمايي که در غذا مي ريزند، خوردنش چه حکمی دارد؟

پاسخ: خوردنش حلال است، هرچند جوشیده باشد.

سؤال ۳۴. اگر غذا و لقمه‌ای در دهان باشد و همزمان داخل دهان نجس شود، آیا غذا نجس شده است؟

پاسخ: هرگاه غذا در دهان یا لای دندان‌ها باقی مانده باشد و داخل دهان خون بیاید چنانچه انسان یقین نداشته باشد که خون به غذا سرایت کرده، آن غذا پاک است و اگر یقین کند، خوردن آن غذا حرام است.

سؤال ۳۵. موکت خانه ما نجس شده است. با توجه به این که موکت به زمین چسبیده است، تکلیف چیست؟

پاسخ: می‌توانند با آب لوله‌کشی آب بکشند سپس کمی بفشارند، در این صورت پاک می‌شود، البته بهتر است که غُسالَةُ آن (آبی که معمولاً پس از شستن چیزی، خودبه‌خود یا با فشار دادن، از آن خارج می‌شود) با دستمال و امثال آن جمع شود.

سؤال ۳۶. آیا شستن لباس‌ها و ملحفه‌های نجس با ماشین لباسشویی موجب پاک شدن آن‌ها می‌شود؟

پاسخ: ماشین‌های اتوماتیک که یکی دو بار با مواد شوینده لباس را می‌شوید و عین نجاست را برطرف می‌کند و آخرین بار با آب خالص شستشو می‌دهد و بعد آب را تخلیه می‌کند، لباس‌هایی که شسته پاک است و ماشین نیز پاک می‌شود. البته در لباس‌شویی‌های سطلی و دوقلو

که ماشین به طور خودکار، لباس را تطهیر نمی‌کند چنانچه لباس نجسی در بین لباس‌ها باشد فضای داخل ماشین، آب درون آن و تمامی لباس‌ها نجس هستند و باید آب کشیده شوند.

سؤال ۳۷. چگونه اطمینان به نجاست و طهارت پیدا کنم؟

پاسخ: مسأله نجاست و پاکی بسیار ساده است و سفارش شده که جستجو نکنید و تنها مواردی را که یقین به نجاست دارید بشوید و از روایات به دست می‌آید که چنانچه فرد شک دارد جایی از بدن او نجس شده است، لازم نیست حتی نگاه کند تا یقین پیدا شود و یا اگر شک در ترشح نجاست دارد می‌تواند آب به آن محل بپاشد تا یقین حاصل نشود که نجاست ترشح شده است. یعنی حتی در مواردی که به راحتی می‌توان به طهارت و نجاست علم پیدا کرد، نیاز به تفحص نیست، البته در بعضی موارد دیگر، مانند اطلاع از وقت اذان، به فتوای ما، تفحص برای کسب علم لازم است.

سؤال ۳۸. اگر خون را تجزیه کنیم آیا اجزای آن محکوم به نجاست است؟ و مصداق استحاله محسوب می‌شود یا نه؟ سایر نجاسات چگونه؟

پاسخ: مصداق استحاله محسوب نمی‌شود و محکوم به نجاست است.

سؤال ۳۹. پوسته‌ای که روی زخم‌ها به وجود می‌آید و معمولاً متشکل از خون و ترشحات زخم است، آیا حکم نجاست را دارد؟

پاسخ: هرگاه استحاله گردد، یعنی تبدیل به پوست بدن شود یا شبیه آن باشد، نجس نیست، و اگر واقعاً خون است و با شستشو از بین می رود نجس است.

سؤال ۴۰. اگر ته کفش نجس باشد با راه رفتن روی سرامیک پاک می شود؟

پاسخ: اشکال دارد.

سؤال ۴۱. چنانچه شیئی بر اثر تماس با نجاست نجس شود، سپس خود این شیء با شیء دومی تماس پیدا کند و همین طور شیء دوم با شیء سوم و... حال این واسطه ها تا چه تعداد باعث انتقال نجاست به شیء بعدی می شود؟

پاسخ: تا دو واسطه باعث انتقال نجاست می شود، نه بیشتر، یعنی اگر دست نجس مثلاً به دست دیگری بخورد آن هم نجس می شود، و اگر دست دوم به شیء سوم اصابت کند آن نیز نجس می شود، ولی اگر شیء سوم به چهارمی بخورد نجس نخواهد شد. به تعبیر دیگر، متنجس اول و دوم سبب سرایت نجاست می شود، ولی متنجس سوم سبب سرایت نجاست نمی شود، هرچند خود آن نجس است.

سؤال ۴۲. آیا عرق حائض و فرد جنب نجس است؟

پاسخ: عرق حائض و جنب نجس نیست و لباس هایی که در این حالت پوشیده می شوند چنانچه آلوده به نجاستی نشده باشند پاک هستند.

سؤال ۴۳. آیا جوشاندن سرکه موجب نجس شدن آن می شود؟

پاسخ: جوشاندن سرکه اشکالی ندارد ولی آب انگور جوشیده حرام است مگر این که دوسوم آب آن تبخیر شود.

سؤال ۴۴. آیا ترشحاتی که در حین شستن و آب کشی چیزهای

نجس به اطراف می باشد، نجس است؟

پاسخ: اگر با آب قلیل باشد، آبی که از آن جدا می شود و یا به

اطراف می باشد، که آن را «غساله» می گویند، نجس است و اگر با آب لوله کشی یا آب کر بشویند، چنانچه ذرات نجاست در غساله نباشد پاک است.

سؤال ۴۵. به طور کلی مکان و چیز نجس با چه روشی

پاک می شود؟

پاسخ: ابتدا عین نجاست را برطرف نمایید. اگر آب قلیل است

مقداری روی آن قسمت بریزید به گونه ای که محل نجس شده را دربر گیرد و بعد با دستمالی آن آب را جمع کنید. بدین ترتیب آن قسمت پاک می شود، اما دستمال و دست و ظرفی که دستمال در آن قرار می گیرد نجس است. و اگر با آب لوله کشی بشوید، همین مقدار که آب، محل نجس شده را فراگیرد پاک می شود. و بهتر این است که غساله آن با دستمال و امثال آن جمع شود.

سؤال ۴۶. اگر وسایل الکترونیکی مانند موبایل نجس شود

چه کنیم؟

پاسخ: می‌توانید قاب آن را باز کرده و تطهیر کنید و یا برای آن، جلد تهیه نمایید.

سؤال ۴۷. چه چیزهایی در اسلام نجس شمرده می‌شوند؟

پاسخ: برخی از نجاسات عبارت‌اند از: ۱. بول ۲. مدفوع ۳. منی ۴. مردار ۵. خون ۶. سگ ۷. خوک ۸. مایعات مست‌کننده ۹. آبجو.

سؤال ۴۸. آیا بول و مدفوع همه موجودات نجس است؟

پاسخ: بول و مدفوع انسان و هر حیوان حرام‌گوشتی که خون جهنده دارد، یعنی اگر رگ آن را ببرند خون از آن به سرعت جاری می‌شود، نجس است.

سؤال ۴۹. آیا فضولات حیوانات کوچک هم نجس است؟

پاسخ: فضله حیوانات کوچک، مانند پشه، مگس و مانند آن‌ها پاک است.

سؤال ۵۰. اگر فضله موش در بین مواد خشک پیدا شود، آیا آن

مواد نجس محسوب می‌شوند؟

پاسخ: می‌توانند فضله و مقداری از اطراف آن را بردارند و بقیه را مصرف کنند.

سؤال ۵۱. اگر در مواد خیس خورده فضله موش دیده شود، آن

مواد چه حکمی دارند؟

پاسخ: اگر به اندازه‌ای در آب بوده‌اند که نجاست به داخلشان نفوذ

کرده یا در آن آب پخته شده باشند خوردن آن‌ها حرام است؛ ولی می‌توان از آن‌ها به عنوان خوراک حیوانات استفاده کرد.

سؤال ۵۲. اگر فضلهٔ موش در غذای پخته شده پیدا شود چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر انسان یقین کند که نجاست هنگام پختن غذا در ظرف بوده، غذا نجس شده است و نمی توان از آن استفاده کرد، ولی اگر احتمال می دهد بعداً افتاده، آن مقداری را که یقین به سرایت دارد جدا کند و بقیه پاک است و جستجو لازم نیست.

سؤال ۵۳. اگر در تخم مرغ و شیر خون باشد، نجس هستند؟

پاسخ: کافی است خون موجود در تخم مرغ را بردارند و دور بریزند، بقیه پاک و حلال است. اما اگر عمداً به هم بزنند تا مستهلک شود خوردن آن اشکال دارد. همچنین بهتر است از رگه های خونی که درون شیر دیده می شود و سپس مستهلک می گردد پرهیز شود؛ هرچند محکوم به حرمت و نجاست نیست.

سؤال ۵۴. آیا فضله و بول پرندگان نجس است؟

پاسخ: فضله و بول پرندگان، چه حلال گوشت و چه حرام گوشت نجس نیست.

سؤال ۵۵. آیا همهٔ رطوبت هایی که از انسان خارج می شود نجس هستند؟

پاسخ: غیر از بول و منی رطوبت هایی که از انسان خارج می شود بر چند قسم است: اول: آبی که گاه بعد از بول بیرون می آید و کمی سفید و چسبنده است و به آن «وَدِی» می گویند. دوم: آبی که هنگام تحریک

شهوة بیرون می آید و به آن «مَدَى» می گویند. سوم: آبی که گاه بعد از منی بیرون می آید و به آن «وَذَى» می گویند، همه این آبها در صورتی که مجرا آلوده به بول و منی نباشد، پاک است و وضو و غسل را هم باطل نمی کند.

سؤال ۵۶. برای تخلی و دفع بول و مدفوع در دستشویی، اگر جهت سنگ توالت رو به قبله باشد چه حکمی دارد؟
پاسخ: در منزل هایی که مستراح آن رو به قبله یا پشت به قبله ساخته شده (خواه از روی عمد باشد، یا اشتباه، یا ندانستن مسأله) باید طوری بنشینند که رو به قبله یا پشت به قبله نباشد و الا حرام است.

سؤال ۵۷. در مناطقی که رو به قبله یا پشت به قبله نبودن سنگ توالت رعایت نمی شود تکلیف چیست؟
پاسخ: اگر قبله را نمی داند باید جستجو کند و اگر طریقی برای جستجو نیست اگر می تواند تأخیر بیندازد، اما در صورت ضرورت به هر طرف بنشیند اشکالی ندارد، در هواپیماها و قطارها نیز باید به همین شکل عمل کرد.

سؤال ۵۸. منخرج بول چگونه پاک می شود؟
پاسخ: منخرج بول با غیر آب پاک نمی شود و اگر با آب قلیل بشویند واجب است دو بار بشویند، اما با شلنگ های متصل به آب لوله کشی که در حکم جاری است، یک مرتبه کافی است.

سؤال ۵۹. منخرج غائط چگونه پاک می گردد؟

پاسخ: مخرج غائط را می‌توان با آب شست، یا با سه قطعه کاغذ یا سنگ یا پارچه یا مانند آن تمیز کرد، مگر در صورتی که از حد معمول تجاوز کرده و اطراف مخرج را آلوده نموده باشد، یا نجاست دیگری مانند خون با آن بیرون آید، یا از خارج نجاستی به آن برسد، که در این حالت‌ها فقط با آب پاک می‌شود.

سؤال ۶۰. به من گفته شده که مستحب است بعد از بول کردن و همچنین بعد از خارج شدن منی، استبراء انجام شود. استبراء چیست و چگونه انجام می‌شود؟

پاسخ: استبراء عمل مستحبی است که مردها بعد از بیرون آمدن بول انجام می‌دهند، به این ترتیب که چند مرتبه با انگشت و با کمی فشار، از بیخ آلت تا سر آن می‌کشند و سپس سر آن را چند مرتبه فشار می‌دهند، تا باقی‌مانده قطرات بول خارج شود، اما استبراء از منی آن است که بعد از خروج منی بول کنند تا ذرات باقی‌مانده خارج شود.

سؤال ۶۱. فایده استبراء بعد از بول چیست؟

پاسخ: فایده استبراء از بول این است که مجرا را از بول پاک می‌کند، در این صورت اگر آب مشکوکی بعد از آن خارج شود پاک است و وضو را هم باطل نمی‌کند، اما اگر استبراء نکرده باشد و رطوبتی خارج شود نجس است و وضو نیز باطل می‌شود.

سؤال ۶۲. آیا مردار همه موجودات نجس است؟

پاسخ: مردار حیوانی که خون جهنده دارد، در صورتی که خودش

مرده باشد نجس است، اما اگر به غیر دستور شرعی آن را ذبح کرده باشند پاک است.

سؤال ۶۳. پوست‌هایی که از لب و سر و جاهای دیگر بدن انسان جدا می‌شود چه حکمی دارد؟

پاسخ: پاک است، اما اگر آن را بکنند احتیاط واجب اجتناب است.

سؤال ۶۴. خون چه موجوداتی نجس است؟

پاسخ: خون انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد (یعنی اگر رگ آن را ببرند خون از آن به سرعت جاری می‌شود) نجس است، ولی خون حیواناتی که خون جهنده ندارند مانند ماهی و مار و همچنین خون پشه پاک است.

سؤال ۶۵. گاهی لثه و درون دهان خون می‌آید، تکلیف چیست؟

پاسخ: خونی که از لثه یا جای دیگر دهان بیرون می‌آید هرگاه در آب دهان حل شود و از بین برود پاک است و فرو بردن آب دهان نیز در این صورت جایز است.

سؤال ۶۶. آیا سگ و خوک نجس هستند؟

پاسخ: سگ و خوک معمولی نجس‌اند، حتی مو و پنجه و ناخن و رطوبت‌های آن‌ها نیز نجس است.

سؤال ۶۷. آیا غیر مسلمانان و کفار نجس هستند؟

پاسخ: کفار نجس نیستند؛ ولی چون از نجاسات ظاهری پرهیز

نمی‌کنند، برای آن‌هایی که نیازی به معاشرت ندارند، احتیاط آن است که به زندگی آن‌ها آلوده نشوند، ولی کسانی که به کشورهای غیر اسلامی سفر کرده یا در آن‌جا زندگی می‌کنند لازم نیست از غیر مسلمین و حتی از غذاهای غیر گوشتی آن‌ها اجتناب کنند.

سؤال ۶۸. آیا الکل‌های موجود در داروخانه‌ها و مصارف

پزشکی نجس هستند؟

پاسخ: الکل طبی صنعتی پاک است زیرا با قطع نظر از ماده رنگی،

قابل شرب نیست چون نوعی سم محسوب می‌شود بنابراین، ادله مسکر مایع، شامل آن نمی‌شود.

سؤال ۶۹. چه الکل‌هایی نجس هستند؟

پاسخ: شراب و هر مایعی که انسان را مست می‌کند بنا بر احتیاط

واجب نجس است، اما الکل‌هایی که به صورت فعلی قابل شرب نیست

و باید آن را رقیق کرد نجس نمی‌باشد ولی اگر به صورت کنونی اش

قابل شرب باشد، بنا بر احتیاط واجب، نجس است و اگر مشکوک باشد

آن نیز پاک است.

سؤال ۷۰. آیا فردی که جنب شده، عرقش نجس است؟

پاسخ: کسی که از طریق حرام جُنُب شود، خواه به واسطه زنا باشد،

یا لواط و یا استمناء، عرق او نجس نیست، ولی مادامی که بدن یا لباس

او عرق دارد بنا بر احتیاط واجب با آن نماز نخواند.

سؤال ۷۱. نجس بودن یک چیز چگونه ثابت می شود؟

پاسخ: از سه راه ثابت می شود: اول آن که انسان یقین پیدا کند، ولی گمان حتمی گمان قوی کافی نیست، بنابراین، غذا خوردن در بعضی از اماکن عمومی که گاه انسان گمان قوی به نجس بودن وسایل یا... آنها دارد جایز است، مگر آن که یقین به نجاست پیدا کند. دوم آن که «ذوالید» یعنی کسی که چیزی در اختیار اوست (مانند صاحب خانه و فروشنده و خدمتکار) خبر دهد که آن چیز نجس است. سوم، دو نفر عادل و یا حتی یک نفر گواهی دهد.

سؤال ۷۲. اگر چیز پاکی با چیز نجسی ملاقات کند، موجب

نجاست می شود؟

پاسخ: هرگاه یکی از آن دو رطوبت داشته باشد نجس می شود، اما اگر هر دو خشک باشند یا رطوبت به قدری کم باشد که سرایت نکند، آن چیز پاک، نجس نمی شود (مگر در ملاقات چیزی با مرده انسان پیش از غسل دادن که احتیاط واجب اجتناب است، هر چند خشک باشد).

سؤال ۷۳. اگر مواردی از قبیل زمین یا پارچه و مانند آن

و همچنین خیار و خربزه و ماست و امثال آنها با چیز نجسی برخورد کنند، نجس می شوند؟

پاسخ: اگر اینها رطوبت داشته باشند و چیز نجسی به آنها برسد

فقط همان قسمت (محل ملاقات) نجس می شود و بقیه پاک است، مگر این که رطوبت به قدری زیاد باشد که از جایی به جای دیگر سرایت کند.

سؤال ۷۴. آیا چرم‌های موجود در بازار نجس‌اند؟

پاسخ: چرم‌هایی که در بلاد کفار موجود است و یا از آن‌جا می‌آورند پاک است، هرچند نمی‌توان با آن نماز خواند.

سؤال ۷۵. اگر مهمان یا مستأجر، خانه را نجس کند آیا باید به صاحب‌خانه بگوید؟

پاسخ: اگر از چیزهایی باشد که طهارت در آن شرط است، مانند لباس نمازگزار، حوله دست و صورت و ظروف غذا، احتیاط واجب آن است که خیر دهند.

سؤال ۷۶. آیا پلاسمای خون نجس است؟

پاسخ: آری، نجس است.

سؤال ۷۷. پودر خونی که از بدن گاو و گوسفند گرفته می‌شود و در لوازم آرایشی و سوسیس و کالباس و غذای ماهی و... کاربرد دارد چه حکمی دارد؟

پاسخ: پودر خون نجس است و خوردن آن حرام می‌باشد ولی اگر به‌عنوان غذا به حیوانات بدهند گوشت آن حیوانات حرام نیست.

سؤال ۷۸. برخی مواد غذایی حاوی مقداری الکل هستند، آیا نجس‌اند؟

پاسخ: ممکن است به‌طور طبیعی مقدار کمی الکل در برخی مواد غذایی باشد که اگر مست‌کننده نباشد خوردن آن اشکالی ندارد اما اگر الکل مست‌کننده را از خارج وارد مواد غذایی کرده باشند استفاده از آن جایز نیست.

احکام وضو

سؤال ۷۹. آیا وضو گرفتن قبل از نماز، واجب است یا اگر بدن

و لباس پاک باشد کافی است؟

پاسخ: نمازگزار باید قبل از انجام نماز، وضو گرفته و خود را برای

انجام این عبادت بزرگ آماده کند.

در برخی از موارد هم باید «غُسل» کند یعنی تمام بدن را بشوید

و هرگاه نتواند وضو بگیرد یا غسل کند، باید به جای آن «تیمم» نماید که

هرکدام احکام خاص خود را دارد.

سؤال ۸۰. چگونه باید وضو بگیریم؟

پاسخ: برای وضو، انسان باید ابتدا صورت و سپس دست راست

و بعد از آن دست چپ را بشوید، آنگاه با رطوبتی که از شستن دست بر

کف آن است، سر را مسح کند یعنی دست را بر آن بکشد و سپس پای

راست و در آخر پای چپ را مسح نماید.

سؤال ۸۱. در وضو چه محدوده‌ای از صورت باید شسته شود

و کیفیت آن چگونه است؟

پاسخ: در وضو انسان باید ابتدا صورت را، از جایی که موی سر

رویده تا آخر چانه، از بالا به پایین بشوید و برای آن که یقین کند مقدار

واجب را شسته، باید کمی اطراف صورت را هم بر آن بیفزاید.

سؤال ۸۲. کیفیت شستن دست‌ها چگونه است؟

پاسخ: بعد از شستن صورت، باید ابتدا دست راست و سپس دست

چپ را از آرنج تا سر انگشت‌ها بشوید. برای آن‌که یقین کند آرنج را کاملاً شسته باید کمی بالاتر از آرنج را هم بشوید.

سؤال ۸۳. قبل از وضو، دست‌های خود را تا مچ شسته بودم، اگر در هنگام وضو دست‌ها را از آرنج تا مچ بشویم اشکالی دارد؟
پاسخ: در این صورت، وضو باطل است و باید هنگام وضو حتماً تا سر انگشتان را بشوید.

سؤال ۸۴. محل مسح سر کجاست و چگونه مسح سر انجام می‌شود؟

پاسخ: جای مسح، یک قسمت از چهار قسمت سر، که بالای پیشانی است (جلوی سر) می‌باشد، مسح سر، به هر مقدار کافی است. البته مستحب است به پهنای سه انگشت بسته و طول یک انگشت مسح باشد.
سؤال ۸۵. محل مسح پاها کجاست و چگونه انجام می‌شود؟
پاسخ: باید با رطوبتی که از وضو بر کف دست باقی مانده، روی پاها را از سر یکی از انگشت‌ها تا برآمدگی روی پا مسح کند، و احتیاط مستحب آن است که تا مفصل (جایی که متصل به ساق پا می‌شود) را نیز مسح کند.

سؤال ۸۶. اگر دست را ثابت نگه دارم و سر یا پا را حرکت دهم تا مسح شوند صحیح است؟

پاسخ: خیر، وضو باطل است و باید دست را بر سر و پاها بکشد، ولی اگر موقعی که دست را می‌کشد سر یا پا مختصری حرکت کند اشکال ندارد.

سؤال ۸۷. آیا بر سر و پاهای مرطوب و خیس هم می‌توان

مسح کرد؟

پاسخ: محلّ مسح (سر و روی پاها) باید خشک باشد، ولی اگر رطوبت آن به قدری کم باشد که مانع از تأثیر رطوبت دست بر آن نباشد اشکالی ندارد.

سؤال ۸۸. آیا شرایط خاصی در وضو گرفتن وجود دارد؟

پاسخ: با بودن شرایط زیر، وضو صحیح و با نبودن حتی یکی از

آن‌ها وضو باطل است:

آب وضو پاک باشد (نجس نباشد).

آب وضو و فضایی که در آن وضو می‌گیرد مباح باشد (غصبی نباشد).

آب وضو مطلق باشد (مضاف نباشد).

ظرف آب وضو مباح باشد.

ظرف آب وضو طلا و نقره نباشد.

اعضای وضو پاک باشد.

مانعی از رسیدن آب به اعضای وضو نباشد.

با قصد قربت و بدون ریا وضو بگیرد.

ترتیب را رعایت کند.

مُوالات (فاصله نینداختن بین اعمال وضو) را رعایت کند.

در کارهای وضو از دیگری کمک نگیرد.

استعمال آب برای او ضرری نداشته باشد.

برای وضو گرفتن وقت باشد.

سؤال ۸۹. اگر کسی نتواند وضو بگیرد تکلیفش چیست؟

پاسخ: کسی که نمی‌تواند وضو بگیرد، باید با کمک شخص دیگر وضو بگیرد، ولی خود او باید نیت وضو کند.

سؤال ۹۰. اگر فردی به دلیل شکستگی یا زخم نتواند وضو

بگیرد تکلیفش چیست؟

پاسخ: هرگاه زخم یا دُمَل یا شکستگی در صورت و دست‌هاست و روی آن باز است، اگر آب ریختن روی آن ضرر دارد، کافی است اطراف آن را بشوید، ولی اگر کشیدن دستِ تر بر آن ضرر ندارد باید دستِ تر بر خود آن نیز بکشد و اگر ضرر دارد مستحب است پارچه پاکِ روی آن بگذارد و دستِ تر روی آن بکشد.

سؤال ۹۱. اگر محل شکستگی در گچ باشد یا محل زخم بسته

باشد تکلیف چیست؟

پاسخ: چنانچه باز کردن آن ضرر و مشقت زیادی ندارد و آب هم برای آن مضر نیست، باید آن را باز کند و وضو بگیرد، در غیر این صورت اطراف زخم یا شکستگی را بشوید و احتیاط مستحب آن است که روی جبیره را نیز مسح کند و اگر جبیره، نجس است یا نمی‌شود روی آن دستِ تر بکشد، پارچه پاکِ را بر آن ببندد و دستِ تر روی آن بکشد.

سؤال ۹۲. اگر اعضای که در وضو باید بشوید شکسته باشد یا

زخم شده باشد، می‌تواند به جای وضو، تیمم کند؟

پاسخ: هرگاه جبیره تمام صورت یا تمام یکی از دست‌ها را گرفته

باشد، باید بنا بر احتیاط، هم وضوی جبیره‌ای بگیرد و هم تیمم کند، همچنین اگر جبیره تمام اعضای وضو را گرفته باشد.

سؤال ۹۳. نمازهایی که با وضوی جبیره‌ای به جا آورده‌ایم کافی

است یا باید بعد از بهبودی، دوباره بخوانیم؟

پاسخ: نمازهایی که با وضو یا غسل جبیره‌ای می‌خوانند اعاده

ندارد، مگر این که قبل از پایان وقت نماز، عذر برطرف شود، در این جا

بنا بر احتیاط واجب، نماز را اعاده کنند.

سؤال ۹۴. برای انجام چه کارهایی داشتن وضو واجب است؟

پاسخ: انسان باید برای نماز (به جز نماز میت) و برای طواف کعبه

و برای تماس بدن با نوشته قرآن و اسم خداوند وضو بگیرد. و همچنین

کسی که وضو ندارد نباید جایی از بدن خود را به این نوشته‌ها برساند:

* خط قرآن، ولی ترجمه آن اشکال ندارد.

* اسم خداوند به هر زبانی که نوشته شده باشد، مانند «الله»،

«خدا»، «god».

* نام پیامبر اکرم ﷺ و امامان علیهم السلام و نام حضرت زهرا علیها السلام اگر

بی‌احترامی به آنها باشد.

سؤال ۹۵. وضو چگونه باطل می‌شود؟

پاسخ: اگر یکی از امور زیر از انسان سر بزند وضو باطل می‌شود:

* خارج شدن ادرار یا مدفوع یا باد معده و روده.

* خواب، چنانچه گوش نشنود و چشم نبیند.

* چیزهایی که عقل را از بین می‌برد مانند دیوانگی، مستی، بیهوشی. (بنابر احتیاط واجب).

* استحاضه زنان.

* آنچه سبب غسل شود مانند جنابت و مَسِّ مِیْت و مانند آن.

سؤال ۹۶. در وضو چند بار می‌توان دست‌ها را شست؟

پاسخ: احتیاط واجب ترک مرتبه دَوَم است، و مرتبه سَوَم و بیشتر حرام است. منظور از مرتبه اوّل آن است که تمام عضو را بشوید خواه با یک مشت آب باشد یا چندین مشت، وقتی که تمام شد یک مرتبه حساب می‌شود.

سؤال ۹۷. کسانی که دچار بیماری خروج بی‌اختیار بول یا

خروج بی‌اختیار باد از شکم هستند تکلیفشان چیست؟

پاسخ: چنانچه می‌داند که از اول تا آخر وقت نماز، به‌مقدار وضو گرفتن و نماز خواندن مهلت پیدا می‌کند باید نماز را در همان وقت مهلت بخواند و به واجبات نماز، قناعت کند. والا وظیفه آن است که یک وضو بگیرد و فوراً مشغول نماز شود و اگر در وسط نماز چیزی خارج شد اعتنا نکند و نماز را بخواند *إن شاء الله* صحیح است؛ حتی اگر بین دو نماز فاصله زیادی نیندازد با همان یک وضو می‌تواند هر دو نماز را بخواند.

سؤال ۹۸. آیا هر موقع از روز که وضو بگیریم، با همان می‌توان

نماز خواند یا باید جداگانه وضو گرفت؟

پاسخ: در هر زمانی می‌تواند وضو را به نیت طهارت بگیرد و با آن هر نمازی بخواند اما احتیاط آن است که اگر به نیت نماز واجب وضو می‌گیرد نزدیک وقت نماز باشد (مثلاً ۱۰ الی ۱۵ دقیقه قبل از اذان).

احکام تیمم

سؤال ۹۹. چه زمانی باید تیمم کرد؟

پاسخ: در این موارد باید به جای وضو و غسل، تیمم کرد:

* دسترسی به آب نداشته باشد.

* آب برای انسان ضرر داشته باشد مثلاً به سبب استعمال آب، بیماری در او پیدا می‌شود یا بیماری‌اش شدت می‌یابد و یا دیر خوب می‌شود.
* اگر آب را به مصرف وضو یا غسل برساند، خودش یا همسر او یا فرزندان او یا رفیقش و یا کسانی که به او مربوط‌اند از تشنگی هلاک می‌شوند یا بیمار می‌شوند، یا به قدری تشنه می‌شوند که تحمل آن سخت است (حتی حیوانی هم که در اختیار اوست همین حکم را دارد).
* بدن یا لباس او نجس است و آب بیش از تطهیر و آب کشیدن آن ندارد، و لباس دیگری نیز ندارد.

* وقت به قدری تنگ است که اگر بخواید وضو بگیرد یا غسل کند، تمام نماز یا مقداری از آن، بعد از وقت خوانده می‌شود.

سؤال ۱۰۰. کیفیت انجام تیمم چگونه است؟

پاسخ: در تیمم پنج چیز واجب است:

نیت

زدن کف دو دست باهم بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است.
 کشیدن هر دو دست بر تمام پیشانی و دو طرف آن، از جایی که موی
 سر می‌روید تا روی ابروها و بالای بینی.
 کشیدن کف دست چپ بر تمام پشت دست راست.
 کشیدن کف دست راست بر تمام پشت دست چپ (انگشتان هم
 جزء کف دست هستند).

سؤال ۱۰۱. بر چه چیزهایی می‌توان تیمم را انجام داد؟
 پاسخ: تیمم بر خاک، ریگ، کلوخ و سنگ، صحیح است، و این‌ها
 باید پاک باشد و غصبی نباشد.

سؤال ۱۰۲. چه چیزهایی تیمم را باطل می‌کند؟
 پاسخ: کسی که به جای وضو یا غسل تیمم کرده است، اگر یکی
 از چیزهایی که وضو یا غسل را باطل می‌کند از او سر بزند تیممش
 باطل می‌شود.

سؤال ۱۰۳. اگر تیمم کردن برایم راحت‌تر باشد آیا مجاز هستم
 به جای وضو یا غسل، تیمم کنم؟

پاسخ: تیمم در صورتی صحیح است که انسان نتواند وضو بگیرد،
 یا غسل کند بنابراین اگر بدون عذر تیمم کند، صحیح نیست و اگر عذر
 داشته باشد و برطرف شود مثلاً آب نداشته، و آب پیدا کند، تیمم او
 باطل می‌شود.

احکام غسل

سؤال ۱۰۴. چه غسل‌هایی واجب هستند؟

پاسخ: غسل‌های واجب عبارت‌اند از:

غسل جنابت (مشترک بین زنان و مردان)

غسل استحاضه (مخصوص زنان است)

غسل حیض (مخصوص زنان است)

غسل نفاس (مخصوص زنان است)

غسل مسّ میّت (مشترک بین زنان و مردان)

غسل میّت (مشترک بین زنان و مردان)

غسل مستحبّی که به واسطه نذر و قسم و مانند آن واجب شده است

(مشترک بین زنان و مردان)

سؤال ۱۰۵. غسل جنابت چه زمانی واجب می‌شود؟

پاسخ: زمانی که فرد جنب شود و انسان با دو چیز جنب می‌شود:

اول: جماع (آمیزش جنسی) دوم: بیرون آمدن منی، چه در خواب باشد

و چه در بیداری، کم باشد یا زیاد، با شهوت باشد یا بی شهوت.

سؤال ۱۰۶. منی چه نشانه‌هایی دارد؟

پاسخ: اگر رطوبتی از انسان خارج شود و نداند منی است یا

رطوبت دیگر، چنانچه همراه با «جستن» و «شهوت» باشد آن رطوبت

حکم منی دارد و اگر این دو نشانه، یا یکی از آنها نداشته باشد حکم

منی ندارد.

سؤال ۱۰۷. چگونه با آمیزش جنسی غسل واجب می‌شود؟
پاسخ: اگر انسان جماع کند و به اندازه ختنه‌گاه یا بیشتر داخل شود، مرد و زن هر دو جُنُب می‌شوند، خواه بالغ باشند یا نابالغ، و منی بیرون آید یا نه. این در صورتی است که جماع در قُبُل باشد و اگر در دُبُر باشد بنا بر احتیاط واجب باید بین غسل و وضو جمع کند.

سؤال ۱۰۸. اگر زن و شوهر شک کنند که به مقدار ختنه‌گاه دخول صورت گرفته یا نه، تکلیف چیست؟

پاسخ: اگر شک داشته باشند، غسل بر آنها واجب نیست.

سؤال ۱۰۹. انجام چه کارهایی بر فرد جنب حرام است؟

پاسخ: پنج کار بر جُنُب حرام است:

مَسَّ حَطِّ قُرْآن یا اسم خدا و پیامبران و امامان علیهم‌السلام، بنا بر احتیاط واجب. رفتن به مسجد الحرام و مسجد پیغمبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، هر چند از یک در داخل و از در دیگر خارج شود.

توقّف کردن در مساجد دیگر، اما اگر از یک در داخل و از در دیگر خارج شود، یا برای برداشتن چیزی یا گذاشتن چیزی در آن برود مانعی ندارد و احتیاط واجب آن است که در حرم امامان علیهم‌السلام هم توقّف نکند. خواندن یکی از آیات سجده، ولی خواندن غیر آیه سجده از سوره سجده دار مانعی ندارد. سوره‌هایی که سجده واجب در آن است چهار سوره است:

۱. سوره سجده (سوره ۳۲). ۲. سوره حم (سوره ۴۱). ۳. سوره والنجم (سوره ۵۳). ۴. سوره اقرأ (سوره ۹۶).

سؤال ۱۱۰. منظور از جنب شدن یا همان احتلام زنان چیست؟
پاسخ: هرگاه زنان به اوج لذت جنسی برسند و همزمان رطوبتی از آن‌ها خارج گردد (که غالباً همراه با سستی بدن است) رطوبت مذکور حکم منی دارد و باید غسل جنابت کنند. و در صورت شک وظیفه‌ای ندارند.

سؤال ۱۱۱. اوج لذت جنسی در زنان یعنی چه؟

پاسخ: اوج لذت جنسی زن لحظه‌ای است که بیشترین لذت جنسی را می‌برد و غالباً همراه با سستی بدن است (نوعی بی‌حالی و تمایل به خوابیدن) و بعد از این حالت میل جنسی او کاهش می‌یابد.

سؤال ۱۱۲. اوج لذت جنسی در مرد چگونه تعریف می‌شود؟

پاسخ: اوج لذت جنسی مرد همراه با جستن منی می‌باشد (حالت جهش داشتن یعنی مانند فواره‌ای که قطع و وصل می‌شود) البته در مورد مریض (کسی که نوعی ضعف عمومی دارد که باعث کاهش فعالیت‌های بدنی عادی او شده است) لازم نیست که با جستن بیرون آید، بلکه اگر رطوبت هنگامی بیرون آید که به اوج شهوت جنسی که غالباً همراه با سستی بدن است رسیده (نوعی بی‌حالی و تمایل به خوابیدن)، حکم منی را دارد؛ و در صورت یقین به جنابت باید غسل کند والا تکلیفی ندارد.

سؤال ۱۱۳. اگر زنی در حال حیض جنب شود و یا در حالی که

جنب شده ایام حیضش فرابرسد، تکلیفش چیست؟

پاسخ: با غسل جنابت در ایام حیض از جنابت پاک می‌شود

و همچنین غسل های مستحبی را نیز می تواند انجام دهد اما از کارهایی که بر حائض حرام است باید پرهیز کند. همچنین می تواند بعد از پاکی، هر دو را نیت کرده و یک غسل انجام دهد.

سؤال ۱۱۴. آیا غسل جای وضو را هم می گیرد؟

پاسخ: تمام غسل های واجب و همچنین غسل های مستحبی که با دلیل معتبر ثابت شده (مانند غسل جمعه، غسل احرام، غسل شب های قدر و مانند آن) کفایت از وضو می کند. و وضو بعد از غسل جنابت، بدعت و حرام است.

سؤال ۱۱۵. آیا رعایت ترتیب در شستن بدن هنگام غسل

لازم است؟

پاسخ: غسل ترتیبی به این صورت است که بعد از نیت، نخست سر و گردن، سپس نیمه راست و پس از آن نیمه چپ را می شوید و رعایت این ترتیب، مستحب است. بنابراین اگر همه بدن به هر صورتی شسته شود غسل صحیح است، هر چند توصیه ما این است که در حد توان این ترتیب را رعایت کنند.

سؤال ۱۱۶. چه چیزهایی موجب باطل شدن غسل می شوند؟

پاسخ: اگر بعد از غسل کاری انجام دهد که سبب وجوب غسل شود (مانند مس میت یا جنابت و امثال آن) باید غسل کند ولی اگر کاری کند که وضو را باطل می کند کافی است برای نماز و کارهایی که نیاز به وضو دارد، وضو بگیرد.

سؤال ۱۱۷. اگر چند غسل بر ما واجب باشد آیا باید برای هر کدام جداگانه غسلی انجام دهیم؟

پاسخ: اگر چند غسل واجب شده و یا می خواهید غسل های مستحب را هم به جا آورید، می توانید تمام آنها را تیت کرده و یک غسل انجام دهید.

سؤال ۱۱۸. کسی که نمی دانسته غسل بر او واجب شده، الان تکلیفش چیست؟

پاسخ: باید نمازهایی را که از زمان وجوب غسل تا انجام اولین غسل واجب و یا اولین غسل مستحبی که با دلیل معتبر ثابت شده (مانند غسل جمعه، غسل احرام، غسل شب های قدر و مانند آن) خوانده، قضا کند. در مورد روزه نیز اگر نمی دانسته جنب یا حائض شده است روزه صحیح است و اگر جنب یا حائض بودن را می دانسته ولی حکم را نمی دانسته (که باید غسل کند) باید روزه را قضا کند ولی کفاره ندارد.

سؤال ۱۱۹. جنب شدن و احتلام در مورد دختران مجرد چگونه محقق می گردد؟

پاسخ: دختران معمولاً جنب نمی شوند اما هرگاه به اوج لذت جنسی برسند و همزمان رطوبتی از آنها خارج گردد (که غالباً همراه با سستی بدن است) رطوبت مذکور حکم منی دارد و باید غسل جنابت کنند. و در صورت شک وظیفه ای ندارند.

سؤال ۱۲۰. حیض چیست و چه نشانه هایی دارد؟

پاسخ: «حیض» که گاهی از آن تعبیر به «عادت ماهانه» می‌کنند خونی است که غالباً در هر ماه چند روزی از رحم خارج می‌شود و زن را در موقع دیدن خون حیض «حائض» می‌گویند. خون حیض نشانه‌هایی دارد: در بیشتر اوقات غلیظ و گرم و رنگ آن تیره یا سرخ است و با فشار و کمی سوزش خارج می‌شود و مدت حیض کمتر از سه روز و بیشتر از ده روز نمی‌شود، حتی اگر مختصری کمتر باشد حیض نیست.

سؤال ۱۲۱. اگر مدت زمان دیدن خون حیض بیشتر از ده روز بشود تکلیف چیست؟

پاسخ: چنانچه خون حیض (حتی اگر به صورت لکه کم‌رنگی باشد) از ده روز بگذرد به مقداری که در ماه‌های قبل خون می‌دیده عادت ماهانه قرار می‌دهد، و بقیه حکم استحاضه دارد. و اگر مجموع (پاکی و خون) از ده روز تجاوز نکند همه آن حیض محسوب می‌شود.

سؤال ۱۲۲. اگر زنی در غیر ایام حیض لکه یا خونی ببیند، چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه عادت ماهانه مرتب دارد و خون یا لکه در ایام عادت و یا چند روز قبل از آن دیده شود و سه روز پشت سرهم باشد (هرچند فقط باطن آلوده باشد)، حیض است ولی اگر مجموع خون و لکه‌ها از ده روز بیشتر شود فقط خون‌هایی که در روزهای عادت دیده حیض است و بقیه استحاضه.

چنانچه عادت مرتب ندارد، خون‌هایی که نشانه‌های حیض را دارد، حیض است (به شرطی که از سه روز کمتر و از ده روز بیشتر نباشد و فاصله دو حیض کمتر از ده روز نباشد) در غیر این صورت، احکام استحاضه را دارد.

سؤال ۱۲۳. چه کارهایی بر زن در زمان حیض حرام است؟

پاسخ: ۱. تمام عبادت‌هایی که شرط صحت آن، وضو یا غسل یا تیمم است. ۲. کارهایی که بر جنب حرام است. ۳. نزدیکی (دخول) هم بر زن و هم بر مرد. اما لذت‌های دیگر مانعی ندارد. ۴. طلاق در این دوران باطل است.

سؤال ۱۲۴. استفاده از قرص جلوگیری برای قطع عادت ماهانه

اشکال دارد؟

پاسخ: در صورتی که ضرر مهمی نداشته باشد اشکالی ندارد، و چنانچه لکه‌هایی ببیند ولی سه روز اول متصل و پی‌درپی نباشد حکم استحاضه را دارد.

سؤال ۱۲۵. خون استحاضه چیست؟

پاسخ: در صورتی که خون، علائم و شرایط حیض را (مانند پیوستگی در سه روز اول) نداشته باشد و بر اثر زایمان و یا زخم و جرح و یا عفونت نباشد در حکم استحاضه است.

سؤال ۱۲۶. زن مستحاضه چه وظیفه و تکلیفی دارد؟

پاسخ: در استحاضه قلیله زن باید برای هر نماز یک وضو بگیرد

(بنابر احتیاط واجب) و واجب است از سرایت خون به سایر اعضا جلوگیری کند، اما عوض کردن پنبه و دستمال واجب نیست، هرچند احتیاط است. و در استحاضه کثیره واجب است سه غسل انجام دهد: یک غسل برای نماز صبح و یکی برای نماز ظهر و عصر و یک غسل نیز برای مغرب و عشا و باید میان این نمازها جمع کند و احتیاط مستحب آن است که علاوه بر این، برای هر نماز یک وضو بگیرد، قبل از غسل یا بعد از آن.

سؤال ۱۲۷. آیا زن و شوهر می‌توانند در ایام استحاضه زن، نزدیکی داشته باشند؟

پاسخ: نزدیکی در زمان استحاضه قلیله مانعی ندارد اما در زمان استحاضه کثیره تنها در صورتی مجاز است که غسل‌های روزانه را انجام داده باشد.

احکام نماز

سؤال ۱۲۸. لطفا درباره اهمیت نماز توضیح دهید؟

پاسخ: نماز رابطه انسان با خداست و مایه صفای روح و پاکی دل و پیدایش روح تقوا و تربیت انسان و پرهیز از گناهان است. نماز مهم‌ترین عبادات است که طبق روایات اگر قبول درگاه خدا شود عبادات دیگر نیز قبول خواهد شد و اگر قبول نگردد اعمال دیگر نیز قبول نخواهد شد. و نیز بر طبق روایات، کسی که نمازهای پنج‌گانه را به‌جا می‌آورد از گناهان پاک می‌شود همان‌گونه که اگر شبانه‌روز پنج

مرتبه در نهر آبی خود را بشوید اثری از آلودگی در بدنش باقی نمی‌ماند. به همین دلیل، در آیات قرآن مجید و روایات اسلامی و وصایا و سفارش‌های پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه هدی علیهم السلام از مهم‌ترین کارهایی که روی آن تأکید شده همین نماز است و لذا ترک نماز از بزرگ‌ترین گناهان کبیره محسوب می‌شود.

سؤال ۱۲۹. آیا مواقعی هست که از خواندن نماز معاف بشویم؟
پاسخ: نمازهای واجب تحت هیچ شرایطی از انسان ساقط نمی‌شود خواه بر اثر بیماری باشد و یا مستی یا در حال سفر بودن، چه سفرهای زمینی و چه هوایی بلکه در سفرهای فضایی هم باید نماز خوانده شود. اما کسی که در تمام وقت بی‌هوش بوده، قضا بر او واجب نیست، همچنین کافری که مسلمان شده و زنی که در حال حیض یا نفاس بوده است.

سؤال ۱۳۰. اگر به دلایلی موفق نشویم نماز بخوانیم تکلیف چیست؟

پاسخ: هر کس نماز واجب را در وقت آن ترک کند باید قضای آن را به جا آورد هر چند در تمام وقت نماز خواب بوده باشد و یا مانند آن.
سؤال ۱۳۱. آیا هر زمان که خواستیم می‌توانیم نمازها را بخوانیم؟
پاسخ: از آن جا که هر کدام از نمازهای واجب شبانه‌روز دارای وقت مشخصی است، هنگامی انسان می‌تواند مشغول نماز شود که یقین به داخل شدن وقت آن نماز پیدا کند.

سؤال ۱۳۲. خواندن نماز عصر در هنگام عصر و یا خواندن نماز

عشا در وقت عشا، اشکالی دارد؟

پاسخ: مستحب است پنج نماز را در پنج وقت به جا آورد، یعنی هرکدام را در وقت فضیلت خود و تنها فاصله دادن به مقدار نافله یا تعقیبات کافی نیست، بلکه معیار همان وقت فضیلت است.

سؤال ۱۳۳. تکلیف نماز و روزه افرادی که در مناطقی به سر

می‌برند که روز یا شب آن‌ها خارج از متعارف است، چیست؟

پاسخ: در مناطقی که روز یا شب آن‌ها خارج از متعارف است (مثلاً

بیش از ۱۸ ساعت) باید روزه خود را مطابق مناطق معتدله در آن زمان به جا بیاورد مثلاً همان زمان را در تهران یا قاهره در نظر بگیرد که طول شب و روز چقدر است - زیرا آن مناطق طلوع و غروب و نصف النهار دارند - سپس با افق خود آن را تطبیق کند؛ به تعبیر دیگر، اگر در آن فصل از سال در منطقه معتدله مورد نظر، طول روز ۱۴ ساعت است، او نیز ۱۴ ساعت روزه می‌گیرد به این معنا که از طلوع فجر آن‌جا شروع می‌کند و ۱۴ ساعت روزه می‌گیرد و در زمستان که روزهای منطقه معتدله مورد نظر مثلاً ۱۲ ساعت است، باید از طلوع فجر آن‌جا شروع کند و ۱۲ ساعت روزه بگیرد (مطابق مثال بالا). در مورد نماز، در جاهایی که روز زیاد کوتاه نیست، مطابق طلوع و غروب و ظهر آن محل به جا آورد؛ و اگر طول روز زیاد کوتاه باشد، مطابق آنچه در روزه نوشتیم عمل می‌کند.

سؤال ۱۳۴. افرادی که با قطار یا کشتی مسافرت می‌کنند، با توجه به این‌که در حال حرکت هستند و ممکن است جهت قبله تغییر کند حکم نماز آنان چیست؟

پاسخ: هنگامی که کشتی یا قطار در حال حرکت می‌باشد و اشخاص اقامه نماز می‌کنند در صورتی که از قبله منحرف شوند، باید فوراً به سوی قبله تغییر جهت دهند.

سؤال ۱۳۵. برای جهت‌یابی قبله چه راه‌هایی وجود دارد؟

پاسخ: قبله‌نماهای سالم معمولی برای تعیین قبله خوب است ولی باید با آن آشنا بود و اگر قبله‌نما نبود از مساجد مسلمین یا قبرستان‌ها می‌توان قبله را تشخیص داد و همچنین از شهادت اهل محل و اگر هیچ وسیله‌ای برای تشخیص قبله نداشت به یکی از چهارطرف نماز می‌خواند.

سؤال ۱۳۶. اگر راهی برای یافتن جهت قبله نبود چه کنیم؟

پاسخ: هرگاه راهی برای پیدا کردن قبله وجود نداشته باشد و قبله در میان چهار سمت مختلف مردّد شود یک نماز به یک طرف کافی است، و هرگاه در سه طرف یا دو طرف احتمال وجود قبله را می‌دهد فقط به سمت آن‌ها نماز بخواند.

سؤال ۱۳۷. آیا می‌توان به گفته افراد درباره جهت قبله اکتفا کرد؟

پاسخ: به گفته صاحب منزل یا مسئول یک مسافرخانه و مانند آن مثل خلبان یا مهماندار هواپیما و امثال آن‌ها در قطار و کشتی در صورتی که فرد بی‌مبالاتی نباشد می‌توان اعتماد کرد.

سؤال ۱۳۸. جهت قبله در مناطق قطبی چگونه است؟

پاسخ: به سمتی می ایستد که نزدیکترین فاصله را با مکه داشته باشد و از این جا حکم نماز و روزه در سفرهای فضایی روشن می شود و قبله مسافران فضا آن سمت است که زمین و امتداد آن در آسمان قرار دارد.

سؤال ۱۳۹. در برخی کشورها اصلاً راهی برای تشخیص دقیق

جهت قبله وجود ندارد، تکلیف چیست؟

پاسخ: به همان طرفی که در میان مسلمانان آن جا مشهور به قبله است بایستند اشکالی ندارد.

سؤال ۱۴۰. نماز خواندن با لباس یا بدن نجس چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر کسی عمداً با لباس یا بدن نجس نماز بخواند نمازش باطل است.

سؤال ۱۴۱. تکلیف کسی که نجاست بدن یا لباسش را فراموش

کرده چیست؟

پاسخ: اگر قبلاً باخبر بوده و فراموش کرده و با آن نماز خوانده باید نماز را اعاده کند، خواه در وسط نماز یادش بیاید، یا بعد از نماز و اگر وقت نماز گذشته باید قضا کند.

سؤال ۱۴۲. اگر فردی خبر نداشته باشد که بدن یا لباسش نجس

است و بعد از نماز بفهمد، آیا نمازش صحیح است؟

پاسخ: آری؛ نمازش صحیح است، خواه در وقت باشد یا بعد از وقت.

سؤال ۱۴۳. آیا مواردی هست که اجازه داشته باشیم با بدن یا لباس نجس نماز بخوانیم؟

پاسخ: در شش صورت اگر بدن یا لباس نمازگزار نجس باشد نماز او صحیح است:

در جایی که به واسطه زخم یا جراحت و دمل، لباس یا بدن به خون آلوده شده باشد. اگر به گونه‌ای است که آب کشیدن بدن یا لباس، کار مشکلی است تا وقتی که زخم یا جراحت و دمل خوب نشده می‌تواند با آن نماز بخواند.

در جایی که خون موجود در لباس کمتر از درهم باشد (درهم تقریباً به اندازه یک «بند انگشت اشاره» است).

هرگاه لباس‌های کوچک مانند عرقچین و جورابی که نمی‌توان با آن عورت را پوشانید، نجس باشد نماز با آن‌ها صحیح است و همچنین انگشتر و عینکی که نجس شده است.

هرگاه دستمال یا لباس نجسی که می‌توان با آن عورت را پوشانید در جیب نمازگزار باشد نماز او صحیح است و همچنین سایر اشیای نجس. زنی که پرستار بیچه است و نمی‌تواند برای نماز به آسانی لباس طاهر تهیه کند، هرگاه در شبانه‌روز یک مرتبه لباس خود را بشوید می‌تواند با آن نماز بخواند، هرچند لباسش با بول بیچه نجس شود، ولی احتیاط آن است که لباس خود را برای اولین نمازی که به‌جا می‌آورد آب بکشد. در جایی که ناچار است با بدن یا لباس نجس نماز بخواند.

سؤال ۱۴۴. آیا با هر لباسی می‌توان به نماز ایستاد؟

پاسخ: لباس نمازگزار شش شرط دارد: ۱. پاک باشد. ۲. غصبی نباشد، بنا بر احتیاط واجب. ۳. از اجزای مردار نباشد. ۴. از حیوان حرام‌گوشت نباشد. ۵ و ۶. اگر نمازگزار مرد است لباس او از ابریشم خالص یا طلا بافت نباشد.

سؤال ۱۴۵. نماز خواندن با لباسی که آرم صلیب‌دار داشکالی دارد؟

پاسخ: جایز نیست و نماز اشکال دارد.

سؤال ۱۴۶. نماز خواندن با لباس‌های چرمی صحیح است؟

پاسخ: با لباس‌های چرمی که از بازار مسلمانان تهیه می‌شود می‌توان نماز خواند هر چند شک داشته باشد که از حیوانی است که ذبح شرعی شده یا نه، اما اگر یقین داشته باشد که چرم را از ممالک غیر اسلامی آورده‌اند و فروشنده یک انسان لایبالی است که درباره آن تحقیق نکرده نماز با آن جایز نیست و اگر نداند چرم از بلاد اسلامی است یا غیر بلاد اسلامی، اشکالی ندارد.

سؤال ۱۴۷. اگر موی گربه به بدن یا لباس چسبیده باشد، آیا برای

نماز مشکلی دارد؟

پاسخ: گربه نجس نیست ولی بودن موی آن بر لباس یا بدن موجب

بطلان نماز است.

سؤال ۱۴۸. نماز خواندن با لباسی که از چرم مصنوعی است

اشکالی دارد؟

پاسخ: این ایام چرم‌های مصنوعی را با مواد پلاستیکی و مانند آن می‌سازند و نماز خواندن با آن اشکالی ندارد و هرگاه شک کند که چیزی چرم مصنوعی است یا چرم واقعی یا از حیوان حرام‌گوشت، یا حیوان مرده، آن هم اشکالی ندارد.

سؤال ۱۴۹. آیا مکانی که در آن نماز می‌خوانیم باید خصوصیات مشخصی داشته باشد؟

پاسخ: مکان نمازگزار باید دارای شرایط زیر باشد:

مباح بودن؛ بنابراین کسی که در ملک غصبی یا روی فرش یا تخت غصبی نماز می‌خواند نمازش اشکال دارد، همچنین نماز در ملکی که منفعت آن متعلق به دیگری است.

استقرار؛ اگر مکان نمازگزار متحرک باشد به گونه‌ای که نتواند کارهای نماز را به‌طور عادی انجام دهد، نماز او باطل است، بنابراین، نماز خواندن در کشتی و قطار و مانند آن اگر بتواند کارهای نماز را صحیح انجام دهد اشکال ندارد و اگر به علت تنگی وقت یا ضرورت دیگری ناچار باشد نماز را در کشتی و اتومبیل و مانند آن بخواند و قبله دائماً در حال تغییر باشد باید تا آن‌جا که می‌تواند به طرف قبله برگردد و در حال برگشتن به سوی قبله چیزی نخواند.

توانایی انجام واجبات در آن محل.

تقدم مرد بر زن؛ باید در نماز، زن عقب‌تر از مرد بایستد و جای سجده او از جای سجده مرد کمی عقب‌تر باشد و الا نماز باطل است.

در این حکم، محرم و غیر محرم تفاوتی ندارند، ولی اگر میان مرد و زن دیوار یا پرده و مانند آن باشد، یا به اندازه ده ذراع (تقریباً ۵ متر) فاصله باشد اشکال ندارد.

اگر زن در کنار مرد یا جلوتر بایستد و باهم وارد نماز شوند نماز هر دو باطل است، اما اگر یکی قبلاً وارد نماز شده، نماز او صحیح و نماز دومی باطل است.

بلندتر نبودن محل پیشانی از جای سجده؛ باید محل پیشانی نمازگزار از جای ایستادن او به اندازه ای بلند نباشد که از صورت سجده بیرون رود و احتیاط واجب آن است که بیش از چهار انگشت بسته بلندتر یا پست تر نباشد.

مجلس گناه نبودن؛ مثلاً در آن جا که شراب می نوشند، قمار می کنند یا غیبت می نمایند.

سؤال ۱۵۰. آیا نماز دارای کیفیت خاصی است؟

پاسخ: نماز از یازده جزء تشکیل شده که در اصطلاح، به آنها واجبات نماز می گویند. این واجبات دو گروه هستند: بعضی رکن است و بعضی غیر رکن، رکن چیزی است که اگر آن را به جا نیاورد یا اضافه کند نماز باطل است، خواه عمداً باشد یا از روی سهو و اشتباه، که عبارت اند از: اول: نیت. دوم: تکبیرة الاحرام. سوم: قیام در موقع گفتن تکبیرة الاحرام و قیام متصل به رکوع، یعنی ایستادن پیش از رکوع. چهارم: رکوع. پنجم: دو سجده. ولی در واجبات غیر رکنی هنگامی نماز

باطل می‌شود که آن را عمداً کم و زیاد کند و اگر از روی سهو و اشتباه کم و زیاد کند نماز صحیح است که عبارت‌اند از قرائت، ذکر، تشهد، سلام، ترتیب، موالات.

سؤال ۱۵۱. در نماز چگونه باید نیت کرد؟

پاسخ: لازم نیست نیت را به زبان آورد و یا در اول نماز از قلب بگذرانند، همین اندازه که اگر سؤال کنند: چه می‌کنی؟ بتواند جواب دهد که برای خدا نماز می‌خوانم کافی است.

سؤال ۱۵۲. آیا آرام بودن بدن در هنگام نماز و نداشتن حرکت،

لازم و ضروری است؟

پاسخ: آری؛ باید هنگام گفتن تکبیرة الاحرام، قیام و گفتن ذکرهای واجب نماز، بدن آرام باشد و اگر در حالی که مثلاً قدم برمی‌دارد **اللَّهُ أَكْبَرُ** بگوید باطل است و همچنین در موقع قیام نباید بدن و پاها را حرکت دهد و به طرفی خم شود یا به جایی تکیه کند، ولی اگر از روی ناچاری باشد مانعی ندارد. ولی هرگاه در نماز می‌خواهد کمی جلو یا عقب رود یا بدن را کمی به طرف راست و چپ حرکت دهد باید چیزی نگوید. همچنین هنگام گفتن ذکرهای واجب نماز نیز باید بدن آرام باشد و هرگاه در حال حرکت بدن ذکر بگوید مثلاً موقع رفتن به رکوع یا در حال رفتن به سجده تکبیر آن را بگوید، احتیاط آن است که نماز را دوباره بخواند.

سؤال ۱۵۳. تکلیف کسی که قادر نیست ایستاده نماز بخواند

چیست؟

پاسخ: کسی که نمی‌تواند ایستاده نماز بخواند باید بنشیند، ولی اگر بتواند بایستد و به عصا یا دیوار و مانند آن تکیه کند، یا پاهایش را از هم دور بگذارد باید ایستاده نماز بخواند، مگر این‌که فوق العاده برای او زحمت داشته باشد، همچنین مادامی که می‌تواند نشسته نماز بخواند هر چند به چیزی تکیه کند نباید خوابیده نماز بخواند و هرگاه نتواند باید به پهلوی راست بخوابد، به طوری که جلوی بدن او رو به قبله باشد و اگر نتواند، به پهلوی چپ و اگر آن هم ممکن نیست به پشت بخوابد به طوری که کف پاهای او رو به قبله باشد.

در ضمن کسی که می‌تواند قسمتی از نماز را ایستاده بخواند واجب است آن مقدار را بایستد و بقیه را بنشیند و اگر نتوانست بخوابد.

سؤال ۱۵۴. کسی که نماز نشسته می‌خواند چگونه باید رکوع را به جا آورد؟

پاسخ: برای رکوع باید به قدری خم شود که بگویند رکوع کرده است.
سؤال ۱۵۵. تکلیف کسی که نمی‌تواند پیشانی را برای سجده بر زمین بگذارد چیست؟

پاسخ: باید به اندازه‌ای که می‌تواند خم شود و مهر یا چیز دیگری را که سجده بر آن صحیح است بر محل بلندتری قرار دهد که پیشانی به آن برسد و کف دست‌ها و زانوها و انگشتان را به طور معمول بر زمین بگذارد. هرگاه نتواند خم شود باید با سر اشاره کند و الا با چشم‌ها اشاره می‌نماید، یعنی آن را به قصد سجده می‌بندد و به نیت سر برداشتن باز

می‌کند و در هر صورت احتیاط واجب آن است که مهر را بلند کند و بر پیشانی بگذارد، اگر هیچ‌یک از این‌ها را نتواند احتیاط این است که در قلبش نیت سجده کند.

سؤال ۱۵۶. اگر در حال نماز سر از روی مهر بلند شود، تکلیف

چیست؟

پاسخ: هرگاه پیشانی بی‌اختیار از جای سجده بلند شود و برگردد، یک سجده حساب می‌شود، چه ذکر سجده را گفته باشد چه نگفته باشد، ولی اگر با اختیار آن را بردارد اگر قبل از ذکر و از روی عمد باشد نمازش باطل است و الا اشکال ندارد.

سؤال ۱۵۷. برای سجده، پیشانی را باید بر روی چه چیزی قرارداد؟

پاسخ: پیشانی باید روی چیزی قرار گیرد که سجده بر آن صحیح است،

از جمله: چوب و برگ درختان، سنگ‌های معدنی مانند سنگ مرمر و سنگ‌های سفید و سیاه و حتی عقیق و همچنین سنگ آهک و سنگ گچ، چه قبل از پخته شدن و چه بعد از آن، و آجر و سفال و سیمان و کاغذی که از چوب ساخته شده باشد. و اگر حائلی در این وسط باشد مانند موی سر یا چرک بودن مهر، به حدی که پیشانی به خود مهر نرسد سجده باطل است، ولی تغییر رنگ مهر اشکالی ندارد.

سؤال ۱۵۸. هرگاه چیزی که سجده بر آن صحیح است در اختیار

ندارد، یا به دلیل گرمی و سردی زیاد نمی‌تواند بر آن سجده کند، تکلیف چیست؟

پاسخ: باید بر لباسش اگر از کتان یا پنبه است سجده کند و اگر از چیز دیگر است (مثلاً از پشم است) بر همان یا بر فرش و اگر آن هم ممکن نیست بر فلزات و اشیای معدنی و اگر مطلقاً چیزی پیدا نمی‌کند که بتوان بر آن سجده کرد بر پشت دست خود سجده می‌کند، بنابراین، پشت دست، آخرین چیزی است که می‌توان بر آن سجده کرد.

سؤال ۱۵۹. اگر به‌دلیلی، در بین نماز، مهر از جلوی ما برداشته شود تکلیف چیست؟

پاسخ: هرگاه در اثناء نماز چیزی را که سجده بر آن صحیح است از دست بدهد، مثلاً بچه‌ای آن را بردارد، چنانچه وقت نماز باقی است نماز را تمام کرده و بنا بر احتیاط دوباره می‌خواند و اگر وقت تنگ است قضا ندارد، در هر دو صورت به ترتیبی که در دو مسأله قبل گفته شد عمل کند.

سؤال ۱۶۰. سوره‌های دارای سجده واجب کدام‌اند؟ و آیا می‌توان آن‌ها را در نماز تلاوت کرد؟

پاسخ: چهار سوره از قرآن مجید آیه سجده دارد (سوره سجده، آیه ۱۵ و فصلت، آیه ۳۸ و نجم، آیه ۶۲ و علق، آیه ۱۹) و هرگاه انسان آیه سجده را بخواند یا گوش کند باید فوراً به سجده رود و اگر فراموش کرد، هر زمان یادش آید سجده واجب است و اگر گوش ندهد بلکه آیه سجده به گوشش بخورد، بنا بر احتیاط واجب باید سجده کند. و ذکر خاصی هنگام سجده واجب نیست همین که به سجده برود کافی است.

سؤال ۱۶۱. وظیفه کسانی که دچار بیماری تکرر ادرار یا باد شکم

هستند چیست؟

پاسخ: درمورد وضو و نماز، وظیفه چنین کسی این است که یک وضو بگیرد و فوراً مشغول نماز شود و اگر در وسط نماز چیزی از او خارج شد اعتنا نکند و نمازش را بخواند *إن شاء الله صحیح* است؛ حتی اگر بین دو نماز فاصله زیادی نیندازد می تواند با همان یک وضو هر دو نمازش را بخواند.

سؤال ۱۶۲. آیا خنده کردن در هنگام نماز اشکال دارد؟

پاسخ: خنده با صدا نماز را باطل می کند، چه عمدی باشد و چه غیر عمد اما تبسم و لبخند نماز را باطل نمی کند. اما هرگاه برای جلوگیری از صدای خنده به خود فشار آورد به طوری که حالش تغییر کند و رنگش سرخ شود و بدن تکان بخورد به گونه ای که از شکل نمازگزار بیرون رود نماز او باطل است و اگر به این حد نرسد اشکالی ندارد.

سؤال ۱۶۳. اگر در حال نماز به فردی یا چیزی اشاره کنیم، نماز

باطل می شود؟

پاسخ: کارهایی که صورت نماز را به هم نمی زنند مانند اشاره کردن با دست، باعث باطل شدن نماز نیستند.

سؤال ۱۶۴. اگر در حال نماز ذراتی از غذا و مانند آن در دهان

باشد اشکالی دارد؟

پاسخ: اگر فرو برد نماز را باطل نمی کند.

سؤال ۱۶۵. اگر آدامس و مانند آن در دهان باشد و همان‌طور مشغول نماز باشیم، نماز باطل است؟

پاسخ: در مورد آدامس و امثال آن هرگاه مشغول جویدن باشید برای نماز اشکال دارد ولی اگر در گوشه دهان باشد و جویده نشود نماز صحیح است.

سؤال ۱۶۶. آیامی توان نماز را رها کرد و به اصطلاح، آن را شکست؟

پاسخ: شکستن نماز واجب عمداً بنا بر احتیاط جایز نیست، ولی برای جلوگیری از ضرر قابل توجه مالی یا بدنی مانعی ندارد، مثلاً اگر جان نمازگزار یا کسی که حفظ جان او واجب است به خطر بیفتد و بدون شکستن نماز رفع خطر ممکن نباشد باید نماز را شکست، همچنین برای حفظ مالی که نگهداری آن لازم است.

سؤال ۱۶۷. کسانی که زبانشان غیر عربی است تا چه اندازه باید قواعد عربی را در نماز رعایت کنند؟

پاسخ: لازم نیست آنچه را که علمای تجوید برای بهتر خوانی قرآن ذکر کرده‌اند رعایت کند، بلکه کافی است طوری بخواند که بگویند عربی صحیح است هر چند رعایت دستورات تجوید بهتر است.

سؤال ۱۶۸. چه مسافرتی موجب شکسته شدن نماز می‌شود؟

پاسخ: کسی که رفتن و برگشتن او هشت فرسخ (حدود ۴۳ کیلومتر) می‌شود باید نماز را شکسته بخواند، خواه رفتنش چهار فرسخ (تقریباً ۲۱/۵ کیلومتر) باشد یا کمتر یا بیشتر، همین اندازه که رفتن

و برگشتن او هشت فرسخ باشد نماز شکسته است، خواه در همان روز و شب برگردد یا فاصله‌ای بیفتد.

سؤال ۱۶۹. منظور از شکسته شدن نماز چیست؟

پاسخ: یعنی مسافر با شرایطی باید نمازهای چهار رکعتی خود (ظهر و عصر و عشاء) را در سفر به صورت دو رکعتی بخواند.

سؤال ۱۷۰. کثیرالسفر به چه کسی گفته می‌شود؟

پاسخ: چنانچه حداقل یک ماه (هرچند بدون جمعه‌ها) هر روز مسافر باشد یا حداقل دو ماه و هر ماه سه روز در هفته مسافر باشد (در ماه ۱۲ روز)، نماز این فرد در آن محل و در بین راه کامل است.

سؤال ۱۷۱. در چه صورتی مکانی که در آن اقامت می‌کنم، وطن

من محسوب می‌شود؟

پاسخ: چنانچه حداقل یک سال (۱۲ ماه) در آن محل اقامت داشته

باشید یا به مدت دو سال، هفته‌ای سه روز در آن محل اقامت کنید و یا تصمیم به اقامت دائم داشته باشید و (هرچند به صورت پراکنده) حداقل ۴ ماه در سال آنجا اقامت کنید.

سؤال ۱۷۲. چند سالی هست که در خارج از کشور یا دور از وطن

خود زندگی می‌کنم، آیا وطن قبلی من همچنان حکم وطن برایم دارد؟

پاسخ: هرگاه حداقل (هرچند به صورت پراکنده) سالی سه ماه در آن

محل اقامت داشته باشید همچنان وطن شما محسوب می‌گردد.

سؤال ۱۷۳. در چه صورتی وطن قبلی من دیگر وطن محسوب

نمی‌گردد؟

پاسخ: در صورتی که از آنجا اعراض کرده باشید، و اعراض کردن از وطن به دو شکل محقق می‌شود: یا در نیت، به این صورت که در مدت طولانی مثلاً برای ۵ سال یا بیشتر، از زمان خروج، تصمیم بازگشت به وطن نداشته باشد، و یا در عمل، به این شکل که تصمیم به بازگشت دارد ولی در عمل، بعد از ۵ سال به وطن بازنگشته است.

سؤال ۱۷۴. لطفاً در مورد نماز آیات توضیح دهید؟

پاسخ: نماز آیات در چهار صورت واجب می‌شود: اول و دوم: گرفتن خورشید و ماه هر چند مقدار کمی از آنها بگیرد، خواه کسی بترسد یا نه. سوم: زلزله، خواه کسی بترسد یا نه. چهارم: صاعقه و بادهای سیاه و سرخ و هرگونه حوادث خوفناک آسمانی در صورتی که بیشتر مردم بترسند.

سؤال ۱۷۵. آیا می‌توانیم به امام جماعتی که سنی مذهب است

اقتدا کنیم؟

پاسخ: طبق روایات متعدّد، می‌توان از باب «تقیة مداراتی» به آنها اقتدا کرد و اعاده ندارد. و تفاوتی بین حرمین شریفین و اماکن دیگر نیست؛ ولی اگر این عمل سبب تضعیف شیعیان شود - که در شرایط خاصی است - اقتدا جایز نیست.

سؤال ۱۷۶. نماز قضا چیست؟

پاسخ: اگر به سبب عذری نتواند نمازش را در وقت آن بخواند باید قضای آن را به جا آورد.

سؤال ۱۷۷. اگر ندانم چه مقدار نماز قضا بر گردن من است، تکلیف چیست؟

پاسخ: اگر مقدار و تعداد آن را نمی دانند، باید آن مقداری را که یقین دارید قضا شده به جا آورید، و درباره مقدار مشکوک وظیفه ای ندارید.

سؤال ۱۷۸. وقتی با هواپیما مسافرت می کنم تا هنگام رسیدن به مقصد، هوا روشن می شود برای نماز صبح چه باید کرد؟

پاسخ: در صورتی که می ترسید آفتاب طلوع کند در همان هواپیما به همان حالت که هستید نماز را بخوانید سپس احتیاطاً آن را قضا کنید.

سؤال ۱۷۹. اگر شخصی به کره ماه برود به کدام طرف نماز بخواند؟ پاسخ: به سمت کره زمین یا امتداد زمین در آسمان.

سؤال ۱۸۰. نماز خواندن در فضا و در حالت بی وزنی چه حکمی دارد؟ وضو در این حالت چگونه ممکن است؟

پاسخ: در هر حال به مقدار امکان باید ارکان نماز را به جا آورد و اگر وضو ممکن نیست با تیمم نماز می خواند و اگر تیمم هم ممکن نشد بدون وضو و تیمم نماز می خواند و بعداً احتیاطاً قضا می کند.

سؤال ۱۸۱. اگر فردی به عنوان مثال، نماز صبح را در وطن بخواند و با هواپیما به کشوری برود که هنوز وقت نماز صبح نشده، وظیفه اش چیست؟

پاسخ: در هر روز تنها ۵ نماز واجب است؛ و لازم نیست چنین فردی نماز صبح را اعاده کند.

احکام روزه

سؤال ۱۸۲. برای گرفتن روزه در ماه رمضان چه زمانی باید نیت کرد؟

پاسخ: کافی است که در هر شب از ماه مبارک رمضان برای روزه فردا نیت کند، ولی بهتر است که علاوه بر این، در شب اول ماه، نیت روزه همه ماه را نیز بنماید.

سؤال ۱۸۳. زمان دقیق نیت کردن چه وقتی است؟

پاسخ: نیت، وقت معینی ندارد، بلکه هر زمانی تا قبل از اذان صبح نیت کند کافی است و همین که برای خوردن سحری برمی خیزد و اگر از او سؤال شود: منظور چیست؟ بگوید: «قصد روزه دارم» کافی است.

سؤال ۱۸۴. در روزه مستحبی تا چه زمانی فرصت دارم نیت روزه کنم؟

پاسخ: زمان نیت برای روزه مستحبی در تمام روز نیز ادامه دارد حتی اگر مختصری به مغرب باقی مانده باشد و تا آن موقع کارهایی را که روزه را باطل می کند انجام نداده است می تواند نیت روزه مستحبی کند و روزه او صحیح است.

سؤال ۱۸۵. آیا کسی که روزه قضا دارد می تواند روزه مستحبی

بگیرد؟

پاسخ: کسی که روزه قضای ماه رمضان یا روزه واجب دیگری بر ذمه دارد جایز نیست روزه مستحبی بگیرد و اگر فراموش کند و روزه مستحبی بگیرد چنانچه قبل از ظهر یادش بیاید می تواند نیت خود را به روزه واجب برگرداند، ولی اگر بعد از ظهر باشد روزه او باطل است.

سؤال ۱۸۶. اگر به اشتباه، در طول روز چیزی بخورم، روزه ام

باطل شده است؟

پاسخ: خوردن و آشامیدن از روی سهو و فراموشی روزه را

باطل نمی کند.

سؤال ۱۸۷. گاهی در هنگام خوردن سحری متوجه می شویم که

در حال گفتن اذان هستند باید چه کنیم؟

پاسخ: باید آنچه را که در دهان است بیرون آورد و اگر عمداً

فرو برد روزه اش باطل است و کفاره نیز دارد.

سؤال ۱۸۸. آیا تزریق آمپول یا سرم موجب باطل شدن روزه است؟

پاسخ: تمام انواع آمپول های دارویی یا تقویتی که به صورت

عضلانی تزریق می شوند و همچنین تزریق واکسن، برای افراد روزه دار

اشکالی ندارد ولی تزریق آمپول ها و سرم های وریدی جایز نیست.

سؤال ۱۸۹. آیا می توان برای برطرف کردن بوی بد دهان، در حال

روزه مسواک زد؟

پاسخ: مسواک کردن در حال روزه، مانعی ندارد، ولی اگر رطوبت پیدا کند و مسواک را بیرون آورده و به دهان بازگرداند و رطوبت آن در آب دهان مستهلک نگردد، جایز نیست، و در صورتی که با خمیر دندان مسواک کند، باید دهان را بعد از آن کاملاً بشوید.

سؤال ۱۹۰. آیا فرو بردن اخلاط روزه را باطل می‌کند؟

پاسخ: فرو بردن اخلاط سر و سینه تا به فضای دهان نرسیده اشکال ندارد، اما اگر داخل فضای دهان شود احتیاط واجب آن است که آن را فرو نبرد.

سؤال ۱۹۱. در مناطقی که طول روز بسیار بلند است وظیفه افراد درمورد روزه چیست؟ لطفاً حکم نماز آن‌ها را نیز بیان کنید.

پاسخ: درمورد روزه مناطقی که روز یا شب آن‌ها خارج از وضعیت متعارف است (مثلاً بیش از ۱۸ ساعت) باید روزه خود را مطابق مناطق معتدله در آن زمان به‌جا بیاورد به‌عنوان مثال، طول شب و روز تهران یا قاهره را در نظر بگیرد زیرا آن مناطق طلوع و غروب و نصف النهار دارند سپس با افق خود آن را تطبیق کند؛ به تعبیر دیگر، اگر در آن فصل از سال در منطقه معتدله مورد نظر، طول روز ۱۴ ساعت است، او هم ۱۴ ساعت روزه بگیرد به این معنا که از طلوع فجر آن‌جا شروع کند و ۱۴ ساعت روزه بگیرد و در زمستان که روزهای منطقه معتدله مورد نظر مثلاً ۱۲ ساعت است، باید از طلوع فجر آن‌جا شروع کند و ۱۲ ساعت روزه بگیرد (مطابق مثال بالا) البته اگر به‌جا آوردن

روزه کامل برای آن‌ها مشقت ندارد مقدم است. در مورد نماز نیز، در جاهایی که روز زیاد کوتاه نیست، مطابق طلوع و غروب و ظهر آن محل به جا آورد؛ و اگر طول روز زیاد کوتاه باشد، مطابق آنچه در روزه نوشتیم عمل می‌کند.

سؤال ۱۹۲. اگر خدای ناکرده فرد روزه‌دار استمنا کند روزه‌اش چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر روزه‌دار به قصد بیرون آمدن منی استمنا کند روزه‌اش باطل می‌شود هرچند منی از او بیرون نیاید.

سؤال ۱۹۳. اگر فرد روزه‌دار در خواب جنب شود (منی از او خارج شود) روزه‌اش باطل است؟

پاسخ: جنابت در خواب، بعد از اذان صبح روزه را باطل نمی‌کند و فقط برای نماز باید غسل کند.

سؤال ۱۹۴. اگر فرد روزه‌دار کاری کند که منی از او خارج شود، روزه‌اش باطل است؟

پاسخ: اگر روزه‌دار بدون قصد بیرون آمدن منی مثلاً با همسر خود بازی و شوخی کند در صورتی که عادت نداشته باشد که با این مقدار بازی و شوخی منی از او خارج شود روزه‌اش صحیح است، ولی اگر اتفاقاً منی بیرون آید روزه‌اش اشکال دارد، مگر این که قبلاً مطمئن بوده که منی از او خارج نمی‌شود.

سؤال ۱۹۵. اگر روزه‌دار بی اختیار در آب بیفتد، یا او را در آب

بیندازند و سر او زیر آب رود، یا فراموش کند که روزه است و سر در آب فرو برد، روزه اش باطل می شود؟

پاسخ: در تمام این موارد روزه او باطل نمی شود، ولی اگر فراموش کند که روزه است و سر در آب فرو برد و در همان حال یادش بیاید بنا بر احتیاط واجب باید فوراً سر را از آب بیرون آورد.

سؤال ۱۹۶. فردی که شب جنب شده اگر غسل نکند می تواند روزه بگیرد؟

پاسخ: اگر شخص جنب عمداً تا صبح غسل نکند بنا بر احتیاط واجب روزه اش باطل است ولی اگر توانایی غسل ندارد یا وقت تنگ است، تیمم کند، اما اگر از روی عمد نباشد روزه اش صحیح است و زنی که از حیض یا نفاس پاک شده و تا اذان صبح غسل نکرده در حکم کسی است که باقی بر جنابت مانده است.

سؤال ۱۹۷. اگر کارهایی که روزه را باطل می کند از روی فراموشی رخ دهد، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر روزه دار سهواً یکی از کارهایی را که روزه را باطل می کند انجام دهد و بعد به گمان این که روزه اش باطل شده دوباره یکی از آنها را عمداً به جا آورد روزه اش باطل نمی شود، ولی احتیاط مستحب قضای آن است.

سؤال ۱۹۸. اگر فردی کارهایی را که روزه را باطل می کند عمداً و با علم و اطلاع انجام دهد، چه حکمی دارد؟

پاسخ: علاوه بر این که روزه او باطل می شود و قضا دارد، کفاره نیز دارد ولی اگر به دلیل ندانستن مسأله باشد کفاره ندارد، ولی احتیاط واجب آن است که قضا کند. همچنین هرگاه انسان شک دارد که مغرب شده یا نه و سهواً یکی از کارهایی را که روزه را باطل می کند انجام دهد، روزه اش صحیح است.

سؤال ۱۹۹. کفاره روزه چه چیزهایی است؟

پاسخ: کفاره روزه یکی از این سه چیز است: آزاد کردن یک بنده، یا دو ماه روزه گرفتن، یا شصت فقیر را سیر کردن (اگر به هر کدام یک «مُد» که تقریباً ۷۵۰ گرم است گندم یا جو یا مانند آن‌ها بدهد کافی است). و در زمان ما که بنده آزاد کردن موضوعیت ندارد در میان دو کفاره دیگر مخیر است و به جای گندم می تواند آن مقداری نان بدهد که گندم آن به اندازه یک «مُد» است.

سؤال ۲۰۰. هرگاه هیچ یک از این سه کاری را که برای کفاره گفته

شده نتوان انجام داد، تکلیف چیست؟

پاسخ: در این صورت، هر چند «مُد» که می تواند به فقرا اطعام کند و اگر نتواند باید ۱۸ روز روزه بگیرد و اگر نتواند، هر چند روز که می تواند، به جا آورد و اگر نتواند، استغفار کند و همین اندازه که در قلب بگوید: «استغفرالله» کافی است و واجب نیست بعداً که قدرت پیدا کرد کفاره را بدهد.

سؤال ۲۰۱. برای ادای کفاره روزه تا چه زمانی وقت داریم؟

پاسخ: به جا آوردن کفّاره واجب فوری نیست ولی نباید طوری باشد که بگویند کوتاهی می‌کند.

سؤال ۲۰۲. اگر در ماه رمضان بدون آن که تحقیق کند صبح شده یا نه، کاری که روزه را باطل می‌کند انجام دهد، بعد معلوم شود صبح بوده، تکلیف چیست؟

پاسخ: باید قضای آن روزه را به جا آورد ولی کفّاره ندارد و همچنین اگر بعد از تحقیق شک یا گمان کند که صبح شده است. ولی اگر بعد از تحقیق یقین کند صبح نشده، و چیزی بخورد، بعد معلوم شود که صبح بوده، قضا واجب نیست.

سؤال ۲۰۳. اگر در این که غروب شده یا نه و یا در این که صبح شده یا نه تردید داشته باشم تکلیف چیست؟

پاسخ: هرگاه انسان شک دارد مغرب شده یا نه نمی‌تواند افطار کند و اگر افطار کند، هم قضا دارد و هم کفّاره، ولی اگر شک کند که صبح شده یا نه می‌تواند کارهایی را که روزه را باطل می‌کند انجام دهد و تحقیق کردن نیز واجب نیست.

سؤال ۲۰۴. اگر کافری مسلمان شود، آیا باید قضای روزه‌هایی را که نگرفته به جا آورد؟

پاسخ: اگر کافری مسلمان شود، قضای روزه‌های گذشته واجب نیست، اما اگر مسلمانی مرتد شود و دوباره برگردد و مسلمان شود روزه‌های دوران مرتد بودن را باید قضا نماید.

سؤال ۲۰۵. اگر فردی به دلایلی روزه نگرفته تکلیفش چیست؟

پاسخ: اگر به دلیل عذری نتواند روزه بگیرد باید قضای آن را به جا آورد ولی اگر مقدار و تعداد آن را نمی داند، بایستی آن مقداری را که یقین دارد قضا شده به جا آورد، و درباره مقدار مشکوک وظیفه ای ندارد.

سؤال ۲۰۶. در صورتی که شخصی بر اثر عذر شرعی نتواند روزه بگیرد، تکلیفش چیست؟

پاسخ: اگر همان عذر یا عذر شرعی دیگری که بلافاصله پس از آن عذر ایجاد شده تا ماه رمضان سال بعد ادامه داشته باشد قضا ندارد، ولی باید برای هر روز فقیری را سیر کند. و اگر عذرش برطرف شود فقط قضای آن را به جا آورد، و چنانچه تا ماه رمضان سال بعد قضای آن را به جا نیاورد، هم قضا دارد و هم سیر کردن فقیر لازم است.

سؤال ۲۰۷. آیا در ماه رمضان می توان به مسافرت رفت؟

پاسخ: مسافرت در ماه رمضان حرام نیست، ولی اگر برای فرار از روزه باشد مکروه است.

سؤال ۲۰۸. آیا می توانم در سفر روزه خود را بگیرم؟

پاسخ: در سفر نمی توان روزه گرفت، حتی اگر نذر روزه کند ولی روز آن را معین نسازد نمی تواند آن را در سفر به جا آورد، حتی اگر نذر کند که در سفر روزه بگیرد یا فلان روز را روزه بگیرد، خواه در سفر باشد یا در حضر، این نذر هم صحیح نیست.

سؤال ۲۰۹. آیا این که روزه دار بعد از ظهر به مسافرت برود یا قبل

از ظهر فرقی می کند؟

پاسخ: هرگاه روزه دار بعد از ظهر مسافرت کند باید روزه خود را

تمام نماید، اما اگر پیش از ظهر مسافرت کند روزه اش باطل است، ولی

قبل از آن که به حدّ ترخص برسد نمی تواند روزه را افطار کند و اگر

پیش از آن افطار کند کفّاره بر او واجب است (منظور از حدّ ترخص

جایی است که صدای اذان شهر را نشنود، یا به جایی برسد که از نظر

مردم شهر پنهان گردد).

سؤال ۲۱۰. اگر قبل از ظهر به وطن و شهر خود برسم می توانم آن

روز را روزه بگیرم؟

پاسخ: هرگاه مسافر پیش از ظهر وارد وطن شود، یا به جایی برسد

که قصد ده روز توقّف دارد، چنانچه کاری که روزه را باطل می کند

انجام نداده باشد باید روزه بگیرد و اگر انجام داده باشد بعداً قضا کند

و مستحبّ است باقی مانده آن روز را امساک نماید، ولی اگر بعد از ظهر

وارد شود نمی تواند روزه بگیرد.

سؤال ۲۱۱. از چه راهی اول ماه را تشخیص دهیم؟

پاسخ: اول ماه از پنج طریق ثابت می شود:

۱. دیدن ماه با چشم، اما دیدن با دوربین و وسایل دیگری از این

قبیل کافی نیست.

۲. شهادت عده‌ای که از گفته آن‌ها یقین پیدا شود (هرچند عادل نباشند)، همچنین هر چیزی که مایه یقین گردد.
۳. شهادت دو مرد عادل، ولی اگر این دو شاهد صفت ماه را برخلاف یکدیگر بگویند، یا نشانه‌هایی بدهند که دلیل بر اشتباه آن‌هاست به گفته آن‌ها اول ماه ثابت نمی‌شود.
۴. گذشتن سی روز تمام از اول ماه شعبان که اول ماه رمضان با آن ثابت می‌شود، یا گذشتن سی روز تمام از اول ماه رمضان که اول ماه شوال ثابت می‌شود (البته این در صورتی است که اول ماه قبل، از همین طریق ثابت شده باشد).
۵. حکم حاکم شرع، به این صورت که برای مجتهد عادل اول ماه ثابت شود و سپس حکم کند که آن روز اول ماه است، در این صورت پیروی از او بر همه لازم است، مگر کسی که یقین به اشتباه او دارد.
- سؤال ۲۱۲. برای تشخیص اول ماه می‌توان به تقویم‌ها اکتفا کرد؟
پاسخ: اول ماه به وسیله تقویم‌ها و محاسبات منجمین ثابت نمی‌شود، هرچند آن‌ها اهل اطلاع و دقت باشند، مگر این‌که از گفته آن‌ها یقین حاصل گردد، همچنین بلند بودن ماه و دیر غروب کردن آن دلیل بر این نمی‌شود که شب قبل شب اول ماه بوده است.
- سؤال ۲۱۳. اگر در شهر همسایه ما اول ماه ثابت شود، آیا برای ما همین کافی است یا باید منتظر شویم تا در شهر ما نیز ماه دیده شود؟
پاسخ: اگر در شهری اول ماه ثابت شود برای شهرهای دیگری که به

آن نزدیک‌اند کافی است و همچنین شهرهای دوردستی که افق آن‌ها با این شهر متحد است، همچنین اگر در بلاد شرقی ماه دیده شود برای کسانی که در بلاد غربی نسبت به آن‌ها باشند کافی است (مانند این‌که اوّل ماه در مشهد ثابت شود مسلماً برای کسانی که در تهران هستند کافی است ولی برعکس آن کفایت نمی‌کند).

سؤال ۲۱۴. چه روزهایی روزه گرفتن حرام است؟

پاسخ: دو روز از سال روزه‌اش حرام است: عید فطر (اوّل ماه شوّال) و عید قربان (دهم ماه ذی‌الحجّه).

سؤال ۲۱۵. اگر مسافر از وطن خود که در آن‌جا روز آخر ماه مبارک رمضان است به کشوری برود که در آن‌جا یک روز دیگر از ماه رمضان باقی مانده آیا باید آن روز را روزه بگیرد؟

پاسخ: در مورد روزه دستور به روزه تا پایان ماه است و باید مطابق محلی که در آن است عمل کند و روزه را بگیرد هر چند مجموع روزه‌هایش ۲۸ یا ۳۱ روز شود.

سؤال ۲۱۶. در سال‌های قبل فرموده بودید: تعیین وقت ظهر و نیمه‌شب در قطب آسان است و در جایی دیگر می‌فرمایید: برای انجام روزه باید به تعداد ساعت مناطق معتدل از صبح حساب شود. چگونه می‌توان صبح را در قطب به دست آورد؟

پاسخ: چنانچه از استوا به سمت شمال حرکت کنیم از مدار ۶۷ درجه به بعد اعتدال به هم می‌خورد. به عنوان مثال، در ۶۷ درجه، اوّل

تابستان آفتاب یک روز غروب نمی‌کند و اوّل زمستان یک روز طلوع نمی‌کند و هرچه به سمت بالا می‌رویم اختلاف بیشتر می‌شود و یک هفته روز و یک هفته شب است و بالاتر از آن، اختلاف به یک ماه می‌رسد تا نقطه ۹۰ درجه که قطب است و شش ماه شب و شش ماه روز است. از طرفی، در جایی که خورشید غروب نمی‌کند، نور خورشید در طول روز یکنواخت نیست و فاصله آن با افق تغییر می‌کند. بنابراین زمانی که خورشید در بالاترین حالت خود قرار دارد ظهر شرعی است و زمانی که در پایین‌ترین حالت است (هرچند هوا روشن است) نیمه شب شرعی محسوب می‌شود که به آفتاب نیمه شب معروف است، کافی است از نیمه شب، به مقدار فاصله نیمه شب تا اذان صبح در مناطق معتدل، محاسبه کند و در همان زمان نماز صبح را بخواند و روزه بگیرد.

سؤال ۲۱۷. درباره قضا و کفاره روزه برای بانوان در هنگام بارداری و شیردهی، خواهشمندم نظر شریفتان را در مورد این احتمالات که به صورت دسته‌بندی آماده شده است بیان فرمایید.

۱. چنانچه روزه در ماه مبارک رمضان و انجام قضای آن تا سال بعد برای خودش ضرر داشته باشد؟

۲. چنانچه روزه در ماه مبارک رمضان برای خودش و انجام قضای آن تا سال بعد، برای حمل و یا فرزندش ضرر داشته باشد؟

۳. چنانچه روزه در ماه مبارک رمضان برای خودش ضرر دارد و قضای آن را تا سال بعد بدون عذر به‌جا نیاورد؟

۴. چنانچه روزه در ماه مبارک رمضان برای حمل و یا فرزندش و انجام قضای آن تا سال بعد، برای خودش ضرر داشته باشد؟
۵. چنانچه هم روزه در ماه مبارک رمضان و هم انجام قضای آن تا سال بعد برای حمل و یا فرزندش ضرر داشته باشد؟
۶. چنانچه روزه در ماه مبارک رمضان برای حمل و یا فرزندش ضرر دارد و قضای آن را تا سال بعد بدون عذر به جا نیاورد؟
- پاسخ: ج ۱: قضا ساقط است و برای هر روز فقیری را اطعام می‌کند.
- ج ۲: بنا بر احتیاط قضای آن روز را به جا می‌آورد و برای هر روز فقیری را اطعام می‌کند.
- ج ۳ الی ۵: قضای آن روز را به جا می‌آورد و برای هر روز فقیری را اطعام می‌کند.
- ج ۶: قضای آن روز را به جا می‌آورد و برای هر روز دو فقیر را اطعام می‌کند.
- سؤال ۲۱۸. اول ماه و آخر ماه رمضان را در کشوری مانند هلند که غالباً هوا ابری است و رؤیت ماه ممکن نمی‌باشد چگونه تشخیص دهیم؟
- پاسخ: در صورتی که منجمین مورد اعتماد به طور قطع و یقین خبر دهند، بر طبق آن عمل کنید.
- سؤال ۲۱۹. لطفاً بفرمایید که اگر زنی ۵ دقیقه قبل از اذان مغرب بفهمد حیض شده، روزه او باطل است؟
- پاسخ: هرگاه بعد از غروب آفتاب باشد روزه او صحیح است.

سؤال ۲۲۰. با توجه به این که در دعای عید فطر می خوانیم: «جعلته للمسلمین عیداً» آیا قائل شدن به عید واحد در کلیه بلاد اسلامی صحیح است؟

پاسخ: با توجه به اختلاف افقها نمی توان عید واحد قائل شد، به ویژه گاهی که ما نماز عید می خوانیم ولی در منطقه دیگری از دنیا هنوز شب است.

سؤال ۲۲۱. اینجانب با یکی از باشگاه های فوتبال اروپا قرارداد امضا کرده ام که در طول یک سال در اختیار آن تیم باشم. قاعدتاً باید در تمام برنامه های ورزشی و تمرین های سخت بدنی، که لازمه پیروزی تیم در مسابقات آتی است، تابع باشم. از آن جا که بخشی از تمرینات سخت بدنی در ماه مبارک رمضان واقع خواهد شد، و امکان انجام آن با زبان روزه میسر نیست، و از سوی دیگر، مسئول باشگاه می گوید: «شما انسان متدین و مؤمنی هستید، و ما میلیون ها خرج شما کرده، و وقت شما را از قبل خریده ایم، و در صورت خودداری شما از شرکت در تمرینات و شکست تیم، از شما راضی نیستیم و با توجه به این که شما در این سال از ما حقوق می گیرید، و متعهد به ما هستید نباید روزه بگیرید». آیا می توانم براساس قرارداد با آن باشگاه، و به منظور انجام تعهدم به آن تیم، برای پیروزی در مسابقات - که مستلزم افطار روزه است - روزه نگیرم، و سال بعد قضا کنم؟

پاسخ: در شأن یک مسلمان نیست که اقدام به عقد چنین قراردادی کند زیرا این قرارداد شرعاً باطل است، و باید به دیگران گفت که عقیده مذهبی ما چنین اجازه‌ای را نمی‌دهد. و اگر راهی ندارید، می‌توانید روز اول را به مسافرت مثلاً یک ساعته بروید و برگردید، و قبل از ده روز بازم سفری مانند آن انجام دهید. البته به شرط این که بخواهید مدتی طولانی مثلاً یک سال، در آن محل بمانید.

سؤال ۲۲۲. اگر انسان افسرده باشد، نه از نوع بسیار شدید بلکه از نوعی که دکترها و روانشناسان تشخیص افسردگی دهند و در این مدت نمازش را عمداً ترک کند و روزه هم نگیرد و به خدا بدگمان شود و از رحمت او مأیوس گردد و کشف حجاب کند، در حالی که عقلش سر جایش است و آگاه و عاقل است، حکمش چیست؟

پاسخ: انسان باید همیشه به خداوند قادر مهربان امیدوار باشد و آنچه را که او دستور داده، از نماز، روزه، حجاب، یا سایر وظایف دینی، انجام دهد و از رحمت واسعة او مأیوس نباشد، که ناامیدی از گناهان کبیره است و هیچ‌کس حق ندارد به بهانه افسردگی وظایف شرعی خود را ترک کند مگر این که بر اثر بیماری افسردگی عقل و هوش خود را از دست بدهد.

سؤال ۲۲۳. آیا تزریق خون و اهدای خون روزه را باطل می‌کند؟

پاسخ: تزریق خون روزه را باطل می‌کند اما باید تا آخر روز از کارهایی که روزه را باطل می‌کند خودداری نماید و احتیاطاً قضای آن

روز را نیز به جا آورد. اما اهدای خون و انجام آزمایش خون مانعی ندارد ولی با توجه به این که باعث ضعف می شود کراهت دارد.

سؤال ۲۲۴. آیا تزریق سرم در حال روزه اشکالی دارد؟

پاسخ: تزریق سرم های وریدی (که در رگ تزریق می شوند) جایز نیست.

سؤال ۲۲۵. اگر روزه دار در حال روزه عمل دیالیز انجام دهد، روزه اش باطل است؟

پاسخ: در صورتی که چیزی از خون کم شود روزه صحیح است؛ ولی در صورت اضافه کردن چیزی به خون و یا تعویض خون احتیاط آن است که قضای آن روز را به جا آورد.

سؤال ۲۲۶. تکلیف دختران تازه به بلوغ رسیده که از نظر جسمی ضعیف هستند درباره روزه چیست؟

پاسخ: دختران با تمام شدن ۱۰ سال قمری بالغ می شوند، ولی چنانچه قادر بر انجام برخی از تکالیف مانند روزه نباشند، انجام آن برای آنها واجب نیست. و اگر تا ماه رمضان سال بعد قادر بر قضای آن هم نباشند، قضا نیز ندارد، ولی برای هر روز باید فقیری را سیر کنند.

سؤال ۲۲۷. اگر پزشک بگوید: روزه نگیر، تکلیف چیست؟

پاسخ: این مسأله دو صورت دارد: گاه برای طیب خوف ضرر حاصل می شود، یعنی احتمال قابل توجهی نسبت به زیان داشتن روزه برای او حاصل می شود، در این جا می تواند همان را به بیمار منتقل کند،

چنانچه بیمار از قول طیب خوف ضرر پیدا کرد روزه را ترک می‌کند. صورت دوم آن است که احتمال ضعیف و کم‌رنگی باشد، در این جا پزشک نمی‌تواند ترک روزه را به بیمار توصیه کند.

احکام اموات

سؤال ۲۲۸. در صورتی که قبرستان مسلمان‌ها (در خارج از کشور) در جوار قبرستان مسیحی‌ها واقع شود، چه حکمی دارد؟ بدین شکل که قبرستان مسلمان‌ها به صورت واحد جداگانه‌ای، دیوار احاطه، در ورودی، و دیگر تسهیلات مختص به خود داشته باشد.
پاسخ: اشکالی ندارد.

سؤال ۲۲۹. هرگاه قبور را با سنگ‌های مرمر، یا سیمان فرش کنند، و چند متر پارچه روی قبر بیندازند تا مندرس و کهنه نشود، چه حکمی دارد؟ آیا این کارها برای میت منفعت دارد؟
پاسخ: این کارها خرج‌های اضافی است که برای میت سودی ندارد مگر در مواردی که تعظیم شعائر ایجاب می‌کند.

سؤال ۲۳۰. لطفاً به سؤالات زیر پاسخ فرمایید:
الف) آیا می‌توان فرد بهایی را در قبرستان مسلمانان دفن کرد؟ اگر دفن شده باشد چه باید کرد؟
ب) آیا می‌توان فرد غیر مسلمانی را در قبرستان مسلمانان دفن کرد؟ اگر دفن شده باشد تکلیف چیست؟

ج) آیا دفن کردن فرد مسلمان در قبرستان سایر ادیان مانند اهل کتاب یا کفار، صحیح است؟ اگر دفن شده باشد چه باید کرد؟
پاسخ: مرد و زن مسلمان را در قبرستان غیر مسلمانان و بالعکس نباید دفن کرد و اگر دفن شده باشند و محذوری برای انتقال جسد وجود نداشته باشند باید انتقال دهند.

سؤال ۲۳۱. در برخی از کشورها رسم بر این است که قبر میّت بعد از گذشت سی سال برای دفن میّت تازه مورد استفاده قرار می‌گیرد. آیا نیش قبر بعد از مدّت فوق اشکال دارد؟
پاسخ: در صورتی که مسلّم شود آثار میّت در این مدّت به کلی از بین رفته، مانعی ندارد.

سؤال ۲۳۲. زن مسلمانی که بچّه مسلمان ۷ ماهه‌ای در شکمش بوده فوت کرده است، بعضی می‌گویند که باید آینه‌ای پشت مادر قرار دهند تا انعکاس صورت بچّه به طرف قبله باشد آیا این کار لازم است؟
پاسخ: رو به قبله بودن مادر کافی است و گذاشتن آینه معنا ندارد.

احکام حج

سؤال ۲۳۳. گفته شده که یکی از واجبات بر هر مسلمان عبارت است از حج و به جا آوردن مناسک حج، لطفاً بگویید که حج چیست و چه زمانی باید آن را به جا آورم؟

پاسخ: «حج» یعنی زیارت خانه خدا و انجام اعمالی که آن‌ها را مناسک حج می‌نامند و در تمام عمر یک‌بار بر همه کسانی که دارای شرایط زیر باشند واجب است:

۱. بالغ بودن ۲. عاقل بودن ۳. با انجام حج، عمل واجب دیگری که مهم‌تر از حج است ترک نشود یا کار حرامی که اهمیتش در شرع بیشتر است انجام داده نشود. ۴. استطاعت، و آن با چند چیز حاصل می‌شود: داشتن زاد و توشه راه و آنچه در سفرش به آن محتاج است و مرکب سواری مورد نیاز، یا مالی که بتواند به وسیله آن، این‌ها را به دست آورد. نبودن مانعی در راه و نداشتن ترس از خطر و ضرر برای جان و عرض و مال خویش، بنابراین، اگر راه بسته است یا ترس از خطری دارد حج بر او واجب نیست، ولی اگر راه دیگری دارد هرچند دورتر است لازم است از آن راه به حج رود.

توانایی جسمانی برای انجام مناسک حج.

داشتن وقت کافی برای رسیدن به مکه و انجام مناسک.

داشتن مخارج کسانی که خرج آن‌ها بر او شرعاً یا عرفاً لازم است.

داشتن مال یا کسب و کاری که بعد از بازگشت بتواند با آن زندگی کند.

سؤال ۲۳۴. جایی خواندم که حج دارای اقسامی است. لطفاً برایم

توضیح دهید.

پاسخ: حج سه نوع است: «حج تمتع»، «حج قران» و «حج افراد».

حج تمتع وظیفه کسانی است که فاصله محل سکونت آن‌ها تا مکه

معظمه چهل و هشت میل (یعنی حدود هشتاد و شش کیلومتر) یا بیشتر باشد، یعنی برای مردمی که از مکه دور هستند و در کشورها و یا شهرهای دور زندگی می‌کنند. و حجّ قرآن و افراد وظیفه اهالی مکه معظمه و کسانی است که منازل آنها در کمتر از این مسافت قرار داشته باشد.

سؤال ۲۳۵. اعمال یا همان مناسک حج تمتع به چه شکل به جا آورده می‌شود؟

پاسخ: در واقع مناسک و اعمال حج تمتع دو بخش دارد که به ترتیب به جا آورده می‌شوند و مجموع این اعمال مناسک حج را تشکیل می‌دهد؛ الف: عمره تمتع، ب: حج تمتع.

صورت حجّ تمتع به طور اجمال چنین است:

الف) عمره تمتع

حتماً باید در ماه‌های حج (شوال، ذی القعدة و ذی الحجه) انجام شود و از پنج عمل زیر تشکیل می‌شود:

۱. احرام بستن از میقات به قصد عمره تمتع.
۲. هفت بار طواف خانه کعبه.
۳. دو رکعت نماز طواف نزد مقام ابراهیم.
۴. سعی بین صفا و مروه (هفت بار).
۵. تقصیر، یعنی کوتاه کردن مقداری از مو یا ناخن، ولی به گرفتن ناخن قناعت نشود.

پس از انجام اعمال پنج‌گانه فوق، از احرام بیرون می‌آید، و تمام چیزهایی که به سبب احرام بر او حرام شده بود حلال می‌شود.

ب) حج تمتع

حج تمتع شامل اعمال زیر است:

۱. احرام بستن از مکه.
 ۲. وقوف (توقف کردن) در «عرفات» از ظهر تا غروب روز نهم ذی‌الحجه.
 ۳. وقوف در مشعرالحرام و ماندن در آنجا از طلوع فجر روز عید قربان تا طلوع آفتاب.
 ۴. رفتن به منی و رمی جمره عقبه (یعنی هفت سنگ کوچک به محلی که در آخر منی قرار دارد، و نامش «جمره عقبه» است، می‌زند).
 ۵. قربانی کردن در منی روز عید قربان (دهم ذی‌الحجه).
 ۶. حلق یا تقصیر، یعنی تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن مقداری از مو یا ناخن، ولی به ناخن تنها قناعت نکنند.
- با انجام این شش عمل تمام آنچه با احرام بر او حرام شده بود حلال می‌شود، جز همسر و بوی خوش.
۷. هفت دور طواف خانه کعبه (این طواف، طواف زیارت نام دارد).
 ۸. به جا آوردن دو رکعت نماز طواف.
 ۹. سعی (رفت و آمد) میان صفا و مروه.

هنگامی که این سه عمل هم انجام شد، بوی خوش نیز بر مُحرم حلال می شود.

۱۰. طواف دیگری اطراف خانه کعبه به جا می آورد که «طواف نساء»

نام دارد.

۱۱. دو رکعت نماز طواف نساء.

با انجام این دو عمل، همسر نیز بر او حلال می شود.

۱۲. بازگشت به منی و اقامت شب یازدهم و دوازدهم (و در بعضی

حالات شب سیزدهم) در آن جا.

۱۳. رمی جمرات سه گانه (یعنی زدن هفت سنگ در روز یازدهم

و دوازدهم به هر کدام از سه محلی که در منی قرار دارد، و این سه

محل، جمره اولی، و وسطی، و عقبه نام دارند).

بعد از ظهر روز دوازدهم با انجام این اعمال، می تواند به مکه

بازگردد و حجّ او تمام است.

سؤال ۲۳۶. احرام چگونه عملی است و چگونه محقق می شود؟

پاسخ: نخستین اعمال عمره و حجّ «احرام» است، و واجبات

«احرام» سه چیز است: «نیت»، «گفتن لَبَّیک» و «پوشیدن لباس احرام»؛

به عبارتی با رعایت و به جا آوردن این سه عمل، احرام تحقق پیدا می کند.

سؤال ۲۳۷. آیا لباس شخص مُحرم باید کیفیت خاصی را

دارا باشد؟

پاسخ: مردان، باید تمام لباس‌های دوخته را - حتی لباس‌های زیر و کوچک - از تن درآورند سپس دو جامهٔ احرام را بر تن کنند به این شکل که یکی را به صورت لنگ دور کمر ببندند، و دیگری را مانند عبا بر دوش بپندازند. همان‌طور که گفتیم، این حکم مخصوص مردان است. و بانوان؛ می‌توانند لباس دوخته بپوشند و بیرون آوردن آن‌ها و پوشیدن دو تکه پارچهٔ غیر دوخته بر آنان واجب نیست. در واقع همان لباس‌هایی که بر تن دارند، لباس احرامشان محسوب می‌شود.

سؤال ۲۳۸. لباس احرام باید جنس و رنگ خاصی داشته باشد؟

پاسخ: جنس و رنگ خاصی در جامهٔ احرام شرط نیست، اما نباید دوخته باشد.

سؤال ۲۳۹. آیا لباس احرام باید شرایط خاصی را دارا باشد؟

پاسخ: تمام چیزهایی که در لباس نمازگزار شرط است در دو جامهٔ احرام نیز شرط می‌باشد بنابراین لباسهای احرام باید پاک باشد، و از اجزای حیوان حرام‌گوشت، یا ابریشم خالص، و زربفت نباشد. (در این حکم، بنا بر احتیاط واجب، فرقی میان زن و مرد نیست، هر چند در نماز در مورد پارچهٔ ابریشم و زربفت میان زن و مرد تفاوت است).

سؤال ۲۴۰. اولین نکته در تحقق احرام، نیت است، آیا این نیت

باید دارای کیفیت مشخصی باشد؟

پاسخ: نیت احرام چنین است که قصد می‌کند اموری را که بر فرد

مُحَرَّم حرام است بر خود حرام بشمرد، و به دنبال آن به اعمال عمره یا

حج پیردازد، و کافی است با در نظر گرفتن این معنا، به زبان، یا در قلبش بگوید: «احرام می‌بندم برای عمره تمتع از حج واجب (یا مستحب) برای خودم (یا برای کسی که از طرف او نیابت دارم) قربة الی الله» و منظورش از «احرام می‌بندم» بنا گذاشتن بر تحریم کارهای مزبور بر خویش است، و در احرام حج می‌گوید: «احرام می‌بندم برای حج واجب قربة الی الله» و در عمره مفرده می‌گوید: «احرام می‌بندم برای عمره مفرده قربة الی الله».

سؤال ۲۴۱. آیا گفتن لبیک‌های مشهور که حجاج می‌گویند از

واجبات است؟ چه زمانی و به چه شکلی باید گفته شوند؟

پاسخ: واجب است هنگام احرام و بعد از گفتن نیت، «لبیک‌های چهارگانه» را به عربی صحیح بگوید، و احتیاط واجب آن است که به صورت زیر باشد: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ؛ یعنی خداوندا! اجابت (و اطاعت) می‌کنم دعوت تو را، و دگر بار هم اجابت می‌کنم تو را، همتایی برای تو نیست، اجابت می‌کنم تو را، ستایش تنها سزاوار تو، و نعمت و ملک از آن توست، هیچ همتایی نداری!».

سؤال ۲۴۲. آیا داشتن طهارت در هنگام احرام لازم است؟

پاسخ: لازم نیست مُحْرَم به هنگام احرام بستن، از حدث اصغر و اکبر پاک باشد، بنابراین بدون وضو، و در حال جنابت یا حیض، یا نفاس می‌تواند محرم شود. (البته روشن است که در صورت جنابت

و حیض و نفاس باید خارج از مسجد محرم شود)، بلکه غسل احرام بر زن حائض و نفساء نیز مستحب است.

سؤال ۲۴۳. انجام چه کارهایی بر مُحْرِم، حرام می‌شود؟

پاسخ: انسان، پس از پوشیدن لباس احرام و نیت و گفتن لبیک، مُحْرِم است و باید تا پایان اعمال عمره، از برخی کارها پرهیز کند که مجموع آنها بیست و چهار چیز است که چهار مورد آن فقط بر مردان حرام است و دو مورد آن فقط بر بانوان و بقیه آنها هم بر مردان حرام است و هم بر زنان.

سؤال ۲۴۴. مُحْرَمَات مشترک بین زن و مرد در حال احرام

کدام‌اند؟

پاسخ:

۱. استعمال عطریات.

۲. سرمه کشیدن

۳. نگاه در آینه

۴. انگشتر به دست کردن برای زینت

۵. روغن مالیدن به بدن

۶. زدودن مو از بدن

۷. ناخن گرفتن

۸. بیرون آوردن خون از بدن

۹. کندن دندان

۱۰. فسوق (دروغ گفتن و فحش دادن و فخر فروشی)

۱۱. مجادله کردن

۱۲. کشتن حشرات

۱۳. شکار حیوان صحرائی

۱۴. آمیزش یا هر گونه استفاده شهوانی دیگر

۱۵. عقد کردن

۱۶. استمنا

۱۷. کندن درخت یا گیاهی که در محدوده حرم روییده باشد

۱۸. همراه داشتن سلاح.

سؤال ۲۴۵. کدام دسته از مُحَرَّمات فقط برای مردان است؟

پاسخ:

۱. پوشیدن جامه دوخته

۲. پوشیدن چیزی که تمام روی پا را بگیرد

۳. پوشاندن سر

۴. قرار دادن سایه بالای سر

سؤال ۲۴۶. کدام دسته از مُحَرَّمات فقط برای زنان است؟

پاسخ:

۱. پوشیدن زیور برای زینت.

۲. پوشاندن صورت

سؤال ۲۴۷. طواف را چگونه باید به جا آورد؟

پاسخ: باید طواف را از «حجرالاسود» شروع کند، و به «حجرالاسود» ختم نماید، و همین اندازه که در عرف بگویند از حجرالاسود شروع کرده و به آن خاتمه داده کافی است، و دقت در محاذی بودن اجزای بدن با اجزای حجرالاسود لازم نیست.

سؤال ۲۴۸. آیا شرایط خاصی در طواف وجود دارد؟

پاسخ: بله، از جمله:

نیت؛ یعنی همان قصد قربت.

طهارت داشتن؛ یعنی وضو داشتن و پاک بودن از جنابت و حیض و نفاس، و این در صورتی است که طواف واجب باشد. پاک بودن بدن و لباس طواف کننده از هر نجاستی، خواه طواف واجب باشد یا مستحب.

سؤال ۲۴۹. اگر فردی حج را انجام ندهد تکلیفش چیست؟

پاسخ: هرگاه حج بر کسی واجب شود و انجام ندهد و استطاعتش از دست برود باید از هر طریقی که می تواند حج را به جا آورد، ولو با قرض گرفتن یا اجیر شدن.

سؤال ۲۵۰. برای حج ثبت نام کرده و در نوبت بودم، الان که نوبتم

رسیده توانایی رفتن ندارم تکلیفم چیست؟

پاسخ: هرگاه حج بر کسی واجب نشده باشد و اکنون که نوبتش رسیده به علت بدهی و مشکلات مالی قادر بر رفتن به حج نیست، می تواند فیش خود را مطابق مقررات حکومت اسلامی به دیگری واگذار کند.

سؤال ۲۵۱. اجازه شوهر جزء شرایط استطاعت است؟

پاسخ: خیر.

سؤال ۲۵۲. اگر فردی یکی از مواردی را که بر او حرام شده

مرتکب شود چه وظیفه‌ای دارد؟

پاسخ: کفاره هر یک از محرمات احرام:

کار حرام:

۱. جماع (آمیزش)، کفاره: یک شتر (با تفصیلی که قبلاً ذکر شده)

۲. استعمال بوی خوش: یک گوسفند (بنابر احتیاط واجب)

۳. گرفتن کمتر از ده ناخن: برای هر ناخن یک مدّ طعام (۷۵۰ گرم)

۴. گرفتن تمام ناخن‌های دست یا پا: یک گوسفند

۵. گرفتن تمام ناخن دست و پا در یک مجلس. یک گوسفند

۶. گرفتن تمام ناخن‌های دست و پا در دو مجلس. دو گوسفند

۷. قطع درخت یا گیاه حرم: یک گاو (بنابر احتیاط واجب)

۸. پوشیدن لباس دوخته حتی در حال ضرورت: یک گوسفند

۹. پوشیدن کفش و جوراب برای مردان کفاره ندارد

۱۰. پوشانیدن صورت برای زنان: یک گوسفند (احتیاط مستحب)

۱۱. زیر سایه رفتن برای مردان: یک گوسفند

۱۲. تراشیدن سر یا موهای زیر بغل: یک گوسفند

۱۳. تراشیدن سر در حال ضرورت: تخییر بین یک گوسفند یا سه

روز روزه یا اطعام شش فقیر به دو مدّ طعام

۱۴. زایل کردن موی زیر بغل در حال ضرورت: مانند مورد قبل
(بنابر احتیاط واجب)
۱۵. زایل کردن مقداری از موی سر یا صورت یا زیر بغل و مانند آن:
اطعام یک فقیر
۱۶. ازدواج: کفاره ندارد
۱۷. اجرای صیغۀ عقد برای دیگران: کفاره ندارد
۱۸. نگاه یا لمس همسر به قصد لذت: یک گوسفند
۱۹. نگاه یا لمس همسر با انزال: یک شتر (احتیاط واجب)
۲۰. بوسیدن همسر به قصد لذت: یک شتر
۲۱. کشتن حشرات حتی سهواً: مقداری طعام بنابر احتیاط واجب
۲۲. دروغ گفتن، دشنام دادن و تفاخر: استغفار
۲۳. قسم دروغ، برای هر مرتبه: یک گوسفند
۲۴. قسم راست (سه مرتبه): یک گوسفند
۲۵. قسم راست (کمتر از سه مرتبه): کفاره ندارد
۲۶. حمل سلاح: یک گوسفند (بنابر احتیاط واجب)
۲۷. سر مه کشیدن: کفاره ندارد
۲۸. نگاه کردن در آینه: کفاره ندارد
۲۹. پوشیدن زیورآلات: کفاره ندارد
۳۰. استعمال روغنی که بوی خوش دارد: یک گوسفند

۳۱. خارج کردن خون از بدن: کفاره ندارد

۳۲. کشیدن دندان: یک گوسفند (بنا بر احتیاط واجب)

۳۳ پوشاندن سر: یک گوسفند (بنا بر احتیاط واجب)

۳۴ مالیدن روغن: یک گوسفند (بنا بر احتیاط واجب)

سؤال ۲۵۳. شخصی حدود ده سال قبل برای حجّ بیت الله الحرام

ثبت نام کرد لیکن بعد از چند سال به رحمت ایزدی پیوست. امسال نوبت حجّ آن مرحوم رسیده است، مستدعی است تکلیف ورثه و بری شدن ذمه آن مرحوم را بیان فرمایید. از طرف دیگر تصرّف در این وجه چگونه است؟

پاسخ: اگر راهی برای رفتن به مکه جز بودن در نوبت نداشته چنین

کسی مستطیع نشده و وجه مزبور جزء مال الارث است و اگر بخواهند احتیاط کنند می توانند حجّ میقاتی به مبلغ کم بگیرند مشروط بر این که صغیر نداشته باشد یا اگر صغیر دارد از سهم کبیر بردارند.

سؤال ۲۵۴. در صورتی که کسی قدرت تهیه فیش حج رابه قیمت

آزاد داشته باشد ولی این قیمت با نرخ متعارف خیلی متفاوت باشد و مستلزم به تأخیر افتادن نوبت دیگران شود، آیا حج بر او واجب است؟

پاسخ: در صورتی که تفاوت قیمت به صورت اجحاف کلی باشد

و یا مایه ضایع شدن حق دیگران گردد مستطیع نیست.

سؤال ۲۵۵. دستور معظم له در مورد شک در اعمال حج چیست؟

پاسخ: در چنین مواردی قاعده فرائج جاری می شود و عملی که انجام داده و سپس در صحّت آن شک می کند صحیح است و نباید به شک اعتنا کرد.

سؤال ۲۵۶. در چه صورتی حاجی موظّف است در وطنش قربانی کند؟

پاسخ: در شرایط فعلی قربانی سه حالت دارد:

الف) در صورتی که بتواند در آن جا قربانی کند و در آن جا قربانی را به مصرف برساند: این مقدّم بر هر چیز است.

ب) در صورتی که آن جا قابل مصرف نباشد اما مسلمین بتوانند آن را بسته بندی کرده به خارج منی و بلد دیگر بفرستند تا مصرف نیازمندان شود: در صورت عدم امکان روش اوّل، روش دوّم واجب است.

ج) هیچ کدام از دو صورت قبل ممکن نباشد و قربانی ضایع می شود و از بین می رود: پول آن را کنار بگذارند و در ماه ذی الحجّه هنگام بازگشت قربانی کرده و در مصارف آن مصرف کنند، که در این صورت، هیچ اشکالی برای حج آن ها نخواهد داشت و اگر نمی توانند پول قربانی را کنار بگذارند بر ذمه بگیرند.

سؤال ۲۵۷. این جانب به علت قطع نخاع و عدم کنترل بول و مشکلات دیگر، نمی توانم بدن و لباس احرام خود را پاک نگه دارم، وظیفه ام چیست؟

پاسخ: آن مقدار که می‌توانید محافظت کنید، و آنچه موجب عُسر و حرج است اشکالی ندارد.

سؤال ۲۵۸. وظیفهٔ مسلوس (کسی که بی‌اختیار قطرات بول از او خارج می‌شود) دربارهٔ طواف و نماز طواف چیست؟

پاسخ: اگر در زمان خاصی بیماری‌اش تخفیف پیدا می‌کند، به گونه‌ای که می‌تواند در آن زمان طواف و نماز طواف را با وضو و بدن پاک به‌جا آورد، باید این اعمال را در آن زمان انجام دهد و اگر چنین وقتی ندارد، در صورتی که زحمت زیادی نداشته باشد، هر بار که وضویش باطل شد تجدید وضو کند، و اگر زحمت زیاد دارد، برای طواف، یک وضو، و برای نماز هم یک وضو می‌گیرد، و نایب گرفتن لازم نیست.

سؤال ۲۵۹. مُحرمی که مبتلا به خروج ریح است (یعنی مرضی دارد که نمی‌تواند از خارج شدن باد جلوگیری کند) و در طول سال شاید یکی دو ماه بیماری‌اش تخفیف پیدا کند، ولی نوعاً به‌فاصلهٔ یکی دو دقیقه وضویش باطل می‌شود، تکلیفش چیست؟

پاسخ: چنانچه نتواند در اثناء طواف وضو بگیرد، یا این کار زحمت زیاد داشته باشد، می‌تواند برای طواف به یک وضو اکتفا کند، و برای نماز طواف وضوی دیگری بگیرد. هرچند در اثناء طواف و نماز، وضویش باطل شود، و نیازی به گرفتن نایب نیست.

سؤال ۲۶۰. می‌خواهم به سفر عمره بروم، چه اعمالی در این سفر

واجب است؟

پاسخ: اعمال عمره مفرده به ترتیب عبارت‌اند از:

۱. احرام

۲. طواف

۳. نماز طواف

۴. سعی

۵. تقصیر

۶. طواف نساء

۷. نماز طواف نساء

سؤال ۲۶۱. انجام طواف در طبقات بالای مسجد الحرام چه

حکمی دارد؟

پاسخ: طواف در طبقه دوم و پشت بام مسجد الحرام اشکال دارد

ولی کسانی که مجبور هستند از آنجا طواف کنند طوافشان صحیح

است، و نایب گرفتن لازم نیست.

سؤال ۲۶۲. آیا می‌توان در حال طواف مقداری استراحت کرد

و نشست؟

پاسخ: نشستن در حال طواف واجب، برای رفع خستگی مانعی

ندارد ولی احتیاط آن است که موالات عرفی به هم نخورد، یعنی فاصله

زیاد نشود اما نشستن در حال سعی، برای رفع خستگی و مانند آن به هر مقدار مانعی ندارد، خواه در صفا باشد، یا در مروه، یا در میان آن دو.

احکام ازدواج و زناشویی

سؤال ۲۶۳. آیا ازدواج از واجبات است؟

پاسخ: ازدواج از مستحبات است و اگر کسی بترسد که با ترک ازدواج در حرام بیفتد ازدواج بر او واجب است.

خداوند حکیم در قرآن کریم می فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»^۱؛ «یکی از آیات و نشانه های عظمت خدا این است که همسرانی از جنس شما برای شما آفرید تا آرامش خویش را در کنار آنها پیدا کنید، و در میان شما محبت و دوستی و رحمت قرار داد، در این، نشانه های بسیاری است برای کسانی که اندیشه می کنند!». در حدیثی از رسول خدا ﷺ می خوانیم: «مَا بُنِيَ بِنَاءٌ فِي الْإِسْلَامِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ التَّزْوِيجِ»^۲: بنایی در اسلام نزد خدا محبوب تر از تزویج نیست».

سؤال ۲۶۴. چند نوع ازدواج در اسلام داریم؟

پاسخ: به واسطه عقد ازدواج، زن و مرد به هم حلال می شوند و آن بر دو قسم است: ازدواج دائم که همیشگی است و زنی را که به این عقد

۱. سوره روم، آیه ۲۱.

۲. بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۲۲۲.

درمی آید «دائمه» گویند و ازدواج موقت که برای مدت معینی عقد زناشویی می‌بندند، خواه این مدت کوتاه باشد یا طولانی و آن را «متعّه» و «صیغه» نیز می‌نامند.

سؤال ۲۶۵. هدف از ازدواج چیست؟

پاسخ: همان‌گونه که قرآن می‌گوید، آن است که زن و مرد در کنار یکدیگر زندگی آرامی داشته باشند (لتسکنوا الیها، سوره روم، آیه ۲۱) و این هدف بدون زندگی مشترک حاصل نمی‌شود و زندگی توأم با مجرد موجب بدبختی و انواع مشکلات و بیماری‌هاست ولی زن نباید به صورت برده مرد درآید و اگر کارهای خانه را انجام می‌دهد باید با میل و رضایتش باشد. البته تقسیم کار براساس رضایت طرفین کار بسیار خوبی است.

سؤال ۲۶۶. چطور ازدواج صورت می‌گیرد؟

پاسخ: در عقد ازدواج خواه دائم باشد یا موقت، خواندن صیغه لازم است و رضایت طرفین به تنهایی کافی نیست و صیغه عقد را طرفین یا وکیل آن‌ها می‌توانند بخوانند.

سؤال ۲۶۷. آیا صیغه ازدواج باید حتماً عربی باشد؟

پاسخ: احتیاط آن است که به عربی صحیح خوانده شود، ولی در صورتی که مرد و زن نتوانند صیغه را به عربی بخوانند می‌توانند به زبان خود بخوانند و گرفتن وکیل برای خواندن صیغه به زبان عربی واجب نیست، ولی باید لفظی بگویند که معنی همان صیغه عربی را بفهماند.

سؤال ۲۶۸. در برخی مناطق، دختر و پسر دخالتی در انتخاب همسر ندارند، آیا این کار صحیح است؟

پاسخ: زن و مرد باید از روی اختیار به ازدواج راضی باشند.

سؤال ۲۶۹. آیا ازدواج سادات با غیر سادات، اشکالی دارد؟

پاسخ: این کار شرعاً اشکالی ندارد، و در زمان حضرات معصومین علیهم السلام و طول تاریخ اسلام فراوان بوده است. ولی چنانچه در منطقه‌ای بر اثر عدم آگاهی مردم از حکم شرعی، خطر درگیری باشد، از آن صرف نظر کنید.

سؤال ۲۷۰. ازدواج مردان شیعه با دختران و زنان اهل سنت چه حکمی دارد؟

پاسخ: اشکالی ندارد.

سؤال ۲۷۱. در مورد ازدواج با مردان اهل سنت، چه می فرمایید؟

پاسخ: در صورتی که برای مذهب زن یا فرزندان آینده اش خطری داشته باشد، جایز نیست.

سؤال ۲۷۲. آیا در ازدواج اجازه پدر دختر لازم است؟

پاسخ: ازدواج دختر باکره، بدون کسب اجازه ولی دختر جایز نیست. منظور از باکره دختری است که قبلاً شوهر نکرده است، خواه عضو بکارت موجود باشد، یا نه.

سؤال ۲۷۳. حکمت عدم جواز ازدواج مسلمان با کافر چیست؟

پاسخ: معمولاً همسر در برابر دین همسرش آسیب پذیر است

بنابراین نباید با غیر مسلمان ازدواج کرد؛ به علاوه، وضع دینی فرزندان به خطر خواهد افتاد.

سؤال ۲۷۴. دلیل عدم جواز ازدواج دختر مسلمان با مرد مسیحی یا به طور کلی مرد اهل کتاب چیست؟

پاسخ: با توجه به این که مسلمانان حضرت مسیح صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را به عنوان یک پیامبر بزرگ می شناسند مشکلی در ازدواج آنها با زن مسیحی پیدا نمی شود ولی در صورت عکس آن، چون مرد مسیحی احترامی برای پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قائل نیست ممکن است مشکلاتی پیش آید.

سؤال ۲۷۵. ازدواج دائم یا موقت با زنان اهل کتاب چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز است. ولی خالی از کراهت نیست.

سؤال ۲۷۶. ازدواج موقت با زن بودایی اشکالی دارد؟
پاسخ: جایز نیست.

سؤال ۲۷۷. دلیل عدم جواز ازدواج زن مسلمان با مرد غیر مسلمان، چیست؟

پاسخ: این حکم دلایل مختلفی می تواند داشته باشد، از جمله این که در ازدواج معمولاً مرد نوعی تسلط و برتری بر زن پیدا می کند و به طور طبیعی اختیاردار زن می شود و این برخلاف آیه شریفه **﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾**^۱ است که می فرماید: «هیچ گاه

۱. سوره نساء، آیه ۱۴۱.

خداوند راهی برای پیروزی و تسلط کافران بر مسلمانان قرار نداده است» از طرفی ازدواج پایه اصلی تکثیر نسل، پرورش و تربیت فرزندان و گسترش جامعه است و محیط تربیتی خانواده در سرنوشت فرزندان فوق العاده مؤثر است، این تأثیر عبارت است از آثار قطعی وراثت، و آثار قطعی تربیت در طفولیت، که غالباً در دامن پدر و مادر پرورش می یابند و در سالهایی که بسیار شکل پذیرند زیر نظر آنها هستند.

سؤال ۲۷۸. اگر زن مسلمان با مرد مسیحی ازدواج کند و بعد از

ازدواج نیز صاحب فرزند شده باشند، تکلیف چیست؟

پاسخ: به یکدیگر محرم نیستند و باید از یکدیگر جدا شوند و در صورتی که می دانستند این ازدواج باطل است، این فرزند، حکم فرزند نامشروع را دارد و فرزند از او ارث نمی برد اما اگر نمی دانستند، فرزند آنها مشروع است.

سؤال ۲۷۹. آیا شرایط شرعی خاصی در ازدواج با اهل کتاب باید

رعایت گردد؟

پاسخ: این که ازدواج با زنان معروف به فحشا جایز نیست ولی

رعایت دیگر شرایط شرعی از طرف آنها واجب نمی باشد.

سؤال ۲۸۰. ازدواج با اعضای فرقه ضالّه بهائیت چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست مگر این که مسلمان شود.

سؤال ۲۸۱. آیا زنان اهل کتاب هم عده دارند؟

پاسخ: نگه داشتن عده برای همه زنان حتی زنان اهل کتاب لازم

است و اگر احتمال دهید که عده نگه می دارد کافی است.

سؤال ۲۸۲. در خصوص همسریابی اینترنتی نظر شما چیست؟
پاسخ: تا آنجا که اطلاع داریم تاکنون افراد یا گروه‌های متعددی اقدام به این کار کرده‌اند، بعضی موفق بوده‌اند و بعضی با مشکلات مواجه شده‌اند. ولی به هر حال اگر این کار زیر نظر افراد مطمئن و با رعایت تمام شئون اسلامی، و اخذ مجوز از مقامات ذی صلاح صورت گیرد کار خوبی است و ممکن است جلوی بسیاری از مشکلات ازدواج‌ها را بگیرد اما با توجه به ظرافت و حساسیت‌های مسأله، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق دارد.

سؤال ۲۸۳. نحوه جاری کردن عقد موقت درباره زنان اهل کتاب به چه شکلی است؟

پاسخ: در صورتی که آشنا به عربی نباشد به هر زبانی جایز است ولی باید به آن‌ها تفهیم گردد که عقد ازدواج در اسلام دو نوع است که یک نوع آن عقد موقت است که در برابر آن هدیه‌ای پرداخت می‌شود.
سؤال ۲۸۴. ازدواج با زنانی که غیر اهل کتاب و منکر خداوند هستند و اصلاً دینی ندارند چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست.

سؤال ۲۸۵. با ازدواج، زن چه وظایف و تکالیفی را باید رعایت کند؟

پاسخ: زنی که عقد دائم شده بنا بر احتیاط نباید بدون اجازه شوهر از خانه بیرون رود یا کاری در خارج خانه انتخاب کند (خواه اجازه لفظی

باشد و یا از قرائن معلوم شود که او راضی است) و بدون عذر شرعی از نزدیکی کردن او جلوگیری نکنند.

سؤال ۲۸۶. مرد در ازدواج چه تکالیفی دارد؟

پاسخ: در عقد دائم بر شوهر واجب است که غذا و لباس و منزل و لوازم دیگر را مطابق معمول برای او تهیه کند (حتی هزینه طبیب و دارو و مانند آن) و اگر تهیه نکند بنا بر احتیاط بدهکار او خواهد بود، خواه توانایی داشته باشد یا نه.

سؤال ۲۸۷. در فاصله بین عقد و مراسم عروسی تکلیف نفقه

و سایر حقوق بین زن و شوهر چه می شود؟

پاسخ: در این مدت، نه نفقه بر عهده شوهر است و نه لازم است زوجه در کارهایش از شوهر اجازه بگیرد البته طبق رسم و عادت که در محیط ما وجود دارد که دختر قبل از مراسم عروسی در خانه پدر زندگی می کند.

سؤال ۲۸۸. آیا مواردی هست که اطاعت از شوهر واجب نباشد؟

پاسخ: بله، اگر شوهر با انجام اموری مانند امور زیر مخالفت کند اطاعت از او لازم نیست: واجبات (حج واجب، صلۀ رحم نسبت به پدر و مادر و برادر و خواهر و امثال آنها به مقدار لازم)، فراگرفتن احکام اسلام مانند رفتن به مسجد و امثال آن، تهیه اجناس ضروری منزل در حالی که مجبور باشد، شرکت در انتخابات و راهپیمایی های ضروری و همچنین مراجعه به طبیب.

سؤال ۲۸۹. حد اطاعت از شوهر تا کجاست؟

پاسخ: اطاعت زن از شوهر مربوط به حقوق زناشویی و بیرون رفتن از منزل است، در کارهای دیگر اطاعت بر او واجب نیست هرچند بهتر است زن و مرد در تمام مسائل با هم تفاهم داشته باشند.

سؤال ۲۹۰. من خانمی هستم که درآمد مستقلی دارم، آیا باید

برای نحوه خرج کردن آن از همسرم اجازه بگیرم؟

پاسخ: خرج کردن اموال شخصی بدون اجازه شوهر اشکالی ندارد.

سؤال ۲۹۱. در بعضی ازدواج‌ها مهریه سنگینی تعیین می‌کنند، آیا

این کار صحیح است؟

پاسخ: مهریه‌های فوق‌العاده سنگین که سفاهت زوج را نشان

می‌دهد، یا قرینه بر عدم قصد جدی درباره آن است باطل است و تبدیل

به مهرالمثل می‌شود، ولی اصل عقد در هر حال صحیح است.

سؤال ۲۹۲. حکم وطی در دبر زوجه چیست؟

پاسخ: این کار بدون رضایت زوجه حرام و با رضایت وی کراهت

شدید دارد و اشکال پزشکی آن قابل انکار نیست و تکرار آن سبب

نوعی انحراف جنسی می‌شود.

سؤال ۲۹۳. استفاده از فیلم‌ها و مقالات نامشروع برای آموزش

روابط جنسی جایز است؟

پاسخ: جایز نیست و در درازمدت آثار نامطلوبی دارد.

سؤال ۲۹۴. استفاده از اسپری جنسی برای مردان اشکالی دارد؟

پاسخ: در صورتی که ضرر خاصی نداشته باشد اشکالی ندارد ولی

در طولانی مدت ضررهایی در پی خواهد داشت.

سؤال ۲۹۵. آیا در زمان عادت ماهیانه زن هرگونه لذت بردن از

زن حرام است یا فقط نزدیکی حرام است؟

پاسخ: استمتاع از همسر در دوران حیض، غیر از نزدیکی حرام نیست.

سؤال ۲۹۶. تازیانه زدن به همسر جهت تحریک جنسی چه

حکمی دارد؟

پاسخ: این کار جایز نیست. کسی که مبتلا به این بیماری است باید

تحت درمان پزشک متخصص قرار گیرد.

سؤال ۲۹۷. من در کشور فرانسه زندگی می‌کنم. در این جا اکثر

دخترها تا سن بالا (سی سال) ازدواج نمی‌کنند و رابطه جنسی

خارج از ازدواج را زنا نمی‌دانند. قبل از ازدواج هم رابطه جنسی با

شخصی در مدت زمانی متفاوت دارند و به این صورت تقریباً

تمامی این‌ها مشهور به زنا می‌شوند، چون قبل از ازدواج چند سال

با هم هستند. اگر این موضوع، مشهور به زنا بودن تلقی می‌شود، آیا

در کل نمی‌شود با اهل کتاب در این جا ازدواج کرد؟

پاسخ: مشهور به زنا در آن محیطها تعریف خاص خود را دارد

و مصادیق آن نیز مشخص است. گمان نمی‌کنیم تمام آن‌ها که نوشته‌اید

مصدق مشهور به زنا باشند. باید از مواردی استفاده کرد که چنین نیستند و اگر بعداً عده نگه ندارند، شما مسئولیتی ندارید.

سؤال ۲۹۸. من در آینده به کشور مالزی سفر خواهم کرد و از آن جا که شرایط ایجاب می کند، در آن کشور قصد ازدواج موقت دارم. در مورد دختران آن جا آیا حتماً باید درباره این که دین دارند یا خیر، تحقیق کنم؟ خطبه را چگونه باید خواند؟ آیا باید تحقیق کنم که این زوجه شوهر دارد یا خیر؟ چگونه تحقیق کنم؟

پاسخ: آری، لازم است در مورد این که آیا پیرو آیین یهود و نصاری است و شوهر دارد یا نه تحقیق کنید تا ازدواج موقت او جایز باشد. خواندن صیغه عقد نیز مطابق آنچه در رساله توضیح المسائل نوشته ایم به صورت عربی یا فارسی یا هر زبان دیگری لازم است.

سؤال ۲۹۹. بعد از اتمام مدت صیغه چگونه می توان آن را تمديد کرد؟

پاسخ: پس از اتمام مدت لازم است دوباره صیغه خوانده شود با تعیین مدت و مهریه.

سؤال ۳۰۰. اگر شک کردیم که زن جریان نگه داشتن عده را می داند یا خیر و همچنین با این فرض که می داند، آیا باید از او پرسیم که در عده کسی هست یا نه؟

پاسخ: در صورتی که آن زن ظاهراً مسلمان و آشنا به وظیفه خود

می باشد سؤال کردن واجب نیست، در غیر این صورت احتیاط واجب سؤال کردن است.

سؤال ۳۰۱. آیا مرد می تواند همسر خود را کتک بزند یا نه؟
پاسخ: جایز نیست.

احکام خوردنی ها و نوشیدنی ها

سؤال ۳۰۲. خوردن گوشت مرغ در رستوران های اروپا مانند مک دونالد یا کتاکو چه حکمی دارد؟
پاسخ: جایز نیست.

سؤال ۳۰۳. این جانب دانشجوی شاغل به تحصیل در کشور استرالیا هستم. در حال حاضر گوشت گوسفند، گوساله و مرغ با ذبح اسلامی موجود است اما به مقدار محدود و قیمت آن تقریباً دو برابر گوشت های مشابه است که ذبح اسلامی نشده اند. با توجه به محدود بودن مقرری ماهیانه دانشجویان آیا استفاده از گوشت های گوسفند، گوساله و مرغ موجود در فروشگاه ها با قیمت مناسب مجاز است یا بایستی حتماً گوشت های ذبح اسلامی شده با قیمت دو برابر را خریداری کرد؟

پاسخ: استفاده از گوشت های غیر ذبح اسلامی جایز نیست؛ خوب است به مقدار کمتری استفاده کنید تا بتوانید ذبح اسلامی مصرف کنید.
سؤال ۳۰۴. یکی از دانشجویان ایرانی، که در مسکو به تحصیل

اشتغال دارد، می‌گوید: قصابی‌های تاجیک، که گوشت ذبح اسلامی می‌فروشند، از نظر بهداشتی در سطح بسیار پایینی قرار دارند. گوشت آن‌ها دارای انگل و میکروب است، و هر لحظه امکان ابتلا به بیماری‌های مربوطه (عفونی و انگلی) وجود دارد. اما گوشت‌هایی که با ذبح غیر اسلامی عرضه می‌گردد، از تمام جهات تمیز و بسته‌بندی شده است، و امکان هیچ‌گونه آلودگی ندارد. حال، کدام یک را انتخاب کنیم؟

پاسخ: در صورتی که واقعاً گوشت‌های ذبح اسلامی خطرناک باشد، و استفاده از گوشت‌های غیر ذبح اسلامی جنبه اضطرار داشته باشد، به مقدار ضرورت مانعی ندارد.

سؤال ۳۰۵. ظرفی که در آن مشروبات الکلی نگهداری می‌شده است؛ اگر بعد از شستن مورد استفاده قرار گیرد؛ اشکالی ندارد؟ خوردن آبی که داخل آن ریخته می‌شود چگونه است؟

پاسخ: بعد از تطهیر اشکالی ندارد.

سؤال ۳۰۶. اگر ظرفی داشته باشیم که در آن شراب بوده مانند ظرف‌ها و بطری‌های مخصوص شراب، چگونه می‌توان آن را پاک کرد؟

پاسخ: ظرفی را که با شراب نجس شده، باید با آب قلیل سه مرتبه بشویند و دست در آن بمالند و مستحب است هفت مرتبه شسته شود.

سؤال ۳۰۷. گوشت‌هایی که از کشورهای غیر مسلمان وارد می‌شود چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه از بازار مسلمین و از دست مسلمان خریداری شود و احتمال بدهید که خریدار درباره ذبح شرعی آنها تحقیق کرده، حلال است.

سؤال ۳۰۸. اگر شخصی در شهری زندگی می کند که در آن هیچ نوع گوشتی با ذبح اسلامی نمی فروشند چه باید بکند؟ آیا خوردن آن حلال است؟ اگر نه برای غذا چه باید کرد؟

پاسخ: فقط به مقدار ضرورت برای حفظ سلامت می توان از گوشت های غیر ذبح اسلامی استفاده کرد.

سؤال ۳۰۹. اگر در کشوری خارجی، کسی غیر مسلمان برای انسان غذای حلال (مثل ماهی) درست کند (مثلاً رستوران ها که هم ماهی دارند و هم گوشت خوک و حرام)، آیا آن غذا حرام است؟ چون بالآخره دست آشپز که مسلمان نیست با غذا تماس پیدا خواهد کرد.

پاسخ: برای این گونه اشخاص، مانعی ندارد.

سؤال ۳۱۰. غذاهایی که از دست کفار گرفته می شود چه حکمی دارد؟

پاسخ: در صورتی که احتمال بدهیم این غذاها به وسیله کارخانه ها یا ابزار و آلات یا دستکش تهیه شده، هیچ اشکالی ندارد، ولی هرگاه یقین داشته باشید با دست یا بدن آنها با رطوبت تماس پیدا کرده احتیاط آن است که در غیر موارد ضرورت اجتناب شود اما در موارد

ضرورت مانند مسافرت‌هایی که به کشورهای غیر اسلامی می‌شود و پرهیز از این امور مشکل است، می‌توانید پرهیز نکنید.

سؤال ۳۱۱. من در خارج کشور زندگی می‌کنم. در برخی مواد غذایی افزودنی‌هایی مانند مارگارین (margarin) امولسیفایر (emulsifier) یا آمینواسید (acid) (amino) وجود دارد که از نظر علمی، هم از حیوان قابل تهیه است و هم از گیاه ولی بر روی این مواد غذایی مشخص نکرده است که از کدام یک می‌باشد. حکم استفاده از این مواد غذایی از نظر معظم له چیست؟

پاسخ: استفاده از آن اشکالی ندارد.

سؤال ۳۱۲. با توجه به این که ما در کشور ژاپن زندگی می‌کنیم عنایت فرموده حکم خوردن غذاهای دریایی، مانند ماهی و میگو و یا سیب‌زمینی‌ای که با روغن حیوانی مانند روغن گاو و یا گوسفند، به جز خوک پخته و سرخ می‌شوند را در رستوران غیر اسلامی بفرمایید که آیا حلال است یا خیر؟

پاسخ: استفاده از ماهی فلس‌دار و میگو و همچنین روغن‌هایی که از شیر حیوان حلال‌گوشت گرفته باشند اشکال ندارد.

سؤال ۳۱۳. آیا برای اطمینان از حلال بودن گوشت در خارج از ایران وجود مارک یا برند "حلال" بر روی محصولات که در سوپر مارکت‌ها هستند، کفایت می‌کند یا شرایط دیگری هم دارد؟

پاسخ: در صورتی که مطمئن باشید آن برچسب واقعیت دارد می‌توانید از آن استفاده کنید.

سؤال ۳۱۴. آیا مصرف کردن مواد قندی که دارای ماده sugar alcohol یا شکر الکل هستند با توجه به این که در بازار فراوانند جایز است یا خیر؟

پاسخ: در صورتی که ماده مست کننده‌ای نباشد اشکالی ندارد.

سؤال ۳۱۵. خوردن گوشت کدام یک از جانوران زیر حلال است؟ صدف، حلزون، هشت پا، ماهی مرکب، جت ماهی و خیار دریایی. قابل ذکر است که این غذاها در کشورهای جنوب شرقی آسیا جزء غذاهای روز و معروف هستند.

پاسخ: از غذاهای دریایی تنها ماهیان فلس دار و میگو حلال است و گیاهان دریایی نیز مانعی ندارد.

سؤال ۳۱۶. در کشورهای مسیحی آیا می‌توان از مغازه‌های اغذیه‌فروشی مانند پیتزافروشی، غذایی که در آن گوشت به کار نرفته است خرید، و پاک است؟ با توجه به این که احتمال دارد غذا در ظرفی طبخ شود که در آن، گوشت خوک یا گوشت ذبح شرعی نشده طبخ شده باشد.

پاسخ: در صورتی که یقین نداشته باشید مانعی ندارد.

سؤال ۳۱۷. آیا گوشت دلفین و کوسه حلال است؟

پاسخ: در صورتی که فلس نداشته باشند حلال نیست.

سؤال ۳۱۸. آیا خرچنگ و لاک‌پشت دریایی حلال گوشت هستند؟

پاسخ: خرچنگ و لاک‌پشت حرام گوشت هستند ولی میگو

اشکالی ندارد.

سؤال ۳۱۹. خوردن صدف چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست.

سؤال ۳۲۰. چرا گوشت خوک حرام است؟ در حالی که مانند گاو

و گوسفند دارای سم ۲ تکه است و از طرفی با پیشرفت علم پزشکی (شامل واکسن‌ها و پرورش به‌خصوص) دیگر مریضی‌های قرون گذشته را ندارد؟

پاسخ: خوک حتی نزد اروپاییان که بیشتر گوشت آن را می‌خورند

سمبل بی‌غیرتی است، و حیوانی است کثیف. این حیوان در امور جنسی فوق‌العاده بی‌تفاوت و لابالی است و با توجه به تأثیر غذا در روحيات که از نظر علم ثابت است، تأثیر این غذا در خصوص لابالی‌گری در مسائل جنسی مشهود است. در شریعت حضرت موسی علیه السلام نیز حرمت گوشت خوک اعلام شده است، و در اناجیل، گناهکاران به خوک تشبیه شده‌اند، و در ضمن داستان‌ها، مظهر شیطان، خوک معرفی شده است.

بنابراین طبق اصل مسلمی که اشاره شد، گوشت هر حیوانی حاوی

صفات آن حیوان است و از طریق غده‌ها و تراوش آن‌ها (هورمون‌ها) در اخلاق کسانی که از آن تغذیه می‌کنند اثر می‌گذارد، و شاید یکی از علل بی‌بندوباری شدید جنسی که در کشورهای غربی حکومت می‌کند تغذیه از گوشت این حیوان آلوده باشد.

سؤال ۳۲۱. آیا گوشت کانگورو حلال است؟

پاسخ: حلال است.

سؤال ۳۲۲. خوردن گوشت زرافه و گوزن چه حکمی دارد؟

پاسخ: اشکالی ندارد.

سؤال ۳۲۳. ماده کلاژین که در ساختمان استخوان، زردپی، رباط،

پوست و جلد حیوانات قرار دارد، به خودی خود و در ساختار طبیعی اش دارای پروتئین‌های فراوانی است، که تحصیل این پروتئین‌ها جز با به جوش آوردن آن در آب ممکن نیست. با حرارت مخصوص و قلیایی یا اسیدی کردن کلاژین، و انجام فعل و انفعالات مختلف، در نهایت، این پروتئین‌ها به «ژلاتین» که یک ماده بدون طعم، بو، رنگ ولی مقوی است تبدیل می‌شود، و پس از ترکیب این ماده با اسانس‌های مختلف میوه‌ای، رنگ‌های خوراکی، و شکر به صورت ماده خوراکی درآمده، و در ساخت شکلات، کاکائو، شیرینی، بستنی، بیسکویت و مانند آن استفاده می‌شود.

در اغلب موارد «ژلاتین» از «کلاژین»‌های موجود در ساختمان

بدن گاو یا گوسفند، که بهترین نوع آن می‌باشد، اخذ می‌شود، ولی ممکن است از بدن حیوانات حرام‌گوشت، یا حیوانات حلال‌گوشتی که ذبح شرعی نشده باشند نیز گرفته شود. با توجه به استحاله شدن کلاژین و تبدیل آن به محصول جدیدی به نام ژلاتین، و این که امروزه این ماده در اکثر مواد خوراکی مورد

مصرف جهانیان موجود است، آیا فرقی بین حیوانات حلال‌گوشت، یا حرام‌گوشت، و ذبح شرعی شده یا نشده وجود دارد؟

پاسخ: اولاً: در موارد مشکوک که نمی‌دانید از چه ماده‌ای گرفته شده، حکم، حلیت و طهارت است، و جستجو لازم نیست. ثانیاً: اگر یقین داشته باشید از حیوان حرام‌گوشت، یا حیواناتی که ذبح شرعی نشده‌اند گرفته شده، هرگاه تغییرات زیادی روی آن داده می‌شود تا به صورت فعلی درآید، حکم استحاله را دارد، و پاک و حلال است. در غیر این صورت خوردن آن حرام است مگر در موارد ضرورت.

سؤال ۳۲۴. آیا زدن لیوان‌های نوشیدنی به یکدیگر باعث حرام شدن نوشیدنی می‌شود؟ نوشیدنی‌ای مانند شربت یا دلستر.

پاسخ: تشبه به شراب‌خواران است و احتیاط آن است که آن را ترک کنند.

سؤال ۳۲۵. در مورد خمر و مستی (آن چیز که عقل را ضایع کند) حکم مستقل و روشن تحریم در قرآن آمده و قابل قبول است اما در مورد این که الکل وارد بدن شود، تحریمی نداریم. ماء‌الشعیرهایی که در یک لیتر ۵ تا ۸ درصد الکل دارند به هیچ‌وجه مستی نمی‌آورند و عقل را ضایع نمی‌کنند و بی‌تعادلی و تغییر حالت در انسان ایجاد نمی‌نمایند. آیا مصرف این نوع نوشیدنی هم که حکم خمر بر آن جاری نمی‌شود حرام است؟

پاسخ: الکل ممکن است به مقدار کم در بسیاری از مواد غذایی

موجود باشد ولی مادامی که به طور طبیعی مستکننده نباشد و یا زیان آن اثبات نگردد حکم تحریم بر آن جاری نمی شود و اثبات این موضوع بر عهده کارشناسان غذایی است.

سؤال ۳۲۶. آیا برای زن مسلمان جایز است مشروب روی میز غذاخوری بگذارد، تا کسانی که آن را حلال می دانند مصرف کنند؟
پاسخ: جایز نیست مگر در موارد ضرورت.

سؤال ۳۲۷. مدتی است متوجه شده ام که بسیاری از شربت های دارویی خوراکی حتی شربت های معمولی برای سرماخوردگی و گلودرد حاوی اتانول (الکل اتیلیک یعنی ماده اصلی مستکننده مشروبات الکلی) هستند. این مطلب و مقدار اتانول در روی شیشه این داروها مانند اکسپکتورانت دیفن هدرامین و دکسترومتورفان درج شده است.

حکم این داروها از لحاظ، حلال بودن، و نجاست و پاکی چیست؟
پاسخ: با توجه به این که این ها در اصل مسکر نیستند و بعد از آمیختن با داروها در آن مستهلک می شوند خوردن این گونه شربت ها اشکال ندارد.

احکام خمس

سؤال ۳۲۸. می دانم که یکی از واجبات، پرداخت خمس است، لطفاً قدری در مورد چستی خمس توضیح دهید؟

پاسخ: نکته‌ای که قبل از هر چیز - در این بحث - باید به آن توجه داشت این است که:

با مختصر مطالعه در تاریخ و «تعلیمات» اسلام روشن می‌شود که اسلام تنها یک سلسله دستورات و مقررات اخلاقی و عقاید مربوط به مبدأ و معاد نیست، بلکه حکومتی همراه خود آورد که همه نیازمندی‌های یک جامعه پاک و مترقی را تضمین می‌کند و مسلماً یکی از ارکان چنین حکومتی تشکیل «بیت‌المال» برای رفع نیازمندی‌های اقتصادی است.

بیت‌المال اسلامی که از بدو ورود پیامبر ﷺ در مدینه و تشکیل حکومت اسلامی به وجود آمد مشتمل بر اموالی بود که از منابع متعدّد گردآوری می‌شد:

۱. از طریق «زکات»
۲. از طریق «خمس»
۳. از طریق «انفال»
۴. از طریق «خراج»
۵. از طریق «جزیه»

که هر کدام فصل مشروعی را در فقه اسلام و قوانین و دستورات آن به خود اختصاص داده است.

برنامه و احکام خمس از صدر اسلام تاکنون در جریان است. در قرآن مجید تنها یک‌جا بحث خمس به میان آمده است (و البتّه فقط

مسأله خمس نیست که در قرآن در ضمن یک آیه بیان شده، بلکه بسیاری از احکام هستند که در قرآن تنها یکبار به آنها اشاره شده است و شک نیست که همان یکبار کافی است.

و آن آیه ۴۱ سوره انفال است: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِي الْقُرْبَى وَ الْيَتَامَى وَ الْمَسَاكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَ مَا أَنْزَلْنَا عَلَى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَى الْجَمْعَانِ وَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۱؛ «بدانید هر غنیمتی که به دست شما می‌رسد یک‌پنجم آن برای خدا و پیامبر و اهل بیت او و یتیمان و مستمندان و واماندگان در راه (از آنها) می‌باشد، اگر به خدا و آنچه بر بنده خود در روز جدایی حق از باطل، روز درگیری دو گروه (باایمان و بی‌ایمان در جنگ بدر) نازل کردیم، ایمان آورده‌اید و خداوند بر هر چیزی تواناست.»

ولی روایات فراوانی در این زمینه از معصومین علیهم‌السلام نقل شده است.^۲

سؤال ۳۲۹. بر چه کسانی پرداخت خمس واجب می‌شود؟

پاسخ: هرگاه انسان از طریق زراعت یا صنعت یا تجارت یا از طریق کارگری و کارمندی در مؤسسات مختلف درآمدی به دست آورد، چنانچه از مخارج سال او و همسر و فرزندان و سایر کسانی که نفقه آنها را می‌دهد زیاد آید، باید خمس (پنج یک) پردازد.

۱. سوره انفال، آیه ۴۱.

۲. توضیحات بیشتر در زمینه خمس و فلسفه آن را می‌توانید در کتاب «خمس، پشتوانه بیت‌المال» مطالعه نمایید.

سؤال ۳۳۰. آیا فرقی بین مشاغل و درآمدها در مسأله خمس وجود ندارد؟

پاسخ: هیچ تفاوتی میان کسب‌ها و درآمدهای کسب نیست، ولی اگر انسان چیزی را به عنوان وام از دیگری بگیرد خمس ندارد مگر آن مقدار از وام که اقساط آن پرداخت شده و معادل آن تا پایان سال خمسی موجود باشد. همچنین اموالی که به عنوان ارث به او می‌رسد مشمول خمس نیست، مگر این که بداند شخص میّت خمس آن را نداده، یا برای سایر اموالش خمس بدهکار است. و اگر مال ارث ترقّی قیمت پیدا کند و سال خمسی بر آن بگذرد مقدار تفاوت آن خمس دارد.

سؤال ۳۳۱. آیا به چیزهایی که هدیه به ما داده‌اند خمس تعلق می‌گیرد؟

پاسخ: چنانچه هدیه تا پایان سال خمسی مورد استفاده قرار نگیرد، و سال خمسی بر آن بگذرد، بنابر احتیاط واجب خمس دارد.

سؤال ۳۳۲. مبلغی پول به صورت حساب پس انداز در بانک دارم، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

پاسخ: آری؛ چنانچه سال خمسی بر آن بگذرد باید خمس آن پرداخت گردد.

سؤال ۳۳۳. سالیانه مبلغی به عنوان مالیات می‌پردازیم آیا این مالیات همان خمس است؟

پاسخ: مالیات همچون سایر هزینه‌های زندگی (نظیر هزینه برق

و آب و تلفن و مانند آن) است، و مصرف آن با مصرف خمس متفاوت است، و جایگزین خمس نمی شود.

سؤال ۳۳۴. مبلغی را به فردی قرض داده‌ام، آیا باید در زمان محاسبه خمس، آن را در نظر بگیرم؟

پاسخ: قرض اگر قابل وصول باشد (چنانچه مدت دار نباشد) با گذشت سال خمسی مشمول خمس خواهد بود در غیر این صورت جزء درآمدهای سال وصول قرار می گیرد.

سؤال ۳۳۵. آیا می توانم مبلغ خمس خود را به بستگانم بدهم؟
پاسخ: پدر، مادر، فرزندان (در صورت نیاز و عدم توانایی بر تهیه نفقه) و زوجه، واجب النفقه انسان هستند، و خمس را نمی توان به واجب النفقه داد، اما به فامیل های دیگر اگر نیازمند باشند، با اجازه مجتهد و به مقداری که اجازه می دهد مانعی ندارد.

سؤال ۳۳۶. با افرادی معاشرت می کنیم که برخی از آنها اهل پرداخت خمس نیستند آیا اشکالی ندارد از اموال آنها استفاده می کنیم؟

پاسخ: اگر یقین ندارید خانه یا غذای او از پول غیر مخمس تهیه شده، تصرف در آن مانعی ندارد. و اگر یقین دارید ما به شما اجازه می دهیم تصرف کنید و معادل خمس مقداری را که تصرف کرده اید به سادات نیازمند بپردازید. و اگر تمکن ندارید بر ذمه بگیرید و هر زمان که توانستید، بپردازید.

سؤال ۳۳۷. لطفاً در مورد سال خمسی و نحوه مشخص کردن آن

توضیح دهید؟

پاسخ: آغاز سال برای حساب خمس هر کسی روزی است که اولین درآمد را کسب کرده است، یعنی اگر کسی شروع به تجارت و کسب و صنعت و زراعت و غیر این‌ها کند، روزی که اولین درآمد برای او حاصل می‌شود اول سال خمسی اوست و نمی‌توان با قصد و نیت آن را جلو یا عقب انداخت و اگر بخواهد اول سال را جلو بیندازد باید حساب سال خود را زودتر از موعد معین برسد و خمس خود را پردازد، همان وقت اول سال او خواهد شد.

سؤال ۳۳۸. آیا به مایحتاج روزمره زندگی خمس تعلق می‌گیرد؟

پاسخ: هزینه زندگی خمس ندارد، یعنی آنچه انسان از درآمدش در بین سال برای خوراک و پوشاک و مسکن و اثاث خانه و ازدواج و جهیزیه دختر و زیارت واجب یا مستحب و بذل و بخشش و میهمانی و مانند آن هزینه می‌کند، چنانچه در آن زیاده روی نکرده باشد خمس ندارد و تنها آنچه در آخر سال اضافه می‌ماند خمس دارد و هرگاه چیزی جزء مثنونه سال گردد، مانند خانه و فرش و وسایل دیگر، اگر بعداً آن را بفروشند به آن پول، خمس تعلق نمی‌گیرد به ویژه اگر بخواهند آن را تبدیل به مثل کنند.

سؤال ۳۳۹. چندبار بر ما خمس واجب می‌شود؟

پاسخ: هر مالی که یکبار خمس آن را بدهند دیگر خمس به آن

تعلق نمی‌گیرد، مگر این‌که نمو کند یا قیمت آن اضافه شود.

سؤال ۳۴۰. درآمدهای و اموال حلالی دارم که متأسفانه با اموال حرام مخلوط شده و نمی دانم کدام از راه حلال به دست آمده و کدام حرام است، چه کنم؟

پاسخ: هرگاه مال حلال با حرام مخلوط شود به طوری که انسان نتواند آن‌ها را از هم تشخیص دهد و مقدار مال حرام و همچنین صاحب آن، هیچ کدام معلوم نباشد، باید خمس تمام آن مال را بدهد و بقیه برای او حلال است.

سؤال ۳۴۱. آیا به طلایی که همسرم دارد خمس تعلق می‌گیرد؟

پاسخ: طلاهای عصر و زمان ما، که مسکوک به سکه رایج معامله نیست زکات ندارد، ولی چنانچه مورد استفاده جهت زینت بانوان نباشد، یا اضافه بر شأن و نیاز آن‌ها باشد، و سال خمسی بر آن بگذرد، خمس دارد. سکه‌های بهار آزادی نیز فقط خمس دارد.

سؤال ۳۴۲. نحوه پرداخت خمس چگونه است؟

پاسخ: خمس را باید دو قسمت کرد: نیمی از آن سهم مبارک امام علیه السلام است و نیم دیگر سهم سادات. سهم سادات را باید به سادات فقیر یا یتیم نیازمند، یا ساداتی که در سفر و امانده‌اند و نیازمند هستند، داد (هرچند در محل خود فقیر نباشند) ولی سهم امام علیه السلام را در زمان ما باید به مجتهد عادل یا نماینده او داد، تا در مصارفی که مورد رضای آن حضرت است از مصالح مسلمین و به ویژه اداره حوزه‌های علمیه و مانند آن مصرف کند.

سؤال ۳۴۳. مبلغی بابت دیه در دستم است، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

پاسخ: دیه خمس ندارد.

سؤال ۳۴۴. در صورت تعلق خمس به چیزی و اختلاف قیمت خرید با قیمت روز، کدام قیمت میزان است؟

پاسخ: به قیمت روز حساب می‌شود.

سؤال ۳۴۵. در بعضی از محافل، این بحث مطرح است که آیا مالیات در نظام اسلامی (آن هم گاهی با درصد زیاد) جایگزین خمس و زکات می‌شود؟ و در صورتی که جایگزین نمی‌شود، آیا برای کسانی که خمس و زکات می‌دهند، چاره‌ای اندیشیده شده تا مالیات کمتری (لااقل به میزان خمس و زکات پرداختی) بدهکار باشند؟ به‌ویژه که در صدر اداره مالیات و اخذ وجوهات، فقیه جامع شرایط نظارت و حضور دارد؟

پاسخ: مسأله مهم این است که مالیات نوعی هزینه کار اقتصادی است. یعنی کسی که فعالیت اقتصادی دارد، از جاده‌ها استفاده می‌کند، از امنیت بهره می‌گیرد، از رسانه‌های جمعی کمک می‌گیرد، و از دیگر امکانات بهره‌مند می‌گردد. اگر این امکانات نبود، کار اقتصادی ممکن نمی‌شد، یا بهره کمی داشت. بنابراین، وظیفه دارد سهمی از هزینه‌های کارهای عمومی دولت را که در انجام امور اقتصادی او مؤثر است بپردازد، و این یک امر طبیعی است. حال اگر بعد از پرداختن مالیات،

چیز اضافه‌ای برای او باقی نماند، خمس به او تعلق نمی‌گیرد، و اگر اضافه بماند ۸۰ درصد آن مال خود اوست، و ۲۰ درصد دیگر که خمس است در حال حاضر عمدتاً صرف مسائل فرهنگ اسلامی، و حفظ عقاید و ارزش‌ها می‌گردد، که سود آن عاید مردم می‌شود. چون اگر حوزه‌ها نباشد، نسل آینده از اسلام دور و جدا می‌گردد. بنابراین، اساساً نباید قلمرو مالیات‌ها را با وجوه شرعی مخلوط کرد.

سؤال ۳۴۶. این جانب تعدادی وسایل منزل را بدون پرداخت پول از افراد غیر مسلمان دریافت کرده‌ام. آیا استفاده از آن‌ها صحیح است یا باید وجه آن را یا خمس آن را بپردازم؟ چگونه باید وجه آن را پرداخت کنم؟

پاسخ: در صورتی که از غیر کفار حربی باشد باید وجه آن را بپردازید مگر این که آن‌ها رضایت دهند، در این صورت خمس ندارد ولی اگر از کفار حربی بگیری احتیاط آن است که خمس آن را بپردازید.

سؤال ۳۴۷. با توجه به این که در زمان پیامبر اسلام ﷺ پول رایج، مسکوک بوده و خمس نیز بر مبنای آن تعیین می‌شده است، آیا می‌توان هم‌اکنون درآمد سالانه خود را بر مبنای برابری ارزشش با طلا سنجید و پس از احتساب ارزش واقعی پول، خمس آن را پرداخت کرد؟

پاسخ: معیار، پول موجود در هر کشوری است.

سؤال ۳۴۸. بنده و شوهرم هر دو در تأمین مخارج خانه سهم هستیم. آیا خمس مال داخل خانه (مانند مواد خوراکی و...) تنها بر

عهده شوهرم است؟ اگر نه، چگونه سهم هر کس باید محاسبه شود؟ (در ضمن ما از دو مرجع متفاوت تقلید می‌کنیم).

پاسخ: آنچه در آخر سال در خانه می‌ماند مشمول خمس است و می‌توانید تخمین بزنید چه اندازه، از مال شما و چه اندازه از مال همسران است و خمس آنرا پردازید و قاعدتاً خمس آن، مبلغ زیادی نخواهد بود.

سؤال ۳۴۹. افرادی که در خارج از کشور هستند آیا می‌توانند دیون خود را از قبیل خمس و زکات و کفاره به نرخ داخل کشور پردازند؟ اگر برای مدتی به کشور برگشته و در آنجا زندگی کنند هر چند قصد بازگشت به خارج را دارند چطور؟

پاسخ: در هر دو صورت می‌توانند به نرخ کشوری که در آن جا مصرف می‌شود پردازند.

سؤال ۳۵۰. فردی که تاریخ سال خمسی خود را فراموش کرده است وظیفه‌اش چیست؟

پاسخ: می‌تواند به میل خود، تاریخ جدید انتخاب کرده و مطابق آن عمل کند.

احکام معاملات

سؤال ۳۵۱. آیا اسلام در خصوص مسائل معاملات هم سخنی دارد؟

پاسخ: پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

«الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْأً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ^۱؛ عبادت، هفتاد جزء است که بهترین آن، دنبال روزی حلال رفتن است (کسب و کار برای به دست آوردن روزی حلال)».

در حدیث دیگری آمده است: «الْعِبَادَةُ عَشْرَةٌ أَجْزَاءٍ تِسْعَةٌ مِنْهَا فِی طَلَبِ الْحَلَالِ^۲؛ عبادت، ده جزء است که نه جزء آن در کار و تلاش برای به دست آوردن روزی حلال است».

سؤال ۳۵۲. آیا درباره معاملات هم احکامی وجود دارد؟

پاسخ: آری؛ و بر هر مسلمانی واجب است احکام معاملات را به مقداری که معمولاً مورد احتیاج اوست یاد بگیرد و بر علما واجب است این احکام را به مردم بیاموزند.

سؤال ۳۵۳. معاملات جزء واجبات است؟

پاسخ: کسب و کار و تلاش برای زندگی از طریق تجارت و زراعت و صنعت و مانند آن برای کسانی که مخارج همسر و فرزند خود را ندارند واجب است، همچنین برای حفظ نظام و تأمین احتیاجات جامعه اسلامی، و در غیر این صورت، مستحب مؤکد است، به خصوص برای کمک به فقرا و یا وسعت بخشیدن به زندگی خانواده.

۱. کافی، ج ۵، ص ۷۸.

۲. بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۹.

سؤال ۳۵۴. چه نوع معاملاتی باطل هستند؟

پاسخ: در موارد زیر معامله باطل است:

خرید و فروش عین نجس یعنی چیزهایی که ذاتاً نجس است بنا بر احتیاط واجب (مانند بول و غائط و خون).

خرید و فروش اموال غصبی، مگر آن که صاحبش معامله را اجازه دهد.

خرید و فروش چیزهایی که در بین مردم مال محسوب نمی شود هر چند

برای شخص خاصی ارزش داشته باشد مانند بسیاری از حشرات.

معاملاتی که در آن ربا باشد.

فروختن اجناس تقلبی که خریدار از وضع آن خبر ندارد، مانند

فروختن شیر مخلوط با آب، یا روغنی که آن را با پیه یا چیز دیگری

مخلوط کرده اند، این عمل را «غش» می گویند و یکی از گناهان کبیره

است. از پیغمبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نقل شده است که فرمود: «کسی که در معامله

با مسلمانان غش کند، یا به آن ها ضرر برساند، یا تقلب و حيله نماید از

ما نیست و هرکس با برادر مسلمانش غش کند خداوند برکت را از

روزی او می برد و راه معاش او را می بندد و او را به خودش وامی گذارد.

خرید و فروش اعضای بدن مانند کلیه و امثال آن، ولی احتیاط آن

است که اگر پولی می خواهند بگیرند در مقابل اجازه برداشتن عضو از

بدن شخص دهنده باشد، نه در مقابل خود عضو و اصل این کار در

صورتی جایز است که برای دهنده تولید خطر نکند.

سؤال ۳۵۵. گاهی در باغچه یا گلدان و یا مزرعه از کودهای نجس استفاده می شود، حکم چیست؟

پاسخ: خرید و فروش کودهای نجس اشکال دارد، ولی استفاده از آنها بی مانع است.

سؤال ۳۵۶. خرید و فروش خون چه حکمی دارد؟

پاسخ: خرید و فروش خون در عصر و زمان ما که برای نجات مجروحین و بیماران مورد استفاده قرار می گیرد جایز است.

سؤال ۳۵۷. با توجه به کارایی و اهمیت سگ های شکاری و پاسبان، خرید و فروش آنها چه حکمی دارد؟

پاسخ: خرید و فروش سگ شکاری و نگهبان، جایز است.

سؤال ۳۵۸. حکم آن دسته از مواد غذایی و دارویی و امثال آن، که از کشورهای غیر اسلامی می آورند چیست؟

پاسخ: اگر نجس بودن آنها قطعی نباشد معامله آنها اشکالی ندارد، مانند این که احتمال دهیم شیر و پنیر و روغن را به وسیله دستگاه می گیرند.

سؤال ۳۵۹. خرید و فروش گوشت هایی که از ممالک غیر اسلامی می آورند یا از دست کافر گرفته می شود چه حکمی دارد؟

پاسخ: این معامله باطل است، ولی اگر بداند که آنها از حیوانی است که مطابق دستور شرع یا با نظارت مسلمان ذبح شده اشکال ندارد.

سؤال ۳۶۰. آیا خریدن چرم هایی که از بلاد کفار می آورند جایز است؟

پاسخ: آری؛ جایز و پاک است، اما نماز خواندن با آن صحیح نیست.
 سؤال ۳۶۱. در کشورهای غیر مسلمان و یا در برخی کشورهای
 مسلمان که غیر مسلمانان در آنجا زیاد رفت و آمد و یا اقامت
 دارند، خرید و فروش مسکرات چه حکمی دارد؟

پاسخ: خرید و فروش تمام انواع مسکرات حرام و باطل است.

سؤال ۳۶۲. خرید و فروش ابزار موسیقی چه حکمی دارد؟

پاسخ: خرید و فروش آلات لهو و لعب مانند تار و ساز حتی
 سازهای کوچک حرام است، مگر این که از آلات مشترک باشد یا بازیچه
 باشد و از آلات لهو حساب نشود.

سؤال ۳۶۳. در برخی کشورها مجسمه سازی رواج دارد، حکم

خرید و فروش آن چیست؟

پاسخ: ساخت و خرید و فروش مجسمه اشکال دارد، ولی خرید
 و فروش صابون و مانند آن، که روی آن‌ها شکل مجسمه یا نقش‌های
 برجسته است اشکالی ندارد.

سؤال ۳۶۴. گفته می‌شود رباخواری حرام است، لطفاً برایم

توضیح دهید؟

پاسخ: ربا به دو شکل محقق می‌شود:

نخست: ربای در قرض: هرگاه قرض دهنده شرط کند که زیادتر از
 مقداری که داده بگیرد، ربا و حرام است، خواه جنسی باشد که با وزن
 و پیمانه خرید و فروش می‌شود یا با عدد، بلکه اگر قرار بگذارد که

بدهکار عملی برای او انجام دهد یا جنس دیگری اضافه کند، همه این‌ها ربا و حرام است، ولی مانعی ندارد خود بدهکار بدون این‌که شرطی در کار باشد مقداری اضافه کند بلکه این کار مستحب است.

دوم: ربای در معامله: و آن این است که مقداری از جنسی را که با وزن یا پیمانه می‌فروشند به زیادتر از همان جنس بفروشد.

در روایات اسلامی مذمت از ربا بسیار شده است و از گناهان بسیار بزرگ محسوب می‌شود.

سؤال ۳۶۵. آیا جنسی که می‌فروشند و چیزی که عوض آن می‌گیرند، باید خصوصیات و شرایط خاصی داشته باشد؟
پاسخ: آری؛ چند شرط دارد:

باید مقدار آن معلوم باشد، به وسیله وزن، یا پیمانه، یا شماره و عدد. توانایی بر تحویل آن داشته باشند، بنابراین فروختن حیوانی که فرار کرده، صحیح نیست، حتی اگر چیزی را به آن ضمیمه کنند (بنابر احتیاط). صفات و خصوصیات را که در آنهاست و در ارزش جنس و میل مردم به معامله اثر دارد معین نمایند.

شخص دیگری در جنس یا عوض آن حقی نداشته باشد، بنابراین، مالی را که نزد کسی گرو گذاشته‌اند بدون اجازه او نمی‌توان فروخت و نیز خریدار می‌تواند به جای پول، منفعت ملک خود را بدهد، مثلاً فرشی را از کسی بخرد و در عوض آن منافع یک‌ساله خانه خود را به او واگذار کند. خریدار و فروشنده در تعیین نرخ کالا آزادند، ولی اگر این

آزادی در مواردی سبب فساد و اختلال نظام اقتصادی جامعه اسلامی گردد، حاکم شرع در چنین مواردی می‌تواند تعیین نرخ کند و مردم را به آن ملزم سازد.

سؤال ۳۶۶. بعضی از مسلمانان، حیوانات حرام‌گوشت، از جمله خوک را شکار کرده، و جهت مصرف پیروان ادیان دیگر به آنها می‌فروشند. شکار و خرید و فروش این‌گونه حیوانات از ناحیه مسلمان‌ها چگونه است؟

پاسخ: خالی از اشکال نیست.

سؤال ۳۶۷. نظر شما در مورد "معاملات آتی" چیست؟

پاسخ: در معاملات آتی مبلغ را می‌پردازند تا اولویت داشته باشند که در سال آینده مثلاً فلان جنس را بخرند، ولی در حال حاضر هیچ معامله‌ای انجام نمی‌شود و ممکن است در آینده هم انجام نشود و به عبارت دیگر، حق اولویت خرید را می‌خرند که این مورد جزء حقوق قابل معامله در اسلام نیست؛ بنابراین، معاملات آتی باطل است و معامله تنها در زمانی که اقدام به خرید کنند حاصل می‌شود.

سؤال ۳۶۸. متأسفانه در حال حاضر بعضی از مواد دارویی و آرایشی از روغن خوک و یا ژلاتین حیواناتی که ذبح شرعی نشده‌اند ساخته می‌شوند. سؤال این است که اولاً خرید و فروش این مواد جایز است یا خیر؟ و ثانیاً استفاده از این مواد برای غیر از خوردن مانند تزریق کردن و یا چرب کردن دست و صورت جایز است یا نه؟

پاسخ: خرید و فروش آن اشکالی ندارد و همچنین تزریق و چرب کردن دست و صورت با آن اشکالی ندارد ولی برای نماز باید چربی را بشوید. در ضمن، چربی خوک قطعاً نجس است و در مورد زلاتین اوّلاً: در موارد مشکوک که نمی دانید از حیوان گرفته اند یا گیاه، حکم، حلیّت و طهارت است، و جستجو لازم نیست. ثانیاً: اگر یقین داشته باشید از حیوان حرام گوشت، یا حیواناتی که ذبح شرعی نشده اند گرفته شده و یا ذبح شرعی آن‌ها مشکوک باشد، هرگاه تغییرات زیادی روی آن داده می شود تا به صورت فعلی درآید، حکم استحاله را دارد، و پاک و حلال است. در غیر این صورت (تغییرات زیاد نباشد) خوردن آن حرام است مگر در موارد ضرورت.

سؤال ۳۶۹. در مورد مزایده آنلاین نظر شما چیست؟

پاسخ: این گونه مزایده‌ها به بخت آزمایی می ماند که بعضی بدون حساب و کتاب به درآمد هنگفتی می رسند بی آن که کاری انجام داده باشند و عده ای نیز محروم می شوند در نتیجه جایز نیست.

سؤال ۳۷۰. استفاده از اشیاء چرمی که نمی دانیم مربوط به حیوانی

است که ذبح اسلامی شده یا نه، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اشیاء چرمی خواه ذبح اسلامی باشند یا ذبح غیر اسلامی

پاک و خرید و فروش آن جایز است ولی نمی توان با آن نماز خواند لکن گوشت و اجزای خوردنی باید حتماً ذبح اسلامی شود.

سؤال ۳۷۱. آیا فروش خوردنی‌های حرام و غذای نجس به کفار جایز است؟

پاسخ: فروختن به کسانی که آن را حلال می‌دانند جایز است و همچنین بیع میتة و غذای نجس و بعضی از حیوانات غیر مأکول، ولی فروختن شراب و مانند آن جایز نیست.

سؤال ۳۷۲. خرید و فروش مجسمه‌هایی که از گچ یا مواد دیگر ساخته می‌شود و به‌عنوان اسباب‌بازی و یا برای نگهداری در منازل به کار می‌رود چه حکمی دارد؟

پاسخ: هرگاه به‌صورت اسباب‌بازی باشد مانعی ندارد ولی بهتر آن است که از آن‌ها برای تزیین استفاده نشود.

سؤال ۳۷۳. درمورد خرید و فروش ماهی‌های حرام‌گوشت چه نظری دارید؟

پاسخ: هرگاه منافع حلالی، مانند تهیه غذا برای مرغداری‌ها و مانند آن، داشته باشد جایز است. همچنین فروختن آن‌ها به غیر مسلمانان، که خوردن آن را جایز می‌دانند اشکالی ندارد.

سؤال ۳۷۴. خرید و فروش اجساد کفار برای پیوند چه حکمی دارد؟

پاسخ: هرگاه این کار برای حفظ جان افراد زنده، یا درمان بیماری مهمی ضرورت داشته باشد مانعی ندارد. و فرقی میان افراد شناخته شده و غیر آن‌ها نیست.

سؤال ۳۷۵. آیا با فردی که مرتد شده می توان معامله کرد؟

پاسخ: با اموال قبل از ارتداد باطل است زیرا به محض مرتد شدنش اموال او از ملکش خارج شده و به ملک ورثه مسلمان او وارد می شود و اگر ورثه ندارد به حاکم شرع می رسد ولی معامله اموالی که بعد از ارتداد به دست آورده باطل نیست زیرا در ملک اوست؛ به طور کلی شخص مهدورالدم، تا زمانی که حدی بر او جاری نشده مالک اموالی است که به دست می آورد، و حتی می تواند ازدواج کند.

سؤال ۳۷۶. معامله با کشورهای کفار یا افراد کافر و گرفتن سود از

آنها چه حکمی دارد؟

پاسخ: اشکالی ندارد.

سؤال ۳۷۷. در مورد مسأله زیر به شدت ابهام دارم لطفاً تکلیف مرا

از نظر شرعی بفرمایید:

بنده تاجر یک شرکت معتبر و بین المللی در تهران هستم که تجارت خرید و فروش خارجی شرکت را انجام می دهم. همان طور که حضرت عالی اطلاع دارید کلیه تجارتها و نحوه معامله ها میان تمامی کشورها اعم از مسلمان و غیر مسلمان براساس قانون تجارت انجام می شود و هیچ کشوری خلاف آن را قبول ندارد. حال سؤال بنده این است که آیا ما باید تحقیق کنیم که قانون تجارت براساس موازین اسلامی است تا معاملات ما شرعاً حلال باشد یا لازم نیست؟ (باتوجه به این که این قانون تجارت را

کشورهای اروپایی وضع کرده‌اند و مورد پذیرش تمامی کشورهای جهان است).

پاسخ: چنانچه معاملات و خرید و فروش‌ها مطابق عقود و احکام اسلامی باشد تحقیق لازم نیست.

سؤال ۳۷۸. معامله حیوانات حرام‌گوشت از قبیل: سگ، گربه و خرچنگ چه حکمی دارد؟

پاسخ: حیواناتی که دارای فایده معقوله هستند خرید و فروش آن‌ها اشکالی ندارد و خرچنگ نیز هرگاه آن‌ها را به کسانی بفروشد که گوشت آن را حلال می‌دانند مانعی ندارد ولی فروش آن به مسلمانان جایز نیست.

سؤال ۳۷۹. آیا خرید و فروش ارز اشکالی دارد؟

پاسخ: در صورتی که دو ارز مختلف باشد اشکالی ندارد، ولی معامله اسکناس با اسکناس و مانند آن صحیح نیست.

سؤال ۳۸۰. خرید کالاهای آمریکایی و انگلیسی و صهیونیستی چه حکمی دارد؟

پاسخ: بی‌شک خرید کالاهای آمریکایی و انگلیسی و صهیونیستی کمک به این ظالمان است و از نظر شرع اسلام حرام است.

سؤال ۳۸۱. معامله با بهائیان چه حکمی دارد؟

پاسخ: شک نیست که آن‌ها افراد منحرفی هستند، و اساس مذهب ساختگی آن‌ها را دولت‌های استعماری انگلستان و آمریکا بنا نهاده‌اند، و جزء کفار حربی هستند و هیچ‌گونه همکاری‌ای با آن‌ها جایز نیست.

سؤال ۳۸۲. آیا درمان حیوانات و گرفتن دستمزد در قبال آن

اشکالی دارد؟

پاسخ: درمان سگ‌ها و گربه‌هایی که فایده مشروعی دارند، و گرفتن

اجرت در مقابل آن مانعی ندارد. همچنین در مواردی که حیوانات

ولگردی باشند که اگر کنترل نشوند مشکلاتی می‌آفرینند.

سؤال ۳۸۳. آیا کار کردن در مشاغلی که مستلزم لمس و نظر بدن

بیمار است، برای نامحرم صحیح است؟

پاسخ: فقط در صورت ضرورت جایز است، و معیار ضرورت،

تشخیص عرف عام و صالح است.

سؤال ۳۸۴. فروش اسلحه و لوازم شکار در کشورهایی که خرید

و فروش اسلحه در آن‌جا قانونی است، چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه به افراد بالغ و عاقل بفروشید، شما مسئولیتی ندارید.

سؤال ۳۸۵. کار کردن مسلمان در کلیسا و معابد اهل کتاب

جایز است؟

پاسخ: اشکالی ندارد ولی بهتر است در غیر مقام ضرورت این کار

را نکنند.

سؤال ۳۸۶. همکاری یا شراکت با کفار و کار در بلاد کفر چه

حکمی دارد؟

پاسخ: هرگاه در کارهای مشروع باشد مانعی ندارد.

سؤال ۳۸۷. اشتغال و کسب درآمد از طریق شعبده‌بازی چه حکمی دارد؟

پاسخ: بازی‌هایی که به‌عنوان نمایش و سرگرمی و تفریح در بعضی مجالس مشاهده می‌شود که تردستی و زرنگی شخص را نشان می‌دهد و غرضی جز آن در کار نیست اشکالی ندارد، اما اگر برای اغفال مردم باشد نوعی از سحر است که کسب آن حرام و حضور در آن مجلس هم حرام است.

سؤال ۳۸۸. آیا جاسوسی کردن به‌علت مشکلات مالی جایز است؟

پاسخ: جایز نیست مگر این که ضرر ناشی از ترک این کار بیشتر باشد. که در این صورت این شغل، اگر منجر به قتل دیگران نشود، جایز است.

سؤال ۳۸۹. چه نوع معاملاتی در اسلام مطرح است؟

پاسخ: تعدادی از معاملات یا همان عقود شرعی عبارت‌اند از: جعاله، حجر، حواله، خرید و فروش، رهن، شرکت، صلح، ضمانت، قرض، کفالت، مزارعه، مساقات، مضاربه، معامله فصولی و وکالت، که احکام و توضیحات هر کدام در کتاب‌های فقهی از جمله رساله و استفتائات درج شده است.

سؤال ۳۹۰. نظر شما در مورد معاملات فارکس چیست؟

پاسخ: با توجه به این که فارکس شرایط شرعیّه معاملات را ندارد جایز نیست.

سؤال ۳۹۱. آیا شرکت کردن در برنامه‌های گلدکوئست

اشکالی دارد؟

پاسخ: فعالیت مرموز اقتصادی شرکت‌های هر می مانند گلدکوئست

و سایر شرکت‌های مشابه داخلی و خارجی مشروع نمی‌باشد، و شبیه نوعی قمار و لاتار است و شایسته شما عزیزان نیست که آلوده آن شوید. کسانی که آلوده آن شده و سودی برده‌اند پول اولیه خود را از آن بردارند، و بقیه را به صاحبان اصلی آن برسانند و اگر به آن‌ها دسترسی ندارند، به سایر مالباختگانی که در این طرح شرکت کرده و متضرر شده‌اند بدهند. اگر به آن‌ها هم دسترسی ندارند، به نیت صاحبان اصلی به فقرا صدقه دهند.

سؤال ۳۹۲. نظر شما در خصوص بازاریابی شبکه‌ای چیست؟

پاسخ: تنها در صورتی که به شکل شبکه‌ای و زیرمجموعه‌ای نباشد

و سود حاصله فقط به بازاریاب اول تعلق گیرد اشکالی ندارد و غیر آن اشکال دارد. البته ممکن است در طرح‌های جدید، بعضی از اشکالات این کار برطرف شده باشد ولی هنوز اشکال اصلی که استفاده بازاریاب‌های بالواسطه می‌باشد و نوعی «اکل مال به باطل» است وجود دارد.

احکام بانکداری

سؤال ۳۹۳. نظر شما درباره بانک و بانکداری در جامعه چیست؟

پاسخ: بانکداری در دنیای امروز، جزء واجبات اقتصاد است

به گونه‌ای که اگر کسی تصور کند می‌شود بانک را از زندگی اقتصادی مردم حذف کرد اشتباه بزرگی مرتکب شده است، چراکه اگر بانک نباشد، یا چرخ‌های اقتصاد به کلی متوقف می‌شود و یا با مشکلات بزرگی مواجه خواهد شد.

بنابراین نباید و نمی‌توان بانک را از زندگی کنونی حذف کرد، بلکه باید اصلاح و اسلامی شود و این دو، از هم جدا هستند.

سؤال ۳۹۴. مدتی است که موضوعی تحت عنوان بانکداری اسلامی، توسط صاحب‌نظران مطرح می‌شود، مشخصه این نوع بانکداری چیست؟

پاسخ: بانکداری اسلامی، نوعی بانکداری یا فعالیت بانکی است که با احکام اسلام (به‌ویژه از دید ربا و رباخواری) همخوانی دارد و در قالب اقتصاد اسلامی تعریف می‌شود. درمقابل آن بانکداری غیر اسلامی قرار دارد که عموماً در کشورهای با نظام سرمایه‌داری تشکیل شده‌اند، در این بانکداری، پول‌ها و اندوخته‌های مردم جمع‌آوری می‌شوند و آنگاه همین پول‌ها را به همان آدم‌ها وام می‌دهند و از این طریق سودهای کلانی را به دست می‌آورند.

در این کشورها، عمدتاً بانک‌ها طوری عمل می‌کنند که مردم ناچارند تا پایان عمر به دادن اقساط وامی که گرفته‌اند، ادامه دهند و درحقیقت، با این کار، درآمد ۱۰ تا ۲۰ سال آینده خود را پیشاپیش به بانک‌ها می‌فروشند.

سؤال ۳۹۵. در بانک، فعالیت‌های گسترده‌ای انجام می‌شود، از جمله موضوع حساب‌های جاری، آیا این‌گونه حساب‌ها با موازین شرعی مطابقت دارند؟

پاسخ: حساب جاری بدین معناست که مردم پولی را نزد بانک می‌گذارند به این شرط که هر زمانی و هر مبلغی که خواستند بانک بدون هیچ نوع قید و شرطی پردازد، در این نوع حساب بانک نه سودی می‌دهد و نه می‌گیرد.

بدون شک اصل این کار مشروع است و ما چیز نامطلوب و برخلاف شرع در آن نمی‌بینیم، به تعبیر دیگر، حساب‌های جاری از مشروع‌ترین خدمات بانک‌هاست.

سؤال ۳۹۶. نظر شما در مورد وام‌هایی که تحت عنوان قرض الحسنه توسط بانک‌ها ارائه می‌گردد چیست؟

پاسخ: قرض الحسنه، مشروع بلکه مستحب و بسیار شایسته است، مشروط بر این‌که جنبه تشریفاتی و صوری پیدا نکند و کارمزد آن واقعی باشد و بیش از دستمزد کارکنان و هزینه‌های مربوط به آن نباشد. قرض الحسنه آن است که هیچ بهره و سودی نداشته باشد و این یک امر صددرصد اخلاقی است که در نظام مادی بانکداری کنونی دنیا جایی ندارد. ولی در بانکداری اسلامی این خدمت وجود دارد و بانک درصدی از موجودی حساب‌های جاری یا قرض الحسنه را به این امر اختصاص می‌دهد، و مبلغی را با شرایطی - که معمولاً سخت است - در اختیار متقاضیان قرار می‌دهد!

سؤال ۳۹۷. نظر شرع درباره حساب‌های پس‌انداز که بانک‌ها ارائه می‌دهند چیست، آیا آن را تأیید می‌کند؟

پاسخ: این نوع حساب‌ها نوعی امانت‌گذاری شبیه به وام است. یعنی بازکننده حساب، پول خود را نزد بانک امانت می‌گذارد و هر وقت خواست برمی‌دارد، منتها اذن در تصرف و تبدیل هم به بانک می‌دهد، بنابراین، ماهیت حساب جاری، ماهیت امانت است که همراه با وکالت در تبدیل و تغییر است (دقت کنید).

سؤال ۳۹۸. هدایا و جوایزی که بانک‌ها براساس قرعه‌کشی به صاحبان این حساب‌ها می‌پردازند چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر این هدایا و جوایز در ضمن قرارداد حساب‌های پس‌انداز شرط شود ربا محسوب می‌شود و حرام است، اما اگر «شرط» نشود بلکه «داعی» و انگیزه، برای افتتاح این نوع حساب‌ها باشد اشکالی ندارد. به تعبیر دیگر، هرگاه بازکنندگان حساب پس‌انداز، خود را از بانک‌ها طلبکار ندانند و فقط منظورشان پس‌انداز باشد، ولی می‌دانند که بانک‌ها در هر سال قرعه‌کشی می‌کنند و ممکن است جایزه‌ای به آن‌ها تعلق گیرد، ایراد شرعی در آن نیست.

حتی اگر بانک‌ها سود مختصر یا زیادی، از پیش خود به حساب‌های پس‌انداز بدهند بی‌آنکه به شرط ضمن العقد باشد مانعی ندارد.

سؤال ۳۹۹. از مهم‌ترین و بحث‌انگیزترین خدمات بانک‌ها بحث سپرده‌گذاری است، شما این مورد را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

پاسخ: گاهی افرادی سرمایه دارند ولی قدرت تولید یا تجارت با آن راندارند، در این جا بانک اسلامی سرمایه چنین افرادی را می گیرد و با آن طبق عقود شرعیّه کار می کند، در کارهای تولیدی، صنعتی، کشاورزی، دامداری و تجاری سرمایه گذاری می نماید و سود آن را طبق توافق به عمل آمده تقسیم می کند و سهمی برای سرمایه گذار قرار می دهد.

این جاست که باز بانک های ربوی از بانک های اسلامی جدا می شوند. بانک های غیراسلامی از یک طرف سپرده های مردم را قبول می کنند و سودی به شکل ربا به آنها می پردازند و از طرف دیگر همین سپرده ها را به دیگران واگذار می کنند و سود بیشتری به عنوان ربا دریافت می کنند، که این عملکرد صددرد حرام و ربا بلکه حرام مضاعف است.

ولی بانک های اسلامی با این سپرده ها، طبق عقود شرعیّه قرارداد می بندند و وارد کارهای تولیدی می شوند و سود حاصله را طبق توافق قبلی تقسیم می کنند. در واقع در این جا سه خدمت انجام می شود:

۱. صاحب سرمایه از سرمایه اش استفاده می برد.

۲. بانک هم در این معامله سودی می برد.

۳. نقدینگی های مردم از رکود خارج می شود و عوارض رکود پول که تورم و فساد است، حاصل نمی شود و در مجموع، حرکت خوبی به سود جامعه به وجود می آید و سبب شکوفایی اقتصادی می شود، مشروط بر این که درست عمل شود.

سؤال ۴۰۰. آیا تسهیلاتی که بانک‌ها به مردم و مراجعین ارائه می‌دهد مطابق موازین شرع است؟

پاسخ: همیشه در جوامع انسانی افراد یا گروه‌هایی وجود دارند که از قدرت مدیریت کافی در امور اقتصادی در زمینه‌های مختلف برخوردار هستند، ولی به عللی سرمایه‌ای ندارند، در این جا بانک به این افراد سرمایه می‌دهد و با آن‌ها قراردادهایی نظیر مضاربه، جعاله، مشارکت، اجاره به شرط تملیک و... منعقد می‌کند. به این شکل از هدر رفتن این نیروهای فعال جلوگیری می‌شود.

در این جا هم اگر کاملاً طبق قرارداد عمل شود، مشکل شرعی وجود نخواهد داشت، یعنی واقعاً سرمایه‌ها در مسیر تولید و بهره‌وری مفید قرار می‌گیرد و بانک‌ها با مردم مشارکت می‌کنند، ولی متأسفانه بسیاری از مردم به قراردادها اعتنایی ندارند و سرمایه‌هایی را که از بانک‌ها می‌گیرند در مسیرهای صحیح تعیین شده به کار نمی‌برند، در نتیجه عقود شرعیّه جنبه‌ی صوری پیدا می‌کند، و وام‌ها به صورت وام ربوی درمی‌آید و به جای این که موجب سعادت و خوشبختی مردم گردد، سبب بدبختی و زیان آن‌ها می‌شود.

بنابراین اگر مردم به این قراردادها عمل کنند، این نوع خدمت بانک هم بی‌اشکال است.

سؤال ۴۰۱. اگر مراجعین به بانک بدانند که در بانک مورد نظر به دلایلی از جمله رعایت نکردن قوانین شرعی و امثال آن، پول حرام هم در کنار پول حلال وجود دارد، تکلیفشان چیست؟

پاسخ: اگر انسان بداند در بانک پول حلال و حرام هر دو وجود دارد ولی نداند پولی را که از بانک می‌گیرد از پول‌های حرام است یا نه، گرفتن آن اشکالی ندارد، ولی اگر مطمئن باشد از پول حرام است تصرف در آن جایز نیست و حکم مجهول‌المالک را دارد که باید بنا بر احتیاط واجب با اجازه حاکم شرع، از طرف صاحب اصلی اش در راه خدا صدقه دهد و در این مسأله فرقی میان بانک‌های داخلی و خارجی و دولتی و غیر دولتی نیست.

سؤال ۴۰۲. دریافت سود از سیستم بانکی چه حکمی دارد؟

پاسخ: گرفتن سود از بانک‌های خارجی و غیرمسلمان اشکال ندارد، ولی از بانک‌های مسلمان، حرام است.

سؤال ۴۰۳. آیا سرمایه‌گذاری در بانک‌های خارجی حرام است؟

پاسخ: گرفتن سود از آن‌ها اشکالی ندارد.

سؤال ۴۰۴. شرکتی مدعی است که نمایندگی یک شرکت

آمریکایی است و با گرفتن پول به‌طور ماهیانه سود ۴ درصد به‌صورت علی‌الحساب پرداخت می‌کند و مدعی است که کار این شرکت غیرقانونی است. با این حساب آیا درآمد حاصل از این سرمایه‌گذاری حلال است؟

پاسخ: خیر، حلال نیست.

سؤال ۴۰۵. سرمایه‌گذاری از ایران در شرکت‌های خارجی که در

قانون ایران تعریف نشده‌اند ایراد دارد؟

پاسخ: چنانچه برخلاف قانون حکومت اسلامی نباشد و شرایط عقود شرعیه را دارا باشد اشکالی ندارد.

سؤال ۴۰۶. من برای خرید خانه اقدام به گرفتن وام از یک بانک خارجی کرده‌ام در حدود ۴۰ میلیون تومان. در ازای این وام باید هر ماه مبلغی را بازپرداخت کنم. طول مدت بازپرداخت دو سال است و جمع کل مبلغ بازپرداخت در حدود ۴۲ میلیون تومان می‌شود. حکم این وام چیست، آیا ربا محسوب می‌شود؟ آیا نماز خواندن در این خانه اشکال دارد؟

من به دلیل نیاز مبرم به این پول مجبور شدم چنین پولی را قرض بگیرم.

پاسخ: در صورتی که مبلغ اضافه به مقدار کارمزد و هزینه‌های جاری بانک باشد اشکال ندارد. همچنین اگر مجبور به گرفتن چنین وامی بوده‌اید.

سؤال ۴۰۷. حکم دریافت وام از بانک‌های خارجی که از عقود اسلامی تبعیت نمی‌کنند و در ازای پرداخت وام، عین مبلغ وام را به اضافه سود دریافت می‌کنند، با توجه به عدم دسترسی متقاضی به بانک‌های اسلامی، چیست؟

در صورت حرام بودن، چنانچه فرد برای پرداخت دیون خود نیازمند گرفتن وام باشد آیا در شرایط مسأله تفاوتی ایجاد می‌کند؟

پاسخ: جایز نیست مگر این‌که واقعاً مجبور باشد و هیچ چاره دیگری نداشته باشد و برای رفع ضرورت اقدام کند.

احکام پزشکی

سؤال ۴۰۸. در بعضی مواردی که رحم زن قدرت نگهداری و پرورش جنین را ندارد اسپرم شوهر را با تخمک زن در آزمایشگاه ترکیب می‌کنند و سپس این نطفه ترکیب شده را به رحم زن دیگری منتقل می‌سازند، آیا این عمل از نظر شرعی اشکالی دارد؟

پاسخ: این امر ذاتاً جایز است؛ ولی چون غالباً مستلزم نگاه و لمس حرام می‌باشد، تنها در موارد ضرورت مجاز است.

سؤال ۴۰۹. مردی عقیم، ولی زن او سالم است و قدرت باروری دارد. اگر اسپرم مرد دیگری در آزمایشگاه با تخمک زن مذکور ترکیب شود، سپس نطفه ترکیب یافته، در رحم زن نهاده شود، آیا این کار جایز است؟

پاسخ: تلقیح نطفه بیگانه، شرعاً حرام است و فرزند حاصل نامشروع خواهد بود هرچند به آن مرد صاحب نطفه محرم است ولی از یکدیگر ارث نمی‌برند.

سؤال ۴۱۰. انتخاب جنسیت چه حکمی دارد؟ آیا برای افرادی که فقط به دلیل این که مثلاً یک فرزند دختر دارند و حال می‌خواهند یک فرزند پسر داشته باشند جایز است؟ آیا از بین بردن سایر جنین‌ها پس از انجام عمل انتخاب جنسیت جایز است؟ احکام نگاه کردن و لمس در این مورد که تنها یک علاقه خانوادگی است چگونه است؟

پاسخ: اولاً در صورتی که ضرورت مهمی نباشد جایز نیست و ثانیاً در موارد ضرورت نیز باید از اسپرم شخصی غیر از زوج استفاده نشود و از بین بردن بقیه در این مراحل مانعی ندارد.

سؤال ۴۱۱. در مواردی که اسپرم مرد دچار مشکل است، راه حل شرعی تلقیح با نطفه بیگانه چگونه است؟

پاسخ: تنها راه برای استفاده از نطفه مرد بیگانه این است که مرد موقتاً همسر خود را طلاق دهد و آن زن پس از عده به عقد موقت مرد مورد نظر درآید (هرچند اصلاً همدیگر را نبینند) سپس نطفه آن مرد را برداشته و در زمان عقد با تخمک زن ترکیب کنند و پس از بخشش باقی مانده مدّت عقد موقت و تجدید عقد دائم با شوهر سابق، نطفه ترکیب شده را در رحم او بکارند. فرزندی که متولّد می شود به آن مرد وزن محرم است، ولی تنها از آن زن و صاحب نطفه ارث می برد.

سؤال ۴۱۲. آیا مردی که بچه دار نمی شود یا هیچ اسپرمی ندارد می تواند از نطفه مصنوعی استفاده کند؟

پاسخ: جایز نیست.

سؤال ۴۱۳. آیا پیوند تخمدان زن اجنبی (مانند پیوند کلیه) به زوجه برای باردار شدن جایز است و اگر جایز است آیا: الف) دیه دارد؟ ب) تخمدان را می توان فروخت؟ ج) حکم اولاد زوجه چگونه است؟ د) زن اجنبی، حقی مانند مادر بودن پیدا می کند یا خیر؟

پاسخ: چنانچه ضرورتی برای این کار نباشد از آن صرف نظر کنید

و اگر ضرورتی وجود دارد، بعد از پیوند، این عضو جزء بدن آن زن می شود و فرزند مال خود اوست و در فرض فوق دیه ندارد و خرید و فروش آن جایز است، هر چند بهتر این است که پول را در مقابل اجازه برداشتن عضو مزبور بگیرد نه در مقابل خود آن.

سؤال ۴۱۴. بعضی از مؤمنین و مؤمنات که برای اولاددار شدن به مراکز ناباروری مراجعه می کنند و از حیث نطفه نقایصی دارند، آیا می توانند از نطفه هایی که در بانک نطفه نگهداری می شود و در لقاح مصنوعی، با منی خود آن ها ممزوج می گردد و پس از شرایط لقاح، با دستگاه در رحم همسران آن ها قرار می دهند استفاده کنند یا خیر؟ در صورتی که به طور کلی در منی آن ها اسپرم و تخمک وجود نداشته باشد آیا می توانند از اسپرم ها و تخمک های مجهول الهویة موجود در بانک نطفه استفاده نمایند؟ و چنانچه در دو فرض فوق فرزندی به وجود آید متعلق به چه کسی خواهد بود؟

پاسخ: استفاده از نطفه بیگانه برای صاحب فرزند شدن جایز نیست و تولد فرزند باید مستند به ازدواج صحیح شرعی باشد ولی اگر چنین عملی انجام شود، فرزند متعلق به صاحبان نطفه است و به مادری که در رحم او کشت شده نیز محرم می باشد، بی آن که از او ارث ببرد.

سؤال ۴۱۵. عمل های زیبایی که بسیار رواج پیدا کرده چه حکمی دارد؟

پاسخ: در صورتی که آمیخته با حرام یا ضرر مهم دیگری نباشد

ذاتاً اشکالی ندارد، ولی چنانچه مستلزم حرامی باشد (مانند لمس و نظر حرام) تنها در صورت ضرورت جایز است.

سؤال ۴۱۶. آیا جلوگیری از انعقاد نطفه و باردار شدن اشکال دارد؟

پاسخ: برای جلوگیری از انعقاد نطفه، استفاده از هر وسیله مشروعی که بی ضرر باشد، و باعث نقص مرد یا زن نشود (یعنی مرد یا زن برای همیشه از قابلیت تولید مثل ساقط نگردد) ذاتاً مجاز است، ولی در حال حاضر کنترل جمعیت جایز نیست، مگر این‌که واقعاً ضرورتی وجود داشته باشد.

سؤال ۴۱۷. آیا بستن لوله‌های رحم اشکال شرعی دارد؟ با توجه

به این‌که ۱۵ درصد افراد پس از باز کردن مجدد لوله‌ها حامله می‌شوند و در بقیه افراد نیز با روش ivf امکان حاملگی به‌طور صددرصد وجود دارد.

پاسخ: در صورتی که سبب عقیم شدن دائم نباشد اشکالی ندارد

ولی اگر نظر و لمس حرام در آن صورت گیرد باید تنها در مواقع ضرورت این کار انجام شود.

سؤال ۴۱۸. آیا زن یا مرد می‌توانند با مراجعه به پزشک خود را

عقیم کنند؟

پاسخ: جایز نیست.

سؤال ۴۱۹. آیا می‌توان برای حفظ مادر اقدام به سقط جنین کرد؟

پاسخ: در صورتی که از گفته متخصّصان متدین یقین یا خوف خطر

یا ضرر مهمی برای مادر حاصل شود، پایان دادن به حاملگی تا زمانی که روح دمیده نشده جایز است. و چون احتمال تعلق دیه می‌رود احتیاط آن است که ورثه این کودک (غیر از پدر و مادر) با میل و رضای خود از آن صرف نظر کنند.

سؤال ۴۲۰. آیا زن و شوهر اجازه دارند اقدام به اسقاط جنین کنند؟

پاسخ: اسقاط جنین حرام است، ولی هرگاه جنین در مراحل ابتدایی باشد، و به صورت انسان کامل درنیامده باشد (قبل از چهارماهگی و دمیده شدن روح)، و باقی ماندن جنین در آن حالت و سپس تولد ناقص آن به تصدیق اهل اطلاع متدین باعث عسر و حرج شدید برای پدر و مادر گردد، پایان دادن به حاملگی جایز است، و احتیاطاً باید دیه را بدهند.

سؤال ۴۲۱. اگر جنین عمداً سقط گردد، وارثان دیه این جنین چه

کسانی هستند؟

پاسخ: دیه جنین به پدر و مادرش می‌رسد، و اگر یکی از آنها در سقط شرکت داشته از دیه ارث نمی‌برد و تمام آن به دیگری می‌رسد، و اگر هر دو در سقط شرکت داشته‌اند دیه به پدر بزرگ و مادر بزرگ پدری و مادری و برادران و خواهران آن جنین می‌رسد و طبق قانون ارث تقسیم می‌شود، و اگر آنها رضایت دهند مشکل حل می‌گردد.

سؤال ۴۲۲. مسئول پرداخت دیه جنینی که سقط شده چه کسی

است؟

پاسخ: دیه جنین بر کسانی است که در سقط دست داشته‌اند، و چنانچه مادر با میل و اختیار، خود را در اختیار طبیب قرار داده که سقط کند نیمی از دیه بر عهده اوست، و باید علاوه بر پرداخت دیه از گناه بزرگی که مرتکب شده‌اند به‌طور جدی توبه کنند و با اعمال نیک آینده، گذشته را جبران نمایند.

سؤال ۴۲۳. نظر شما در مورد پدیده شبیه‌سازی چیست؟

پاسخ: شبیه‌سازی، ذاتاً اشکالی ندارد، ولی چون آثار منفی اجتماعی و حقوقی دارد انجام آن شرعاً جایز نیست. به همین علت حتی افرادی که پایبند به دین و شریعتی نیستند به دلیل مفسد اجتماعی آن، با آن به مخالفت پرداخته‌اند.

سؤال ۴۲۴. سؤال بنده در مورد عمل شبیه‌سازی انسان است.

می‌خواهم بدانم آیا برای انسانی که از این شیوه به وجود می‌آید خدا و بهشت و جهنم و سایر احکام و... معنا دارد یا خیر؟ آیا خدا این انسان را جزء بندگان خویش می‌داند؟ آیا این انسان از نظر حقوق بشری با انسان‌های دیگر در یک طراز قرار دارد؟ و آیا او حق ازدواج دارد؟

پاسخ: اولاً: شبیه‌سازی ذاتاً کار حرامی نیست ولی چون آثار نامطلوب اجتماعی دارد از آن منع شده است. و ثانیاً: این انسان با سایر انسان‌ها تفاوتی ندارد، مانند این است که شما قلمه‌ای از درخت سیب را بردارید و در باغچه منزل بزنید و تبدیل به درخت سیب شود. این

درخت با سایر درختان سیب تفاوتی ندارد، بنابراین درباره آن انسان نیز تمام حقوق و تکالیف برای او ثابت است.

سؤال ۴۲۵. جنینی است که اگر در شکم مادر بماند خواهد مرد، ولی اگر آن را از شکم مادر خارج کنند و در دستگاه مخصوص (انکوباتور) بگذارند زنده مانده، و به رشد و حیات خود ادامه می دهد، بفرمایید:

۱. تکلیف در این مورد چیست، آیا می توان بچه را از شکم مادر خارج کرد؟
 ۲. آیا قبل از ولوج (دمیده شدن) روح و یا بعد از ولوج، حکم فرق می کند؟

پاسخ: ۱. اگر این موضوع قطعی باشد نه تنها اشکالی ندارد، بلکه اقدام به آن مطابق احتیاط است.
 ۲. تفاوتی ندارد.

سؤال ۴۲۶. نظر شما در مورد هیپنوتیزم چیست؟

پاسخ: هیپنوتیزم برای مقاصد طبی و مانند آن مانعی ندارد، ولی برای کشف امور پنهانی، یا خبر از گذشته و حال و آینده جایز نیست.
سؤال ۴۲۷. مدتی است که اموری مانند مدیتیشن و مراقبه در محافل پزشکی و عرفانی مطرح می شود، لطفاً نظرتان را در این خصوص بفرمایید؟

پاسخ: اگر با اعمالی باشد که منافات با شرع مقدس نداشته باشد اشکالی ندارد.

سؤال ۴۲۸. استفاده از روش‌هایی مانند یوگا و انرژی درمانی چه حکمی دارد؟

پاسخ: یوگا و انرژی درمانی اگر در حد معقول و مفید باشد اشکالی ندارد مشروط بر آن‌که همراه با کار خلاف شرع نباشد.

سؤال ۴۲۹. امروزه کالبدشکافی دارای اهمیت فراوانی است، و مراکز مهم علمی و پژوهشی در این زمینه مشغول فعالیت هستند، و عمدتاً برای اثبات نسب، کشف جرم، و هر هدف عقلایی دیگر، یا صرفاً به قصد آموزش‌های پزشکی، اجساد را کالبدشکافی می‌کنند. لطفاً نظر مبارک خود را در مورد جواز، یا عدم جواز این کار مرقوم فرمایید.

پاسخ: کالبدشکافی ذاتاً جایز نیست، جز در مواردی که هدف مهم دینی و اجتماعی بر آن مترتب شود، که تحت قاعده اهم و مهم قرار گیرد.

سؤال ۴۳۰. الف) آیا برای تشخیص علت مرگ جهت پیشرفت علم پزشکی و تعلیم به دانشجویان، کالبدشکافی جایز است؟
 ب) اگر برای کشف جرم و شناسایی قاتل باشد چطور؟
 ج) اگر تنها راه برای رهایی یک متهم بی‌گناه از مرگ باشد چه حکمی دارد؟

پاسخ: در صورتی که ضرورتی ایجاب کند، مانند موارد مذکور، مانعی ندارد.

سؤال ۴۳۱. برخی از جراحان، خارج از تعرفه تعیین شده از

بیماران پول دریافت می‌کنند، و بیمار نیز به‌ناچار آن را می‌پردازد.
آیا این کار مجاز است؟

پاسخ: در صورتی که طبیب در استخدام دولت باشد، در برابر انجام
وظیفه خود نمی‌تواند پول اضافی بگیرد، ولی اگر در استخدام نبوده
باشد، هر قدر با بیمار توافق کند مانعی ندارد ولی باید عدل و انصاف را
رعایت کند.

سؤال ۴۳۲. لطفاً به سؤالات زیر درباره آزمایش و پژوهش روی

افراد پاسخ دهید:

الف) آیا می‌توان از انسان‌ها برای آزمایش داروها استفاده کرد؟
برای مثال، معمول است که در آزمایش داروها از گروه شاهد (گروه
سالم) استفاده می‌کنند، و برخی می‌گویند: اگر اثر داروی مورد
مطالعه مشخص نباشد می‌توان گروه شاهد را انتخاب کرد، ولی در
مواردی که اثر درمانی داروی مورد مطالعه حتمی است، یا عدم
تجویز آن سبب خطراتی می‌شود تعیین گروه شاهد صحیح نیست.
نظر شما چیست؟

ب) آیا از نظر اخلاقی تجویز دارونما اشکالی ندارد؟

برخی می‌گویند: استفاده از داروی کاملاً بی‌اثر (Placebo)
اشکال دارد، و در مقایسه یک دارو باید آن را با داروی قدیمی
مقایسه کرد ولی اگر داروی قدیمی موجود نباشد، می‌توان از
دارونما استفاده کرد. البته دارونمای کاملاً بی‌اثر «مانند تزریق مایع

نمکی داخل ر به جای دارو) باید با اطلاع و موافقت بیمار باشد. آیا بیماران چنین مسأله‌ای را می‌پذیرند؟ بیماری که به بیمارستان مراجعه می‌کند برای درمان است نه برای آزمایش، و پیدا شدن افراد داوطلب که بیمار هم باشند مشکل است. پس راه حل چیست؟ آیا می‌توان بدون اطلاع بیمار به او دارونما داد؟

پاسخ: استفاده از داروهایی که خطر مرگ یا بیماری‌های مختلف دارد جایز نیست، به‌ویژه با عدم اطلاع بیمار. استفاده از داروهای بی‌اثر اگر جنبه درمانی، هرچند از طریق تلقین داشته باشد، در فرض نبودن داروهای واقعی مانعی ندارد.

سؤال ۴۳۳. آیا برای انجام تحقیقات پزشکی، ضرر رساندن به حیوانات یا گیاهان جایز است؟

پاسخ: در مورد گیاهان اشکالی ندارد. در مورد حیوانات نیز هرگاه تحقیقات برای منظور مهمی باشد جایز است.

سؤال ۴۳۴. معمولاً برای کسب اطلاعات بیشتر پزشکی در جهت تشخیص امراض و درمان آن بر روی انسان‌ها، آزمایش‌های طبی گوناگونی که گاه خطرناک نیز هست انجام می‌دهند، در این مورد به سؤالات زیر پاسخ فرمایید:

۱. اگر بیمار یقین داشته که چنانچه خود را در معرض چنین آزمایشاتی قرار دهد به استقبال خطرات جانی رفته است، ولی از طرفی نیز به پیشرفت علم پزشکی و معالجه و مداوای مسلمانان در

آینده کمک نموده است. آیا قرار گرفتن در معرض چنین آزمایشاتی جایز است؟

۲. اگر ضرر جانی، محتمل، ولی کمک به علم پزشکی فوق الذکر قطعی باشد، چطور؟

۳. اگر هیچ‌گونه علمی به ضرر جانی برای خود نداشته باشد، و فایده آزمایش نیز برای کمک فوق الذکر محتمل باشد، چه حکمی دارد؟

۴. اگر فایده آزمایشات فوق الذکر به سود تمامی افراد بشر باشد، در معرض قرار دادن خود، در صورت علم به ضرر، یا احتمال ضرر، یا عدم علم به ضرر چه حکمی خواهد داشت؟

۵. در صورتی که آزمایشات مورد بحث برای اهداف فوق الذکر هیچ‌گونه ضرری برای انسان بیمار نداشته باشد، آیا طیب بدون اطلاع و کسب اجازه از بیمار می‌تواند چنین اقدامی کند؟

۶. چنانچه در صورت ضرورت، انجام چنین آزمایشاتی جایز باشد، منظور از ضرورت چیست؟

پاسخ:

۱. جایز نیست.

۲. اگر احتمال آن قوی باشد مشکل است.

۳. اشکالی ندارد.

۴. تنها در صورتی که ضرر ضعیف باشد می‌تواند اقدام کند.

۵. اگر آزمایش‌ها، جزئی از معالجهٔ بیمار یا مقدمهٔ درمان او باشد مانعی ندارد در غیر این صورت نیاز به اجازه دارد.

۶. ضرورت یعنی نجات جان مسلمانان بستگی به آزمایش بر روی این شخص داشته باشد (البته در این صورت نیز باید شخص بیمار، به انجام این آزمایش راضی باشد).

سؤال ۴۳۵. دانشجویان پسر و دختر در بیمارستان‌ها و مراکز پزشکی، جهت آموزش، مبادرت به انجام زایمان، کورتاژ و مانند آن می‌کنند، چه حکمی دارد؟

پاسخ: این آموزش برای غیر همجنس تنها در صورتی جایز است که ضرورتی داشته باشد، یعنی بدون آن، تعلیمات کافی برای نجات جان بیماران از خطر یا بیماری میسر نشود.

سؤال ۴۳۶. آموزش‌هایی که همراه لمس و نظر به نامحرم است، و با احتمال این که در آینده حفظ جان فردی منوط به آن باشد، چه حکمی دارد؟

پاسخ: هرگاه مقصود، یاد گرفتن و تکمیل اطلاعات طبی برای نجات جان مسلمانان باشد و بدون این کار، آن مقصود حاصل نشود جایز است.

سؤال ۴۳۷. در بعضی از بیمارستان‌ها، از دانشجویانی که دورهٔ عملی آشنایی با کارهای پزشکی را می‌گذرانند می‌خواهند که بیماران مراجعه‌کننده را معاینه کنند، و قصدشان تعلیم امور درمانی است، بفرمایید:

۱. در صورت عدم رضایت بیماران، آیا می توان آنان را به نوعی مجبور به معاینه کرد؟ مانند این که پزشک معالج اصلی بگوید: «اگر از معاینه دانشجویان ممانعت کنی، تو را معالجه و درمان نخواهم کرد».

۲. اگر اقدام فوق فقط در صورت ضرورت تعلیم جایز باشد، موارد ضرورت کدام است؟

پاسخ:

۱. کسی را نمی توان مجبور به معاینه کرد، ولی اگر درمان، فوری و واجب نباشد، و طبیب درمان را مشروط به اجازه معاینه کند، و او هم این شرط را بپذیرد، مانعی ندارد.

۲. منظور از ضرورت این است که اگر این معاینات صورت نگیرد دانشجویان طب نمی توانند اطلاعات خود را کامل کرده، و جان مسلمانان را از خطر نجات دهند.

سؤال ۴۳۸. آیا تحصیل و تدریس در رشته مامایی، و مسائل مربوط به زنان و زایمان (با توجه به این که معمولاً همراه با نظر و لمس موضع مخصوص می باشد) برای مردان جایز است؟

پاسخ: در صورتی که دانشجوی دختر به اندازه کافی در این رشته وجود نداشته باشد، یا احتمال قابل ملاحظه ای داده شود که در آینده برای حفظ جان زنان مسلمان مورد نیاز باشد، جایز است.

سؤال ۴۳۹. اطبا در آزمایشگاه، منی مرد (اسپرم) را با منی زن (اوول) در لوله آزمایش قرار داده و آن را رشد می‌دهند، بفرمایید: الف) آیا نطفه رشد یافته را می‌توان دور افکند یا این که حکم سقط جنین را پیدا می‌کند و باید تا کامل شدن طفل (صاحب روح شدن) از وی محافظت کرد؟

ب) اگر دور افکندن آن جایز نباشد، آیا باید دیه سقط جنین پرداخت شود؟ و در صورتی که باید پرداخت شود به عهده کیست؟ ج) آیا دور انداختن آن قبل از ولوج روح یا بعد از ولوج، فرق دارد؟

د) در مورد سؤال فوق آیا بین منی مرد اجنبی با منی زن اجنبیه برای لقاح و رشد در لوله آزمایشگاهی فرقی هست؟ ه) اگر منی مرد وزن اجنبی و اجنبیه باشد، آیا اصل انجام این عمل جایز است؟

پاسخ:

الف) نگهداری آن واجب نیست.

ب) از جواب قبل روشن شد که دیه ندارد.

ج) مادامی که به صورت انسان زنده‌ای در نیامده، حفظ آن دلیلی ندارد.

د) تفاوتی نیست.

ه) خالی از اشکال نیست.

سؤال ۴۴۰. آیا خرید و فروش میّت مسلمان جهت تشریح، در جایی که جسد کافر در دسترس نباشد، جایز است؟

پاسخ: هرگاه آن تشریح برای فراگرفتن علم پزشکی جهت حفظ جان مسلمین ضرورت داشته باشد، و به غیر این راه دسترسی نباشد، مانعی ندارد.

سؤال ۴۴۱. تغییر جنسیت چه حکمی دارد؟

پاسخ: تغییر جنسیت و ظاهر ساختن جنسیت واقعی ذاتاً خلاف شرع نیست ولی باید از مقدمات مشروع استفاده شود یعنی نظر و لمس حرام در آن نباشد، مگر این که به حد ضرورت برسد.

سؤال ۴۴۲. با توجه به این که تغییر جنسیت از نظر طبّی در غیر از موارد ختنی (دوجنسی) به تعبیر اطبا تنقیص جنسیت محسوب می شود، گاهی اطبا با مواردی مواجه می شوند که شخص از نظر ظاهر بدن بدون هیچ شبهه‌ای یا مرد است یا زن، ولی دارای تمایلات، احساسات و عواطف جنس مخالف است. بسیاری از این افراد می گویند که اگر این تغییر ولو به طور صوری و ظاهری صورت نگیرد، انتحار خواهیم کرد (تاکنون دو بار این مسأله پیش آمده است) و با توجه به این که آمارهای علمی نشان می دهد این گونه افراد شش الی شانزده ماه بعد، از وضعیّت جدید پشیمان خواهند شد، آیا اطبا در این گونه موارد که با تهدید انتحار مواجه اند،

می‌توانند از باب این‌که حفظ نفس مقدّم بر حفظ عضو است، این عمل را انجام دهند؟

پاسخ: تغییر جنسیت دو صورت دارد: گاهی صرفاً ظاهری و صوری است، یعنی اثری از آلت جنس مخالف در او نیست و فقط یک جراحی صوری در او انجام می‌شود و چیزی شبیه آلت جنس مخالف ظاهر می‌گردد، این کار جایز نیست، و گاهی واقعی است، یعنی با جراحی کردن، عضو تناسلی مخالف ظاهر می‌شود، این کار ذاتاً جایز است و محذور شرعی ندارد، به‌ویژه در مواردی که آثار جنس مخالف در او باشد، اما چون این جراحی نیاز به نظر و لمس دارد تنها در موارد ضرورت مانند آنچه ذکر کرده‌اید مجاز است.

سؤال ۴۴۳. تلقیح اسپرم و تخمک زن و شوهر شرعی در خارج از بدن و جایگزینی آن در رحم همان زن چه حکمی دارد؟ آیا کودک حاصل حلال‌زاده است؟

پاسخ: این کار ذاتاً اشکالی ندارد ولی چون معمولاً مستلزم نظر و لمس حرام است، تنها در صورت ضرورت جایز می‌باشد (منظور از ضرورت این است که اگر این کار انجام نشود مثلاً زندگی زناشویی آن مرد وزن مختل، و یا زن گرفتار بیماری می‌شود) و در هر حال، فرزند مذکور حلال‌زاده است.

سؤال ۴۴۴. اگر زوجینی که مشکل باروری دارند نطفه خود را در رحم زن دیگر، مثلاً خاله زوج، پرورش دهند آیا شرعاً جایز است؟

پاسخ: در صورتی که نطفه زوجین در خارج از رحم تلقیح شود و سپس به رحم زن دیگری منتقل گردد، این کار ذاتاً اشکالی ندارد، ولی با توجه به این که غالباً مستلزم نظر و لمس حرام است جز در موارد ضرورت جایز نیست.

سؤال ۴۴۵. نظر جنابعالی در مورد لقاح مصنوعی و اهدای جنین و اسپرم چیست؟ آیا دریافت کننده مادر به حساب می آید؟

پاسخ: هرگاه لقاح در میان زوج و زوجه باشد ذاتاً اشکالی ندارد و آن را می توان در رحم شخص ثالث پرورش داد ولی چون این کار مستلزم نظر و لمس حرام است تنها در موارد ضرورت جایز است و در هر حال آن فرزند به شخص ثالث و شوهرش محرم است هر چند پدر و مادر اصلی او صاحبان نطفه هستند.

سؤال ۴۴۶. بچه دار شدن تعدادی از زوجین، به دلایل طبیعی، به طور طبیعی مشکل بوده، لازم است از روش های درمانی مختلف برای کمک به آنها استفاده شود. یکی از این روش ها، لقاح خارج از رحمی است، به این معنا که تخمک را از زوجه و نطفه را از شوهرش گرفته و آنها را با هم مخلوط می کنند، تا از اختلاط و امتزاج تخمک و نطفه، جنین حاصل شود، سپس این جنین به رحم زوجه منتقل می شود، تا حاملگی و بعد زایمان صورت گیرد. تذکر این نکته لازم است که جنین ها هنگام انتقال به رحم، فقط ۲۴ تا ۴۸ ساعت از زمان لقاحشان گذشته، و دارای ۴ الی ۸ سلول

می‌باشند. گاهی از اوقات، تعداد جنین‌های حاصل از نطفه زن و شوهر بیش از حد نیاز است، که در این صورت اضافه بر نیاز منجمد می‌شود و پس از زایمان زن، با رضایت زوجین، جنین‌ها از رده خارج و دور ریخته می‌شوند. از طرف دیگر، تعدادی از زوج‌ها به دلایل طبی، به هیچ وجه صاحب فرزند نمی‌شوند اما برای برخی از آن‌ها، از نظر طبی این امکان وجود دارد که جنین‌های مازاد دسته اول را در صورت عدم نیاز زوجین، به رحم آنان انتقال داد. سؤالاتی که در این زمینه مطرح می‌شود عبارت‌اند از:

۱. انتقال این جنین‌های بارور نشده به رحم زن ثالث از نظر شرعی چه حکمی دارد؟
۲. در صورت عدم نیاز زوجین به جنین خود، آیا موافقت آن‌ها برای هدیه جنین به غیر، لازم است؟
۳. آیا والدین صاحب جنین می‌توانند در ازای اهدای جنین خود وجهی دریافت کنند؟
۴. آیا ارائه مشخصات اهداکنندگان جنین به دریافت کنندگان و برعکس لازم است؟
۵. در صورتی که فرزند پسر باشد، آیا به زنی که در رحم او بزر شده، محرم است؟
۶. در صورت دختر بودن فرزند، آیا به شوهر مادر جانشین محرم است؟

۷. والدین فرزند حاصل چه کسانی هستند؟
۸. ارث این بچه‌ها پس از تولد چگونه است؟
۹. در صورت موافقت قبلی والدین صاحب جنین (صاحب نطفه و تخمک) برای اهدای جنین خود، آیا می‌توانند پس از تولد نوزاد و یا سال‌ها بعد، از شخص ثالث تقاضای استرداد طفل را کنند؟
- پاسخ:**

۱. این کار ذاتاً مانع شرعی ندارد ولی چون مستلزم لمس و نظر حرام است تنها در صورت ضرورت جایز می‌باشد.
۲. آری، لازم است.
۳. بهتر این است که چیزی نگیرند.
۴. نظر به این که فرزند مزبور تعلق به صاحبان اصلی نطفه دارد، لازم است هویت آن‌ها ثبت شود و به اطلاع برسد.
۵. آری، محرم است.
۶. آری، محرم است.
۷. پدر و مادر او صاحبان نطفه‌اند، هرچند به زن ثالث نیز محرم است.
۸. فقط از صاحبان نطفه ارث می‌برند.
۹. احتیاط آن است که با رضایت مادر جانشین، بچه را بگیرند.
- سؤال ۴۴۷.** اگر نطفه و اسپرم را از فرآورده‌های نباتی تهیه کنند و آن را در رحم مصنوعی پرورش دهند، و از آن کودکی به وجود آورند، نوزاد به چه کسی ملحق می‌شود؟

پاسخ: این نوزاد متعلق به کسی نیست یعنی نه پدر دارد و نه مادر.
سؤال ۴۴۸. آیا سقط عمدی جنینی که مطمئنیم یا احتمال می‌دهیم معیوب و نارساست در هر ماهی از بارداری اگر دیه لازم هم پرداخت شود، مجاز است؟

پاسخ: هرگاه در مراحل ابتدایی جنین باشد و جنین به صورت انسان کامل در نیامده باشد و باقی ماندن جنین در آن حالت، سپس تولد ناقص آن، باعث عسر و حرج شدید برای پدر مادر گردد، با این شرایط مانعی ندارد و احتیاطاً باید دیه را بدهند.

سؤال ۴۴۹. آیا در موارد زیر می‌توان سقط جنین کرد؟
 الف) مادر بیمار باشد، و ادامه حاملگی (با تشخیص پزشک، و وضعیتی که مادر دارد، و خودش نیز تشخیص داده است) باعث تشدید بیماری و وخامت حال مادر گردد.
 ب) بیماری فوق به درجه‌ای برسد که حیات مادر متوقف بر سقط جنین باشد.

ج) مادر در کمال صحت و سلامتی است و هیچ‌گونه خطری او را تهدید نمی‌کند، و جنین نیز سالم است، ولی دو سر دارد. یا سر جنین به شکل انسان نیست، و اگر با چنین حالتی متولد شود، طبق تشخیص پزشک، ممکن است چند روز پس از تولد از دنیا برود. یا ادامه حیات چنان فرزندی برای خود او، و والدین و جامعه مشکلاتی در پی داشته باشد.

د) در فروض فوق، حکم مسأله را قبل و بعد از ولوج روح بیان فرمایید.

ه) در هر صورت، آیا مسئولیتی از نظر شرعی برای پزشک و زوجین وجود دارد؟

و) چنانچه لازم باشد پزشک مرد اقدام به سقط جنین کند، چه حکمی دارد؟

پاسخ:

سقط جنین تنها در صورتی جایز است که جان مادر در خطر باشد. همچنین اگر بیماری شدیدی مادر را تهدید کند، و جنین هنوز به مرحله دمیدن روح نرسیده باشد. و نیز اگر تشخیص قطعی داده شود که جنین به گونه‌ای ناقص است که برای پدر و مادر و اطرافیان سبب عسر و حرج شدید می‌شود، مشروط بر این که روح در آن دمیده نشده باشد. در این سه صورت، ختم حاملگی جایز است. و اگر این کار منحصر به طیب مرد باشد، مانعی ندارد. و احتیاط آن است که پدر و مادر، طیب را دربارهٔ دیه تبرئه کنند.

سؤال ۴۵۰. در عالم پزشکی متداول شده که بر روی موجودات بسیار ریز ژن‌های درون سلول‌های بدن انسان و غیر انسان اقداماتی انجام می‌دهند که گفته می‌شود موجب پیدایش تغییراتی در ساختمان روانی یا جسمی انسان‌ها و غیر انسان‌ها می‌گردد، بفرمایید: الف) آیا نفس این عمل (دست‌کاری کردن ژن‌ها) جایز است؟

ب) در صورتی که این اقدام به منظور درمان صورت نگیرد ولیکن در جهت دستیابی به برتری‌های جسمی و یا روانی و پیشرفت علم پزشکی باشد، آیا جایز است؟

ج) اگر اقدام فوق روی نطفه یا جنین انجام شود، حکم چگونه خواهد بود؟

پاسخ:

الف) هرگاه این تغییرات مثبت باشد اشکالی ندارد.

ب) اگر مثبت باشد اشکالی ندارد.

ج) مانند مسأله سابق است.

سؤال ۴۵۱. با توجه به پیشرفت علم پزشکی و ژنتیک، و موفقیت انسان در تولید غیر جنسی گوسفند، موش و مانند آن، و قابلیت اجرای این عمل درباره انسان و ترمیم اعضا، لطفاً بفرمایید:

الف) آیا انجام چنین عملی (تولید انسان کامل از طریق شبیه‌سازی) شرعاً صحیح است؟

ب) آیا ساخت اعضا و پیوند آن به انسان، شرعاً صحیح است؟

ج) با فرض اجرای چنین عملی در خارج از ممالک اسلامی و پیدایش چنین موجودی، آیا این موجود می‌تواند به دین اسلام مشرف شود؟

د) آیا می‌توان با چنین موجودی معاشرت و معامله کرد؟

ه) ازدواج با چنین موجودی چه حکمی دارد؟

و) آیا می‌توان از چنین انسانی ارث برد؟

ز) آیا او می‌تواند ازدواج کند؟

پاسخ:

الف) همان‌گونه که قبلاً اشاره کرده‌ایم این کار ممکن است ذاتاً اشکالی نداشته باشد ولی با توجه به عوارض نامطلوب فراوان اجتماعی و اخلاقی که بر آن مترتب می‌شود، شرعاً مجاز نیست، به علاوه، اگر مستلزم نظر و لمس حرام هنگام کشت سلول مشابه در رحم انسان گردد، از این نظر اشکال دیگری متوجه آن می‌شود.

ب) اشکالی ندارد، مشروط بر این که مستلزم کار حرام خاصی نباشد.

ج) تشرف چنین انسانی به دین اسلام بی‌مانع است.

د) اشکالی ندارد، انسانی است همانند سایر انسان‌ها.

هـ) ازدواج و نکاح او با هرکس جز محارم، یعنی کسی که سلول از

او گرفته شده، یا در رحم او پیوند زده شده، بی‌مانع است.

و) چنین موجودی از کسی ارث نمی‌برد همانند فرزندان رضاعی که

محرم هستند، و ارث نمی‌برند.

ز) آری، از این نظر فرقی با سایر انسان‌ها ندارد.

سؤال ۴۵۲. با توجه به معضلات کنونی اجتماع، که بعضاً نتیجه

عدم آگاهی صحیح جوانان از مسائل جنسی است، آیا آموزش

مسائل جنسی را در جامعه، برای پیشگیری از بیماری‌های

واگیردار، با رعایت حریم خانواده، و با توجه به سن نوجوانان

و جوانان، و با استفاده از متون آموزشی مناسب، مجاز می‌دانید؟

پاسخ: تجربه نشان داده که آموزش مسائل جنسی به سبک غربی، که فعلاً مطرح است، مفاسد زیادی دربر دارد، و در بسیاری از اوقات نتیجه معکوس می دهد.

سؤال ۴۵۳. آیا می توان از چیزهایی که خوردنشان حرام است برای درمان استفاده کرد؟

پاسخ: استعمال خوردنی های حرام به عنوان دارو تنها در صورتی جایز است که ضرورت قطعی پیدا کند و داروی منحصر به فرد باشد، و جانشینی نداشته باشد، و غالباً چنین نیست.

سؤال ۴۵۴. خوردن گوشت خرچنگ دریایی و گوشت کوسه ماهی برای درمان چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست مگر این که به تشخیص پزشک حاذق متدین، تنها راه درمان باشد.

سؤال ۴۵۵. درباره مر مغزی بارها سؤال کرده ایم و جواب فرموده اید. اجازه دهید آن را به صورت کلی تر مطرح کنیم: در مورد مر مغزی ای که مغز از کار افتاده و تنها دستگاه های حیات نباتی کار می کند و هیچ امیدی به بازگشت چنین کسی به حیات حیوانی و انسانی نیست، احکام مختلفی در زمینه مسائل گوناگون حقوقی و مالی و پزشکی تصور می شود؛ لطفاً شرح جامعی درباره تمام این مسائل هر چند به صورت فشرده بیان فرمایید؟

پاسخ: با توجه به این که پزشکان تصریح می کنند که این گونه افراد

مانند شخصی هستند که مغز او به کلی متلاشی شده و یا سر او را از تن جدا کرده‌اند که با وسایل تنفس مصنوعی و تغذیه ممکن است تا مدتی به حیات نباتی او ادامه داد، انسان زنده محسوب نمی‌شوند، در عین حال، انسان کاملاً مرده هم نیستند بنابراین در احکام مربوط به حیات و مرگ باید تفصیل داده شود مثلاً احکام مس میت، غسل و نماز میت و کفن و دفن درباره آن‌ها جاری نیست تا قلب از کار بیفتد و بدن سرد شود. اموال آن‌ها را نمی‌توان در میان ورثه تقسیم کرد و همسر آن‌ها عده وفات نگه نمی‌دارند تا این مقدار حیات آنان نیز پایان پذیرد ولی وکلای آن‌ها از وکالت ساقط می‌شوند و حق خرید و فروش یا ازدواج برای آن‌ها یا طلاق همسر از طرف آنان را ندارند و ادامه معالجات در مورد آن‌ها واجب نیست و برداشتن بعضی از اعضا از بدن آن‌ها در صورتی که حفظ جان مسلمانی متوقف بر آن باشد مانعی ندارد، ولی باید توجه داشت که این‌ها همه در صورتی است که مرگ مغزی به طور کامل و به صورت قطعی ثابت گردد و احتمال بازگشت مطلقاً وجود نداشته باشد.

سؤال ۴۵۶. آیا خوردن شراب به مقدار کم (که فقط و فقط برای معالجه باشد، و به هیچ وجه موجب مستی نشود، و توأم با استغفار و اکراه باشد، و معالجه هم بدین طریق میسر شود، به نحوی که هیچ دارویی نتواند تا این حد مؤثر باشد، و درحقیقت برای حفظ جان و بقای وجود باشد و لا غیر) مجاز است؟

پاسخ: تنها در صورتی جایز است که ضرورت قطعی پیدا کند و داروی منحصر به فرد باشد، و جانشینی نداشته باشد، و غالباً چنین نیست.

سؤال ۴۵۷. توصیه به بیماران به استفاده از مواد مخدر برای درمان بیماری چه حکمی دارد؟

پاسخ: این کار جایز نیست، مگر به مقدار ضرورت، آن هم در جایی که هیچ راه دیگری وجود نداشته باشد.

سؤال ۴۵۸. ۱. آیا مراجعه یک مسلمان دارای بیماری لاعلاج به پزشک، برای پایان دادن به زندگی خود جایز است؟
۲. آیا در صورت عملی شدن، حکم خودکشی را دارد؟

پاسخ:

۱. جایز نیست.

۲. حکم قتل را دارد.

سؤال ۴۵۹. بعضی از افراد برای کمک به درمان بیمارانی که نیاز به فرآورده‌های خونی یا اعضای بدن دارند، حاضرند خون یا مثلاً کلیه یا چشم خود را بفروشند، خرید و فروش این اعضا چه حکمی دارد؟

پاسخ: فروختن خون و کلیه در صورتی که خطری برای دهنده ایجاد نکند اشکالی ندارد ولی بهتر آن است که پول را در مقابل اجازه برداشتن کلیه یا گرفتن خون بگیرند ولی در مورد چشم مطلقاً جایز نیست.

سؤال ۴۶۰. حکم خرید و فروش اعضای بدن انسان از نظر معظم

له چیست؟ در صورت حکم جواز، آیا شرایط خاصی باید وجود داشته باشد؟

پاسخ: فروش اعضایی که بدل دارد مانند یکی از دو کلیه اشکالی ندارد ولی احتیاط آن است که پول را درمقابل اجازه برداشتن عضو بگیرد نه خود عضو.

سؤال ۴۶۱. قطع عضو میّت مسلمان، و پیوند آن، در صورتی که حفظ جان یا عضو مسلمانی متوقف بر آن باشد، چه حکمی دارد؟ آیا اجازه قبل از فوت تأثیری در حکم دارد؟ اگر اجازه شخص موضوعیّت داشته باشد، آیا فرد می تواند در زمان حیات عضوی از بدنش را برای استفاده پس از مرگ بفروشد؟

پاسخ: در صورتی که حفظ جان مسلمان یا حفظ عضو مهمی از او منوط به پیوند باشد، جایز است، و در این صورت، اجازه شخص متوفی، و اولیای دم او لازم نیست هرچند گرفتن اجازه بهتر است، و احتیاط آن است که دیه را پردازد.

احکام حقوق

سؤال ۴۶۲. آیا مالکیت فکری که در عصر ما معمول شده، در مورد تألیف کتابها، اختراعات و صنایع، اکتشاف داروها، تولید فیلمهای مفید و سی دیها، جنبه شرعی دارد یا نه؟ به این معنا که اگر کسی به حریم آن تجاوز کند آیا این کار مانند تجاوز به حریم

ملک‌های مادی مانند خانه و زمین و اتومبیل است و غاصب محسوب می‌شود یا نه؟

پاسخ: مالکیت فکری همچون مالکیت مادی محترم است و تجاوز به حریم آن جایز نیست و هرکس تجاوز کند و خسارتی به بار آورد ضامن است، زیرا مالکیت از موضوعات عرفی و عقلایی است و به تعبیر دیگر، از موضوعاتی است که عرف و عقلا آن را تعیین می‌کنند و می‌دانیم که در عصر و زمان ما این نوع مالکیت در عرف و عقلا به رسمیت شناخته شده است و از آن جا که موضوع را از عرف می‌گیریم و حکم را از شرع، چنین نتیجه خواهیم گرفت که اصل کلی «لا یحلّ لاحد ان یتصرف فی مال غیره الاّ باذنه» شامل آن هم می‌گردد. اضافه بر این گاه می‌شود که برای اختراع یک وسیله صنعتی یا اکتشاف یک دارو، یا تألیف یک دوره کتاب، یا تولید یک سی‌دی، میلیون‌ها خرج می‌کنند و صدها ساعت زحمت می‌کشند، به یقین اگر کسی آن اثر را بردارد و بدون اجازه تولیدکننده تکثیر کند، ظلم فاحشی مرتکب شده و ظلم از نظر شرع و عقل حرام است. و اگر کسانی مرتکب این کار خلاف از طرق غیر قانونی شوند، دلیل بر مباح بودن آن نمی‌شود و ضامن هستند.

سؤال ۴۶۳. آیا مخترع برای اختراع خود دارای حقّ خاصی است، به گونه‌ای که دیگران نتوانند از آن الگوبرداری و مونتاژ کنند؟

پاسخ: آری، اختراع نیز با شرایط خاصی در عرف عقلا، حقوقی برای مخترع می‌آورد که رعایت آن شرعاً واجب است.

سؤال ۴۶۴. آیا حقوق مالکیت‌های فکری، مانند حق تألیف، ترجمه، طبع و اختراعات، شرعی است؟

پاسخ: حق الطبع و حق التألیف، و همچنین حق استفاده از اختراعات، حقوق معتبری است که تجاوز به آن جایز نیست.

سؤال ۴۶۵. آیا حق الماره مشروع است؟

پاسخ: آری، برای مسافر جایز است که هنگام عبور از کنار باغ‌ها از میوه آن به مقدار حاجت بخورد، به شرط آن‌که به قصد این کار حرکت نکرده باشد و چیزی با خود حمل نکند و موجب افساد نگردد و احتیاط آن است که در صورت یقین به عدم رضایت مالک، از این کار خودداری کند.

سؤال ۴۶۶. استفاده از میوه‌های درختانی که در خیابان‌ها و پیاده‌روها وجود دارد، تا چه حدی مجاز است؟

پاسخ: استفاده از میوه‌هایی که در عرف و عادت محل برای همه مباح شده، مانند توت در بسیاری از مناطق، اشکالی ندارد، ولی غیر آن متعلق به صاحبان آن است، و اگر ملک بیت‌المال باشد متعلق به دولت است.

سؤال ۴۶۷. راه رهایی از حق الناس چیست؟

پاسخ: اگر صاحب آن را می‌شناسید، حق او را بپردازید، یا حلیت بطلبید، و اگر نمی‌شناسید، معادل آن را از طرف صاحب اصلی به شخص نیازمندی بدهید.

سؤال ۴۶۸. حق الناس چیست و چگونه می توان آن را تشخیص داد؟

پاسخ: منظور از حق الناس این است که انسان مال کسی را به ناحق از طریق غصب یا رشوه یا ربا یا کم فروشی و مانند آن برده باشد که اگر صاحب یا صاحبان آن را بشناسد باید به آنها بازگرداند و اگر شناسد از طرف آنها به فقیر و نیازمندی می دهد.

سؤال ۴۶۹. در صورتی که حقی (مالی یا معنوی) از دیگری به

گردد انسان باشد و امکان دسترسی به وی (به جهات مختلف) وجود نداشته باشد آیا راهی برای جبران وجود دارد یا خیر؟

پاسخ: چنانچه امیدی به دسترسی به وی نباشد، می تواند حق مادی را از طرف او به نیازمندان صدقه دهد و در مورد حق معنوی، به مقداری برای او استغفار کند و کارهای خیر انجام دهد که اطمینان به رضایت وی حاصل شود.

سؤال ۴۷۰. تصرف در اموال شهروندان کشورهای محارب،

بدون رضایت آنها جایز است؟

پاسخ: این کار چون به نام نیک، حیثیت و آبروی مسلمانان ضرر

وارد می کند، باید از آن خودداری کرد و این اموال از قبیل غنائم جنگی محسوب نمی شود.

سؤال ۴۷۱. درباره انحصار تجارت در کالاهای اساسی، فتوای

حضرت عالی چیست؟

پاسخ: انحصار در تجارت اگر مثلاً از سوی یک کارخانه باشد که

بگوید: «تولیدات خود را منحصراً در اختیار یک نماینده قرار می دهد» اشکالی ندارد، ولی اگر منظور این باشد که شخص یا گروهی منحصراً حق فروش چیزی را داشته باشند، و دیگران نداشته باشند، چنین چیزی نامشروع است، مگر این که حکومت اسلامی روی مصالحی چنین چیزی را لازم و ضروری بشمارد.

سؤال ۴۷۲. من سؤالی از شما درباره استفاده از نرم افزارهایی پرسیدم که بدون اجازه تولیدکننده، مورد استفاده اکثر ما ایرانیان است و شما در جواب گفتید که «این کار جز با رضایت تولید کنندگان اصلی آن جایز نیست، مگر در صورتی که از کفار حربی باشند».

مگر جز اسرائیل به کس دیگری هم کافر حربی می گویند؟ تقریباً همه نرم افزارهای ما از امریکاست و بعد اروپا، شاید فقط یک برنامه ترجمه متن معروف از اسرائیل باشد. تکلیف چیست؟ آیا ما گناهی مرتکب می شویم؟

پاسخ: امریکا، انگلیس، فرانسه، اسرائیل و... جزء کشورهای محارب هستند.

سؤال ۴۷۳. ملاک برای این که بگوییم شرکتی جزء کفار حربی است یا خیر، چه چیز می باشد؟ آیا می توان گفت که شرکت های امریکایی جزء کفار حربی هستند یا خیر؟

پاسخ: شرکت ها و یا سازمان هایی که به کفار در حال جنگ با

مسلمانان مانند امریکا، اسرائیل و انگلیس یا به محاربین کمک می‌کنند و یا به عمل آن‌ها راضی و خوشحال می‌شوند در حکم محارب هستند. **سؤال ۴۷۴.** آیا امروزه رفت و آمد و معامله با کفار و کار کردن در کشوری مانند هلند اشکال شرعی دارد یا نه؟ و آیا کمک به کفر و طاغوت می‌شود یا نه؟

پاسخ: هرگاه در کارهای مشروع شرکت کند مانعی ندارد.

سؤال ۴۷۵. آیا دین، مقیاس عدالت است، یا عدالت مقیاس دین؟ به بیان دیگر، آیا دین به هر چه عدالت باشد امر می‌کند، یا هر چه دین به آن امر کند، عدالت است؟ و به بیان فنی، آیا عدالت در سلسله علل احکام است، یا در سلسله معلول آن؟

توضیح بیشتر این که آیا انسان‌ها، مصادیق بارز ظلم و عدالت را از طریق شریعت می‌شناسند، یا عدالت و ظلم برای همه روشن است، و توصیه‌های دین ارشاد به حکم عقل است؟ مستحضرید که شیعه نیز مانند معتزله معتقد است که عدالت، مقیاس دین است، و اشاعره دین را مقیاس عدالت می‌دانند. حال سؤال این است که اگر شیعه عدالت را مقیاس دین می‌داند، چرا در استنتاجات فقهی به احکامی می‌رسد که هر عُرُفی آن را مصداق بین ظلم می‌داند. بعضی از احکام نکاح چنین است توجّه فرمایید: ۱. اجماعی است که طلاق به دست مرد است، و مرد می‌تواند

هرگاه که اراده کند زنش را طلاق بدهد، هرچند هیچ عذر موجّهی نداشته باشد! طلاق غیابی و بدون هیچ عذر موجّه، در هر عرفی ظلم محسوب می‌شود.

۲. در بحث عیوب زوجین می‌گویند: «اگر مرد بعد از عقد بفهمد زنش کور یا شل است، و یا خوره یا برص دارد، می‌تواند عقد را فسخ کند. ولی اگر زن بعد از عقد بفهمد که شوهرش یکی از این عیوب را دارد حق فسخ ندارد، باید بسوزد و بسازد!»

۳. مرد هر وقت تمایل داشته باشد زن باید خود را در اختیار او قرار دهد حتّی اگر وسط نماز باشد. ولی زن فقط سالی سه مرتبه حقّ آمیزش دارد، آن هم چنان کوتاه و مختصر که مجال بیان آن نیست!

۴. اگر مرد در شب عروسی همسرش را ترک کند و مسافرت برود، و بعد از ده سال برگردد (در صورتی که نفقه داده باشد)، زن حق اعتراض ندارد!

چگونه می‌توان با حفظ مبنای کلامی شیعه، این قبیل احکام را پذیرفت؟ آیا می‌گویید همه عقلا اشتباه می‌کنند که می‌گویند طلاق مبنی بر هوس و بدون عذر موجّه ظلم است؟ همه عقلا که برای زن نیز (در شرایط تدلیس مرد در موارد فوق) حق فسخ قائل اند اشتباه می‌کنند؟

پاسخ: بدون شک فقه شیعه بر اساس ادله اربعه بنا نهاده شده، که یکی از آنها دلیل عقل است. منتها عقل باید قطعی و جامع جمیع جهات باشد، و در مثال‌هایی که ذکر کرده‌اید متأسفانه اشتباهات فقهیه متعددی وجود دارد. مثلاً بند چهارم که نوشته‌اید: «اگر مرد در شب عروسی همسرش را ترک کند و ده سال برنگردد...» این مسأله از نظر موازین فقهی درست نیست. چنانچه زوجه در عسر و حرج بیفتد، ولو بعد از شش ماه باشد، ما اجازه طلاق را می‌دهیم. و تاکنون چه بسیار زنانی که شوهرشان آنها را رها کرده، و آنان از طریق همین فتوا آزادی خود را یافته‌اند.

در مورد بند سوم، اولاً مرد نمی‌تواند در شرایط غیر متعارف مانند وسط نماز یا مواردی از این قبیل، از زن تقاضای تمکین کند، بلکه طبق عرف و عادت باید انجام شود. و ثانیاً در مورد زن نیز در صورتی که ترک آمیزش برای او خطر انحراف جنسی داشته باشد، یا مشکل مهمی ایجاد کند، هرگز انتظار چهار ماه کشیده نمی‌شود.

و در بند دوم، در صورتی که توافق طرفین به صورت شرط ضمن العقد، یا شرط مبنی علیه العقد، بر سلامت باشد، هر عیبی سبب حق فسخ می‌شود.

و اما بند اول: هم‌اکنون در بسیاری از جوامع بشری زن و مرد هر دو حق طلاق دارند، و می‌توانند بدون عذر موجهی از هم جدا شوند. اگر در مورد زن ظلم محسوب می‌شود، در مورد مرد هم ظلم به‌شمار

می‌آید. بنابراین ظلم طرفین را در میان عقلا باید پذیرا باشید. از آن گذشته، همان گونه که در دادگاه‌های امروز هم دیده می‌شود، می‌توان جلوی طلاق‌های هوس‌آلود را گرفت. به علاوه، با توجه به این که مرد به هنگام طلاق متحمل خسارات زیادی می‌شود فرضی که شما کرده‌اید یک فرض غیر واقعی است که مرد بدون هیچ عذری دست به طلاق بزند، حتماً عذری دارد البته آنچه گفتیم اجمالاً مسأله است.

احکام پوشش و حجاب

سؤال ۴۷۶. آیا حجاب با آزادی زنان در جامعه منافات ندارد؟
پاسخ: حجاب برای حفظ شخصیت زن، و جلوگیری از انحراف جوانان، و ممانعت از گسترش فساد در جامعه اسلامی است. و همان‌گونه که اصل پوشیدن لباس برای زنان و مردان منافات با آزادی آن‌ها ندارد، حجاب نیز چنین است.

سؤال ۴۷۷. آیا حجاب از ضروریات دین است؟
پاسخ: آری، حجاب از ضروریات دین و برگرفته از قرآن مجید است، و همه مذاهب اسلامی آن را قبول دارند. منظور از ضروری دین چیزی است که هرکس با مسلمین مقداری معاشرت داشته باشد، می‌فهمد که مسلمانان به آن پایبند هستند.

سؤال ۴۷۸. چه نوع پوششی برای زن حجاب است؟

پاسخ: بر زنان و دختران لازم است تمام بدن خود را به جز گردی صورت و دست‌ها تا مچ، در مقابل نامحرمان بپوشانند. و این مقدار با هر نوع لباس غیر زینتی که تنگ و چسبان نباشد پوشیده شود کافی است. هرچند چادر حجاب برتر است.

سؤال ۴۷۹. آیا پوشیدن جوراب ضخیم بدون شلوار، با این که حجم بدن مشخص و در بعضی موارد مهیج است، یا پوشیدن کفش‌هایی که در هنگام راه رفتن صدای مهیج دارد، جایز است؟

پاسخ: در صورتی که منشأ مفسده‌ای باشد، اشکال دارد.

سؤال ۴۸۰. برخی از مادران، دختران نابالغ خود را با سر و پای برهنه در خیابان‌ها و مجالس در حضور نامحرمان ظاهر می‌کنند، وظیفه چنین مادرانی چیست؟

پاسخ: بر پدر و مادر لازم است فرزندان خود را از زمان طفولیت به مسائل اسلامی آشنا کنند.

سؤال ۴۸۱. محدوده پوشش زن در مقابل پسر نابالغ چه میزان است؟

پاسخ: واجب است زن بدن و موی خود را از نامحرم بپوشاند و احتیاط مستحب آن است که از پسر نابالغ هم که خوب و بد را می‌فهمد و به حدی رسیده که مورد نظر شهوانی است مستور دارد، ولی پوشانیدن صورت و دست‌ها تا مچ واجب نیست.

سؤال ۴۸۲. گفته می‌شود که زن باید خود را از پسر بیچه ممیز بپوشاند، بفرمایید ممیز بودن پسر بیچه از چه راهی شناخته می‌شود؟
پاسخ: واجب نیست بلکه مستحب است خود را از چنین پسری بپوشاند، و منظور از ممیز این است که از مسائل جنسی آگاه باشد.

سؤال ۴۸۳. مقدار پوشش زنان مسلمان، در برابر زنان غیر مسلمان چیست؟

پاسخ: بهتر آن است که بدن خود را در برابر زنان غیر مسلمان برهنه نکنند هر چند با پوشاندن عورت، ظاهر کردن بقیه حرام نیست.

سؤال ۴۸۴. وظیفه خواهران مسلمان دانشجوی ترکیه را درباره رعایت حجاب» در این فرض‌ها بیان فرمایید:

الف) شرط طی کردن تمام ترم‌های دانشجویی در دانشگاه‌های تحت مدیریت لاییک‌ها، رعایت نکردن حجاب شرعی است.
 ب) شرط اتمام چند ترم باقی مانده از رشته خاصی در دانشگاه، رعایت نکردن حجاب است.

پاسخ: با توجه به این که اگر دختران مسلمان و متدین دروس عالی را نخوانند تنها افرادی بندوبار و لامذهب پست‌های مهم را اشغال می‌کنند، به افراد متدین اجازه داده می‌شود که مسئله حجاب را در مواردی که ضرورت دارد رعایت نکنند، ولی در غیر آن موارد حتماً رعایت نمایند.
سؤال ۴۸۵. آیا زنان باید در مقابل محارم خود نیز حجاب را رعایت کنند؟

پاسخ: زنان و دختران می‌توانند در برابر محارم خویش سر و گردن و مقداری از دست‌ها و پاها را نپوشانند، اما بقیه بدن را باید بپوشانند. و جایز نیست به شکل نیمه‌عریان در مقابل آن‌ها ظاهر شوند.

سؤال ۴۸۶. آیا حجاب فقط برای بانوان است و مردان تکلیفی ندارند؟

پاسخ: مردان می‌توانند سر و گردن و مقداری از سینه و دست‌ها و پاها را در مقابل نامحرم نپوشانند، ولی بقیه بدن را باید بپوشانند.

سؤال ۴۸۷. مردان در مقابل مردان دیگر هم موظف به رعایت پوشش هستند یا در این مورد آزادند؟

پاسخ: مردان می‌توانند در برابر مردان دیگر (البته در جایی که زنان حضور ندارند) به غیر از عورتین بقیه بدن را نپوشانند؛ مگر این که مفسده‌ای داشته باشد.

سؤال ۴۸۸. آیا زنان می‌توانند در مقابل زنان دیگر مثلاً در مجالس زنانه محدوده پوششی که برای آنان واجب شده را رعایت نکنند؟

پاسخ: زنان می‌توانند در برابر زنان به جز عورتین بقیه بدن را نپوشانند؛ مگر این که مفسده خاصی داشته باشد.

سؤال ۴۸۹. پوشیدن مانتو چه حکمی دارد؟

پاسخ: در صورتی که چسبان باشد یا زینتی باشد حرام است؛ ولی مانتوهای معمولی زینتی نیست و لباسی که تمام بدن جز صورت و کفین را بپوشاند کافی است هر چند چادر محفوظ‌تر و بهتر است.

سؤال ۴۹۰. پوشیدن لباس مختصّ زنان توسط مردان و یا بالعکس در منزل چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر مفسده خاصّی بر آن مترتب نشود، اشکالی ندارد.

سؤال ۴۹۱. پوشیدن شلوار، یا پیراهن مردانه توسط زنان چه حکمی دارد؟

پاسخ: احتیاط این است که چنین کاری نکنند.

سؤال ۴۹۲. آیا پوشیدن بلوز و شلوار توسط زنان در مقابل نامحرمان اشکال دارد؟

پاسخ: در صورتی که جنبه زینتی و چسبان نداشته باشد مانعی ندارد ولی بهتر، استفاده از مانتوهای مناسب و از آن بهتر استفاده از چادر است.

سؤال ۴۹۳. من یک زن محجبه هستم که از ایران برای کسب علم و تکنولوژی جدید و انتقال آن به کشور خود به همراه همسرم به یک کشور غیر مسلمان و دارای تکنولوژی پیشرفته مهاجرت کرده‌ام. در حال حاضر با این مشکل مواجه می‌باشم که به دلیل حفظ حجاب و ظاهر مسلمانم مورد اعتماد قرار نگرفته و نمی‌توانم در موقعیت‌های عالی قرار بگیرم. در حالی که اگر روسری نداشته باشم مانند سایر مردم بوده و می‌توانم موقعیت‌های بالا حتی در دانشگاه به دست آورم. آیا ما زنان مسلمان باید از جامعه کناره‌گیری کرده و یا محدود به شغل‌های بسیار سطح پایین جامعه باشیم؟ آیا این

اجازه را دارم که تنها با برداشتن روسری خود و تقیه کردن، امکان به دست آوردن موقعیت‌های برتر و دسترسی به علوم و فناوری را که در ایران به آنان نیاز داریم فراهم سازم؟

پاسخ: خوب است در این‌گونه موارد از کلاه گیس آن هم به مقدار ضرورت استفاده کنید.

سؤال ۴۹۴. آیا استفاده کردن از لباس‌های رنگی غیر از مشکی اشکال دارد؟

پاسخ: استفاده از رنگ‌های تند و زینتی جایز نیست اما رنگ‌ها و طرح‌های ساده تا زمانی که منشأ مفاسدی نشود جایز است. هرچند رنگ‌های سنگین بهتر است.

سؤال ۴۹۵. کلاه گیس برای زن جایز است؟ اگر دختری کلاه گیس بر سر بگذارد و حجاب خود را بردارد اشکال دارد؟

پاسخ: آری، استفاده از کلاه گیس جایز است ولی در برابر نامحرم جایز نیست.

سؤال ۴۹۶. آیا در انتخاب نوع حجاب، خود زن اختیار دارد که مثلاً چادر را انتخاب کند یا مانتو را؟

پاسخ: انتخاب نوع حجاب مشروط بر این‌که جوانب شرعی در آن رعایت شده باشد به دست زن است.

سؤال ۴۹۷. طبق یکی از فرمایشات حضرت امام محمد باقر علیه السلام برای زنان جایز نیست که شبیه مردان شوند زیرا که رسول خدا صلی الله علیه و آله

لعنت کرد مردانی را که شبیه زنان شوند و لعنت کرد زنانی را که شبیه مردان شوند در پوشیدن لباس‌ها. با توجه به این‌که امروزه تمام شلواری‌های زنانه از لحاظ مدل شبیه شلواری‌های مردانه می‌باشد و اکثر پیراهن‌های زنانه به صورت یقه مردانه است. ۱. پوشیدن چنین لباس‌هایی از نظر شرعی چه حکمی دارد؟ ۲. پوشیدن بلوز و شلوار برای زنان در منزل بدون دامن (که لباس راحتی محسوب می‌شود) چه حکمی دارد؟

پاسخ: ۱. منظور آن است که هر یک لباس‌های مخصوص دیگری را بپوشد یا از نظر قیافه و ظاهر، خود را مانند او کند بنابراین پوشیدن لباس‌هایی که مشترک بین آن‌هاست با رعایت حجاب اشکالی ندارد. ۲. اشکالی ندارد.

سؤال ۴۹۸. پوشیدن شلواری‌های به اصطلاح، ساپورت که چسبان و تنگ است و گاهی همراه با مانتوهای کوتاه پوشیده می‌شود و حجم بدن زن نیز نمایان است؛ در مقابل نامحرم و به ویژه در ملاعام چه حکمی دارد؟

پاسخ: این‌گونه لباس‌ها از نظر شرعی جایز نیست و مفساد بسیاری دارد.

سؤال ۴۹۹. آیا لباس زینتی فقط شامل زیورآلات می‌شود، یا آنچه عرفاً لباس محسوب می‌شود نیز می‌تواند مصداق آن باشد؟

پاسخ: لباس زینتی چیزی است که زن‌ها برای زیبایی آن را می‌پوشند، و شبیه آرایشی است که در صورت خود انجام می‌دهند.

سؤال ۵۰۰. حکم اپیلاسیون عورت زن توسط خانم دیگری که

این کار شغل اوست چیست؟

پاسخ: نگاه به عورت دیگری، خواه برای زائل کردن مو باشد یا

چیز دیگر جایز نیست، ولی زایل کردن موهای زیر بغل و مانند آن،

به وسیله هم جنس مانعی ندارد.

سؤال ۵۰۱. برای دخترانی که هنوز ازدواج نکرده‌اند اصلاح

صورت و ابرو چه حکمی دارد؟

پاسخ: اصلاح صورت برای دختران شرعاً حرام نیست.

سؤال ۵۰۲. از آن جا که طلا برای مردان حرام است آیا استفاده از

ساعت طلا هم همین حکم را دارد؟

پاسخ: استفاده از ساعت مچی که در آن طلا به کار رفته جایز نیست

مگر این که آب طلا باشد. و یا در صورتی که درصد طلا به قدری باشد

که به آن ساعت طلا نگویند و یا مشکوک باشد، اشکالی ندارد.

سؤال ۵۰۳. استفاده از دست‌بند و گردن‌بند غیر طلا برای مردان

صحیح است؟

پاسخ: چنانچه طلا نباشد و علامت و نشانه‌ای از گروه‌های منحرف

نداشته باشد اشکالی ندارد.

سؤال ۵۰۴. آیا اشکالی دارد که خانم‌ها از عطر و ادکلن

استفاده کنند؟

پاسخ: عطر زدن خانم‌ها در خارج از منزل در روایت اسلامی نهی شده است، ولی چنانچه مقدار کمی برای از بین بردن بوی عرق و مانند آن بزنند مانعی ندارد.

احکام روابط زن و مرد نامحرم

سؤال ۵۰۵. لطفاً بفرمایید: ارتباط زن با مرد از طریق پست الکترونیکی (ایمیل) در زمینه شعر و شاعری و ادبیات و مذهب و سیاست و خانواده و موضوعاتی از این قبیل چه صورتی دارد؟
پاسخ: بین نامحرم‌ها جایز نیست.

سؤال ۵۰۶. اگر در وسائط نقلیه عمومی نامحرمی کنار ما بنشیند و بر اثر تنگی جا با بدن ما تماس پیدا کند آیا لازم است برخاسته یا از تاکسی خارج شویم؟

پاسخ: می‌توانید کیف یا ساک خود را به‌عنوان حائل بین خود و او بگذارید و لازم نیست از ماشین پیاده شوید.

سؤال ۵۰۷. صحبت کردن برای ازدواج از طریق اینترنت چه حکمی دارد؟

پاسخ: به‌مقدار ضرورت و نیاز برای ازدواج می‌توانید صحبت کنید.
سؤال ۵۰۸. افعال و مشاغلی برای زن و مرد هست که مستلزم نظر لمس بدن دیگری است مانند دندان‌پزشکی، زایمان، جراحی و...

در این‌گونه موارد تکلیف چیست؟ و آیا فرقی بین حال ضرورت و غیر آن هست و ملاک ضرورت چیست؟

پاسخ: این‌گونه امور فقط در صورت ضرورت جایز است و معیار ضرورت تشخیص عرف عام و صالح است.

سؤال ۵۰۹. تبعیت از دستور استادی که مقید به فرایض شرعی نیست و با وجود دانشجویان دختر به دانشجویان پسر دستور معاینه زنان بیمار را می‌دهد چه حکمی دارد؟ البته تمرّد از دستور استاد ممکن است در نمره قبولی یا رد او دخالت داشته باشد؟

پاسخ: در این مورد که ضرورت نیست باید به صورت معقولی تمرّد کند مگر این که معاینه زنان برای تکمیل تحصیلات پزشکی لازم باشد (تحصیلاتی که سبب نجات جان زنان می‌شود) که در این صورت جایز است.

سؤال ۵۱۰. دست دادن زنان غیرمسلمان با مردان و بالعکس در اروپا هنگام ملاقات و یا مراسم‌های رسمی و یا غیر رسمی و روزمره، احترام به یکدیگر محسوب شده و امری متداول و مبادی آداب و نشانه نزاکت به‌شمار می‌آید، که رعایت این مهم در نوع نگاه و تداوم مراودات اجتماعی بسیار حائز اهمیت بوده و تأثیری بسزا دارد و از دیگر سو نیز عدم رعایت آن علاوه بر ایجاد ضرر و زیان مادی، با توجه به این امر که ما شیعیان خلاف این امر عمل می‌کنیم موجبات وهن و توهین به فرد مقابل را فراهم و خود

را به عنوان یک شیعهٔ مسلمان، فردی بی ادب و بی توجه به موازین عرفی و اخلاقی معرفی می‌کنیم و همچنین موجب وهن به شیعه، اسلام و دین می‌شویم. تأثیر منفی این رویه تا آن اندازه است که علاوه بر ناراحتی شدید فرد مقابل حتی در برخی مواقع موجب به گریه افتادن فرد به ویژه بانوان گردیده چراکه این نوع برخورد را به شدت تبعیض آمیز می‌دانند و در مواقع زیادی نیز فرض بر همجنس باز بودن چنین فردی می‌کنند. با این اوصاف، حکم چیست؟

پاسخ: دست دادن با زن نامحرم جایز نیست و اگر آن‌ها را با فرهنگ اسلام آشنا کنیم مشکل حل خواهد شد ولی اگر واقعاً در جایی ضرورت قطعی حاصل شود، از باب ضرورت و به مقدار ضرورت مانعی ندارد.

سؤال ۵۱۱. در منطقهٔ ما رسم بر این است که گاه زن عمود دست پسر برادر شوهر خود را می‌گیرد و او را می‌بوسد، یا زن برادر و خواهر زن نیز خود را با برادر شوهر و شوهر خواهر محرم حساب می‌کنند، و دست دادن، به ویژه بوسیدن سر و دست به هنگام بازگشت از سفر و ایام عید به شدت رایج و مرسوم گردیده، و هرچه تذکر داده می‌شود نمی‌پذیرند، بلکه گاهی ناراحت می‌شوند، تکلیف ما چیست؟ اگر موجب قطع صلۀ رحم شود چه حکمی دارد؟

پاسخ: این گونه کارها حرام و خلاف شرع است، و نتیجهٔ ناآگاهی

بعضی از مردم می‌باشد. وظیفه شما این است که با زبان خوش امر به معروف و نهی از منکر کنید، و اگر صله رحم بدون آن میسر نیست، صله رحم را ترک کنید.

سؤال ۵۱۲. نگریستن به مرد نامحرم چه حکمی دارد؟ آیا می‌توان به مردانی که پیراهن آستین کوتاه می‌پوشند، نگاه کرد؟
پاسخ: هرگاه نظر از روی شهوت نباشد، اشکالی ندارد.

سؤال ۵۱۳. نگاه کردن به صورت زنان چادرنشین که معمولاً قسمتی از موی سر آنها نیز دیده می‌شود برای مرد نامحرم چه حکمی دارد؟ توضیح این که آنان به این نوع پوشش عادت کرده‌اند و اگر تذکر داده شود نمی‌پذیرند.

پاسخ: اگر قصد تلذذ و ریه نباشد اشکالی ندارد.

سؤال ۵۱۴. اگر انسان بداند وقتی به خیابان و بازار می‌رود نگاهش به نامحرم می‌افتد، وظیفه‌اش چیست؟
پاسخ: نظر و نگاه اتفافی حرام نیست لکن عمداً نگاه نکند.

سؤال ۵۱۵. نگاه کردن به زن‌هایی که حجاب شرعی را رعایت نکرده و بی‌مبالات هستند، در گذرها، یا به هنگام گفتگو، یا در وسایل نقلیه، که طبعاً نگاه انسان به آنها می‌افتد، چه حکمی دارد؟
پاسخ: نگاه قهری و بدون قصد اشکالی ندارد.

سؤال ۵۱۶. نگاه به نامحرم چه حکمی دارد؟

پاسخ: نگاه کردن مرد به بدن زن نامحرم، خواه با قصد لذت باشد یا

بدون آن حرام است و همچنین نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم، ولی نگاه کردن به صورت و دست‌های زن نامحرم تا میچ اگر به قصد لذت نباشد و مایه فساد و گناه نگردد اشکال ندارد، همچنین نگاه کردن به آن مقدار از بدن مرد نامحرم که معمولاً آن را نمی پوشانند مانند سر و صورت و گردن و مقداری از پا و دست.

سؤال ۵۱۷. دیدن عکس زنان بدون حجاب غیرمسلمان، بدون قصد لذت چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه بدون قصد لذت باشد و منشأ مفاسدی نگردد، اشکال ندارد.

سؤال ۵۱۸. نگاه کردن به موی سر زنان اهل کتاب بدون قصد لذت چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر به قصد لذت نباشد اشکال ندارد.

سؤال ۵۱۹. نگاه کردن به عکس برهنه زنان اهل کتاب و مشرکین، بدون لذت و شهوت و بدون آن که مقدمه گناه شود، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر منظور از برهنه این است که موهای سر خود را نپوشانده باشند، در فرض مسأله بالا که فسادی بر آن مترتب نمی شود، اشکالی ندارد اما اگر منظور، برهنه مادرزاد و یا نیمه عریان است، جایز نیست.

سؤال ۵۲۰. نگاه کردن به اعضای بدن زن کافر غیر ذمی چه حکمی دارد؟

پاسخ: نگاه کردن به اعضای که معمولاً در عرف آنها مکشوف است، بدون قصد لذت اشکالی ندارد.

سؤال ۵۲۱. در برخی مناطق، اقوام نامحرم نزدیک را جزء محارم می‌دانند و حجاب را در مقابل آنها رعایت نکرده و گاه با آنها دست می‌دهند و امثال آن، حکم این امور چیست؟

پاسخ: باید تمام این امور که خلاف شرع است ترک شود و آنان را با زبان خوب امر به معروف و نهی از منکر نمود.

سؤال ۵۲۲. آیا به طور کلی گفتگو با زن نامحرم جایز است؟

پاسخ: در صورتی که به طور عادی باشد مانعی ندارد.

احکام محرم و نامحرم

سؤال ۵۲۳. به چه کسی مَحْرَم و به چه کسی نامحرم می‌گویند؟

پاسخ: مَحْرَم، اصطلاحی در فقه اسلامی است که شامل گروهی از خویشاوندان نزدیک می‌شود که ازدواج با آنها حرام ابد است. در مقابل این اصطلاح، واژه نامحرم وجود دارد که ازدواج با آنان جایز است.

سؤال ۵۲۴. افرادی که جزء گروه مَحْرَم یا همان محارم‌اند چه

کسانی هستند؟

پاسخ: محارم به سه گروه تقسیم می‌شوند: اول، محارم نَسَبی (شامل مادر/پدر و اجداد، فرزندان و نوادگان، خواهر/برادر، خواهرزادگان/برادرزادگان، عمه/عمو/خاله/دایی) که از زمان تولد رابطه محرمیت با آنها برقرار است. دوم، محارم سببی که به سبب

ازدواج محرم می‌شوند (شامل مادر/پدر همسر، فرزند/نوه همسر، همسر فرزند، همسر پدر/مادر) و سوم، محارم رضاعی (که مشابه محارم نسبی است).

سؤال ۵۲۵. محارم نسبی چه کسانی هستند؟

پاسخ: کسانی که محرمیتشان به واسطه نسبت خویشاوندی و تولد است.

الف) محارم نسبی مرد

مادر، مادربزرگ مادری و پدری، به بالا

دختر، نوه‌های دختری و پسری به پایین

خواهر

دختر برادر و خواهر، و نوادگان آنها

عمه و خاله، و عمه‌ها و خاله‌های پدر و مادر، و عمه‌ها و خاله‌های اجداد

ب) محارم نسبی زن

پدر، پدر بزرگ پدری و مادری، به بالا

پسر، نوه، نتیجه، نبیره،...

برادر

پسر خواهر و پسر برادر، و فرزندان و نوادگان آنها

عمو و دایی، و عموها و دایی‌های پدر و مادر، و عموها و دایی‌های اجداد

سؤال ۵۲۶. محارم سببی شامل چه کسانی می‌شود؟

پاسخ: کسانی که محرمیتشان به واسطه ازدواج ایجاد شده باشد.

الف) محارم سببی مرد

مادر و مادر بزرگ‌های زن به بالا

دختر زن (نادختری) و نوه دختری و پسری آن زن (البته به شرط

وقوع نزدیکی زن و شوهر)

زن پدر (نامادری)

زن پسر (عروس)

نواده‌های پسری زن تا آخر

ب) محارم سببی زن

پدر و پدر بزرگ‌های شوهر به بالا

پسر شوهر (ناپسری) و نوه‌های پسری و دختری شوهر

شوهر دختر (داماد)

نواده‌های دختری شوهر تا آخر

سؤال ۵۲۷. چه کسانی جزء محارم رضاعی هستند؟

پاسخ: رضاع به معنای شیر خوردن است، طبق شرایطی که در

شریعت اسلامی مشخص شده است. خویشاوندی رضاعی یعنی

خویشاوندی‌ای که بین طفل شیرخوار و زنی که او را شیر داده است

و بین هریک از آنها با خویشان دیگری پیدا می‌شود.

محارم در خویشاوندی رضاعی مشابه خویشاوندی نسبی است.

مثلاً همان‌طور که در آنجا ازدواج با پدر، مادر، واجداد ممنوع است

و محرمیت برقرار، در قرابت رضاعی نیز چنین است.

سؤال ۵۲۸. انجام امور پزشکی از قبیل تزریقات توسط نامحرم چه حکمی دارد؟

پاسخ: غیر صورت ضرورت جایز نیست.

سؤال ۵۲۹. اگر بخواهیم فرزندی را به عنوان فرزندخوانده بپذیریم، برای محرمیتش چه باید بکنیم؟

پاسخ: الف) در صورتی که فرزندخوانده دختر باشد، اگر پدر پدرخوانده زنده باشد می تواند عقد موقت آن دختر را با اجازه حاکم شرع، برای خویش بخواند تا آن فرزندخوانده حکم زن پدر را پیدا کند و بر تمام پسران و نوه ها و نتیجه های او محرم شود. و اگر خواهر، یا مادر، یا زن برادر، یا برادرزاده ها، یا خواهرزاده های پدرخوانده شیر داشته باشند، و آن بچه شیرخوار باشد و از شیر آن ها (با شرایط لازم) بخورد، حکم خواهرزاده، یا خواهر یا برادرزاده یا خواهرزاده رضاعی اش را پیدا می کند و محرم می شود.

ب) در صورتی که فرزندخوانده پسر باشد، راه محرمیت آن است که از شیر خواهر، یا مادر، یا زن برادر، یا خواهرزاده ها، یا برادرزاده های آن زن فاقد فرزند بخورد تا آن زن، خاله یا خواهر یا عمه و یا خاله رضاعی آن پسر شود و محرم گردد. و اگر دوران شیرخوارگی پسر بچه گذشته باشد راهی برای محرمیت او نیست.

سؤال ۵۳۰. آیا دایی و عموی شوهر و خاله و عمه همسر، جزء محرم ها می باشند؟

پاسخ: خیر، نامحرم هستند.

سؤال ۵۳۱. مردی که یک پسر دارد با زنی که یک دختر دارد ازدواج می‌کند آیا این پسر و دختر به هم محرم‌اند؟ اگر محرم‌اند آیا قبل از دخول زن و مرد می‌توانند با هم ازدواج کنند؟

پاسخ: محرم نیستند و در هر حال می‌توانند با هم ازدواج کنند.

سؤال ۵۳۲. محدوده ارتباط دختر و پسر در دوران نامزدی و عقد باید چگونه باشد؟

پاسخ: اگر صیغه محرمیت با اذن پدر دختر جاری نشده تنها در حد صحبت کردن در مورد ازدواج مجازند؛ آن هم با هماهنگی خانواده و اگر صیغه محرمیت با اذن پدر دختر جاری شده است چنانچه در ضمن عقد شرط خاصی شده باید مطابق آن عمل کنند و اگر شرط خاصی نشده براساس عرف محل، عمل نمایند.

احکام معاشرت

سؤال ۵۳۳. برخی افراد خود را فقط به انجام نماز و روزه و امثال این‌ها مقید می‌دانند و به عبارتی خود را منزوی می‌کنند و درباره معاشرت با دیگران به‌ویژه در بلاد غیر اسلامی بی تفاوت هستند، لطفاً در خصوص اهمیت برخورد و معاشرت برایم توضیح دهید.

پاسخ: معاشرت و ارتباط سازنده با دیگران، یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین نیازهای روحی و روانی آدمیان است. در واقع ذات و فطرت آدمی به‌گونه‌ای است که حتماً باید زندگی اجتماعی داشته

باشد و در اجتماع زیست کند و در اجتماع است که می‌تواند کیفیت زندگی خود را ترقی دهد. در واقع انسان در همهٔ مراحل زندگی محتاج دیگران است و شخص خود را با معاشرت بهتر می‌شناسد و توانمندی‌ها و ناتوانی‌های خود را درمی‌یابد.

آنچه اهمیت و جایگاه ویژهٔ معاشرت را در اخلاق نشان می‌دهد، این است که بسیاری از فضایل و رذایل اخلاقی، در ظرف معاشرت ظهور می‌یابند. ظرف ظهور فضایی مانند عدالت، انصاف، احسان، ایثار، انفاق، صدقه، امانت، عفت، حجاب و امثال آن، زندگی اجتماعی و معاشرت با دیگران است. همچنین رذایلی مانند ظلم، حق‌کشی، خودخواهی، تکبر، خیانت، دروغ، حسادت و امثال آن نیز در ظرف اجتماع و ارتباط با دیگران است که خود را نشان می‌دهند. تعلیم و تعلم، با آن جایگاه ارزشی والا در اسلام، بدون زندگی اجتماعی و معاشرت با دیگران امکان تحقق ندارد. آشنایی با تجارب دیگران و بهره‌مندی از آن، و معاشرت با مردم و تحمل بدرفتاری‌ها و نامردمی‌های آنان یکی از راه‌های رشد و دستیابی به مقامات معنوی است.

سؤال ۵۳۴. آیا رفتن به مجالسی که در آن مشروبات الکلی

مصرف می‌شود، جایز است؟

پاسخ: شرکت در مجالسی که شرب خمر می‌شود، جایز نیست.

سؤال ۵۳۵. آیا برای مسلمان جایز است مشروب روی میز

غذاخوری بگذارد، تا کسانی که آن را حلال می‌دانند مصرف کنند؟

پاسخ: جایز نیست مگر در موارد ضرورت.

سؤال ۵۳۶. اگر بر ما معلوم باشد که صاحبان برخی مشاغل که به تولید مواد غذایی مشغول هستند مسلمان نبوده و جزء اهل کتاب هم نیستند، در این صورت خرید و فروش و مصرف محصولات آنها چه حکمی دارد؟

پاسخ: خرید و فروش مواد غذایی غیر گوشتی آنها اشکالی ندارد ولی اگر یقین داشته باشید که دست آنها با رطوبت با آن مواد تماس داشته احتیاط اجتناب است مگر در مواردی که خارج از کشورهای اسلامی زندگی می‌کنند.

سؤال ۵۳۷. حکم برخورد و همنشینی با اشخاصی که مشکوک به همکاری با دشمنان اسلام هستند چیست؟

پاسخ: احتیاط ترک آن است و اگر شبهه قوی باشد ترک آن واجب است.

سؤال ۵۳۸. شرکت کردن در جشنی که توسط افراد غیر مسلمان برای من گرفته می‌شود چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر در آنجا کار خلاف شرع صورت نگیرد شرکت شما در آن جشن اشکالی ندارد.

سؤال ۵۳۹. آیا اهل کتاب (یهودی‌ها و مسیحی‌ها) نجس می‌باشند؟ اگر جواب مثبت است، دلیل صادر کردن فتوای نجاست برای آنها چیست؟

پاسخ: ما فتوا به نجاست آنها نمی‌دهیم ولی از آنجا که آنها از

اشیاء نجس پرهیز نمی‌کنند بهتر می‌دانیم که در غیر موارد ضرورت از آن‌ها پرهیز کنند.

سؤال ۵۴۰. اجناس و وسایل قیمتی که در سرزمین‌های غیر اسلامی پیدا می‌شود، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر علامتی ندارد می‌توان آن را تملک کرد و اگر دارای علامت است و امکان دارد صاحبش را پیدا کند باید به او بدهد، ولی در کشورهای محارب با اسلام تملک آن در هر حال مانعی ندارد.

سؤال ۵۴۱. اگر شخصی به گونه‌ای در تنگی معاش باشد که نتواند زندگی خود را اداره کند و به هر دری هم بزند با شکست مواجه شود و حاضر هم نباشد زکات یا صدقه قبول کند، آیا می‌تواند برای غیر مسلمان‌ها کار کند؟

پاسخ: کار کردن برای غیر مسلمانان حرام نیست مشروط بر این که کار حلال و آبرومند و مباحی باشد و سبب ذلت مسلمین و اهانت به آن‌ها نگردد.

سؤال ۵۴۲. اگر کسی که اعتقادی به دین ندارد به خانه ما بیاید و مثلاً شیرینی بیاورد آیا می‌توان از اموالش خورد، آیا حرام نیست؟

پاسخ: اموالش حرام نیست مگر این که یقین داشته باشید از راه حرام به دست آورده است ولی از رفت و آمد با چنین اشخاصی پرهیزید مگر این که امید به هدایت او داشته باشید.

سؤال ۵۴۳. شخصی برادری دارد که کافر است و به خدا ایمان

ندارد. می‌خواستم بدانم که احکام یک فرد کافر اعم از نجس بودن و... شامل این شخص می‌شود یا خیر؟ و به‌طور کلی در منزل چه باید بکند؟

پاسخ: در صورتی که ناچار است با او در یک منزل باشد لازم نیست از او پرهیز نماید ولی سعی کند با زبان خوب او را به اسلام بازگرداند.

احکام نگهداری حیوانات

سؤال ۵۴۴. سؤالی که بنده مطرح می‌سازم سؤالی است که برای اکثر هم‌رشته‌ای‌های خودم یعنی رشته دامپزشکی مطرح است و آن این است که چرا علی‌رغم این که در احادیث و کتب اسلامی همواره شاهد بیان این مطلب بوده‌ایم که ما باید در کنار مخلوقات خدا و با مهربانی با آن‌ها زندگی کنیم و در مورد سگ این مطلب چه در رساله حضرت امام (ره) و چه در بسیاری از منابع شرعی عنوان شده، اما در کشورمان برخوردهایی علیه سگ‌داران انجام می‌شود؟ و آیا این برخوردها از نظر شرعی مورد تأیید است؟ البته ممکن است چنین تصوّر شود که نگهداری سگ تنها برای تفریح است و شاید این مطلب فراموش شده که خداوند پس از انسان در هیچ موجودی به اندازه سگ قدرت درک احساس دوستی و دوست داشتن را قرار نداده است و همان‌طور که ما مسلمانان معتقدیم هر نیازی که در یک موجود هست قطعاً پاسخی برایش وجود دارد

و در مورد این حس سگ، پاسخی جز ارتباط برقرار کردن با یک انسان (البته براساس احکام اسلامی) موجود نیست، آیا اگر ما این مسأله را فراموش کنیم درحقیقت قوانین الهی را فراموش نکرده ایم؟ آیا اگر به مبارزه با عشقی که خداوند در نهاد یک جاندار زبان بسته قرار داده است بپردازیم دچار معصیت نشده ایم؟

پاسخ: سگ برای مقاصد مختلف از قبیل پاسبانی خانه و گله و برای شکار و همچنین مقاصد پلیسی می تواند مورد استفاده قرار بگیرد. ولی از آن جا که موجود آلوده ای است و ممکن است بیماری های مختلفی را به انسان منتقل سازد اسلام از آنچه به صورت فرهنگ سگ بازی غربی دیده می شود جلوگیری کرده است و در عین حال اجازه نمی دهد حتی سگ های ولگرد را آزار دهند مگر این که ایجاد خطر کنند غذا دادن به آن ها نیز کار خوبی است.

سؤال ۵۴۵. می خواستم بدانم آیا نگهداری از سگ های پرورشی که دارای شناسنامه هستند و اکسیناسیون می شوند اشکال دارد؟

پاسخ: چنانچه فایده ای از قبیل پاسبانی خانه و گله و صید و مانند آن داشته باشند مانعی ندارد.

سؤال ۵۴۶. همراه داشتن سگ در ماشین و خیابان، و نگهداری آن در خانه، که نوعی تقلید از بیگانگان است، چه حکمی دارد؟

پاسخ: این کارها شایسته مسلمانان با شخصیت نیست، و از جهات شرعی مشکلات زیادی ایجاد می کند.

سؤال ۵۴۷. آیا برای نگهداری از حیوانات منعی وجود دارد؟ اگر فایده‌ای بر نگهداری حیوان مترتب نباشد، مثلاً فقط برای زیبایی، یا صدای خوش آن باشد، (مانند قناری، یا مرغ عشق، یا مانند آن) نگهداری از آن چه حکمی دارد؟

پاسخ: نگهداری حیوانات مانعی ندارد. ولی سزاوار است افراد باایمان هدفی از آن داشته باشند هرچند استفاده از زیبایی و صدای خوش آن‌ها باشد. در ضمن، باید این امر به اسراف‌کاری منتهی نشود.

سؤال ۵۴۸. معروف است که «تازی» (سگ شکاری) در احکام نجاست و طهارت با سگ‌های دیگر تفاوت دارد. شاید - طبق آنچه در تاریخ آمده است دلیلش این باشد که - اعراب (پس از اسلام) از رفت و آمد تازی به خیمه‌ها ممانعتی نمی‌کردند، و تازی حق داشت در خیمه با آن‌ها بخوابد، و آن را هدیه‌ای از سوی خدا می‌دانستند. آیا تفاوتی میان تازی و سایر سگ‌ها در نجاست هست؟

پاسخ: تفاوتی از این جهت میان سگ‌ها نیست، و معمولاً مسلمانان از سگ‌ها برای سه منظور استفاده می‌کردند: پاسبانی خانه، پاسبانی باغ، و پاسبانی گله.

سؤال ۵۴۹. آیا خرگوش را می‌توان به‌عنوان حیوان خانگی در آپارتمان نگهداری کرد؟ و آیا فضولاتش نجس است؟ آیا موی بدن خرگوش نماز دارد؟ و آیا عرق بدنش اشکالی ندارد؟

پاسخ: فضولات آن نجس است و موی بدن و عرق آن نماز ندارد.

سؤال ۵۵۰. آیا فضولات همستر پاک است یا خیر؟
پاسخ: فضولات آن نجس است.

احکام موسیقی

سؤال ۵۵۱. گوش دادن به موسیقی چه حکمی دارد؟
پاسخ: کلیه صداها و آهنگ‌هایی که مناسب مجالس لهو و فساد است حرام، و غیر آن حلال است، و تشخیص آن با مراجعه به اهل عرف، یعنی افراد فهمیده متدین، خواهد بود.

سؤال ۵۵۲. منظور از مجالس لهو و لعب چه مجالسی است؟
پاسخ: مجالسی است که برای عیاشی و هوسرانی و بی‌بندوباری تشکیل شده است. به تعبیر دیگر، به مجالسی گفته می‌شود که نزد عرف متدین، مجلس گناه محسوب می‌شود، و موسیقی‌های مناسب چنین مجالسی حرام است؛ هرچند در مجلس عادی نواخته شود، یا به صورت فردی باشد (دقت فرمایید).

سؤال ۵۵۳. فلسفه حرمت برخی از موسیقی‌ها چیست؟
پاسخ: تشویق به مفاسد اخلاقی، غافل شدن از یاد خدا، تخدیر اعصاب و فرو بردن جامعه در غفلت و بی‌خبری، از جمله آثار زیان‌بار موسیقی حرام است. شرح بیشتر را در کتاب تفسیر نمونه، جلد ۱۷ ذیل آیه شریفه ۶ سوره لقمان، مطالعه فرمایید.

سؤال ۵۵۴. تعلیم و تعلم و خرید و فروش آلات موسیقی،

اشکالی دارد؟

پاسخ: این کار درباره آن دسته از آلات موسیقی که غالباً با آنها

آهنگ‌های مناسب مجالس لهو و فساد نواخته می‌شود جایز نیست و در

غیر آن اشکالی ندارد. و اگر وسیله مشترک باشد جایز است.

سؤال ۵۵۵. برای داشتن مجلس شاد مشروع چه پیشنهادی

می‌کنید؟

پاسخ: به‌عنوان مصداق مجالس شادی مشروع، چنانچه از رقص

و موسیقی حرام و کارهای نامشروع دیگر پرهیز شود، و اشعار مناسب

خوانده شود، یا نمایش‌های شاد مشروعی انجام شود مانعی ندارد.

و بسیاری از متدینین در جلسات جشن ازدواج و مانند آن از همین

روش استفاده می‌کنند.

سؤال ۵۵۶. گوش دادن آواز زن توسط مرد نامحرم چه

حکمی دارد؟

پاسخ: حرام است.

سؤال ۵۵۷. سرود دسته‌جمعی مختلط جایز است؟

پاسخ: در صورتی که صدای بانوان در صدای مردان محو شود

و صدا و آهنگ سرود مناسب مجالس لهو و فساد نباشد اشکالی ندارد؛

در غیر این صورت جایز نیست.

سؤال ۵۵۸. سرود دسته‌جمعی خانم‌ها اشکالی دارد؟

پاسخ: این کار در مکان‌های مخصوص بانوان اشکالی ندارد، مشروط بر این که صدا و آهنگ آن مناسب مجالس لهو و فساد نباشد؛ اما در جایی که مردان حضور دارند جایز نیست.

سؤال ۵۵۹. آواز خواندن زن چه حکمی دارد؟

پاسخ: آواز خواندن زن برای شوهرش و برای سایر زنان بدون غنا و بدون آهنگ‌های مناسب لهو و فساد اشکال ندارد.

سؤال ۵۶۰. تجویز موسیقی برای بیمارانی که مبتلا به افسردگی

هستند اشکالی دارد؟

پاسخ: اگر راه درمان آن‌ها منحصر به شنیدن موسیقی باشد، به مقدار

ضرورت مانعی ندارد.

سؤال ۵۶۱. گاهی ما را به مراسمی دعوت می‌کنند که در آن برخی

گناهان صورت می‌گیرد از جمله این که موسیقی حرام پخش و یا اجرا می‌شود، تکلیف چیست؟

پاسخ: شرکت در مجلس گناه حرام است، ولی چنانچه ضرورت

داشته باشد، می‌توانید به مقدار ضرورت شرکت کنید، یا در قسمت‌هایی بنشینید که گناهی صورت نمی‌گیرد و مجلس گناه صدق نمی‌کند.

سؤال ۵۶۲. نواختن آهنگ توسط زن در برابر مرد نامحرم چه

حکمی دارد؟

پاسخ: اگر آهنگ حرام باشد به هر صورت حرام است و اگر از نوع

حلال باشد و منشأ مفسده‌ای گردد آن نیز حرام است.

سؤال ۵۶۳. آیا گوش دادن به صدای زن خارجی با موسیقی ملایم

اشکال دارد؟

پاسخ: در صورتی که به صورت آواز بخواند جایز نیست.

احکام ورزشی

سؤال ۵۶۴. ورزش ایروبیک چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه حرکاتی شبیه به رقص نداشته باشد و همراه با

آهنگ لهوی نباشد اشکالی ندارد.

سؤال ۵۶۵. بازی بولینگ چه حکمی دارد؟

پاسخ: بدون برد و باخت مالی اشکالی ندارد.

سؤال ۵۶۶. بازی کردن با پاسور و بیلیارد و تخته نرد چه

حکمی دارد؟

پاسخ: هرگاه این موارد از آلت قمار بودن خارج نشده باشند، و در

نزد توده مردم محل یک وسیله ورزشی یا تفریحی شناخته نشوند، بازی

با آنها بدون برد و باخت مالی نیز اشکال دارد.

سؤال ۵۶۷. دوچرخه، موتور و اسب سواری برای بانوان

اشکالی دارد؟

پاسخ: این کارها در محیط‌های مخصوص بانوان اشکالی ندارد،

مشروط بر اینکه سبب ضرر و زیانی نگردد.

سؤال ۵۶۸. بازی پاسور رایانه چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر بدون مشارکت فرد دیگر و بدون برد و باخت مالی

باشد، اشکالی ندارد.

سؤال ۵۶۹. آیا بازی با شطرنج در عصر حاضر اشکال دارد؟

پاسخ: اگر شطرنج در عرف عام از آلات قمار محسوب شود بازی

با آن حرام است و اگر از حالت قمار خارج و جزء ورزش های فکری

درآمده باشد اشکالی ندارد.

سؤال ۵۷۰. اینجانب با یکی از باشگاه های فوتبال اروپا قرارداد

امضا کرده ام، که در طول یک سال در اختیار آن تیم باشم. قاعدتاً

بایستی در تمام برنامه های ورزشی و تمرین های سخت بدنی، که

لازمه پیروزی تیم در مسابقات آتی است، تابع باشم. از آن جا که

بخشی از تمرینات سخت بدنی در ماه مبارک رمضان واقع خواهد

شد، و امکان انجام آن با زبان روزه میسر نیست، و از سوی دیگر

مسئول باشگاه می گوید: «شما انسان متدین و مؤمنی هستید، و ما

میلیون ها خرج شما کرده، و وقت شما را از قبل خریده ایم، و در

صورت خودداری شما از شرکت در تمرینات و شکست تیم، از

شما راضی نیستیم و با توجه به این که شما در این سال از ما حقوق

می گیرید، و متعهد به ما هستید نباید روزه بگیرید». آیا می توانم

براساس قرارداد با آن باشگاه، و به منظور انجام تعهدم به آن تیم،

برای پیروزی در مسابقات - که مستلزم افطار روزه است - روزه

نگیرم، و سال بعد قضا کنم؟

پاسخ: در شأن یک مسلمان نیست که اقدام به عقد چنین قراردادی کند زیرا این قرارداد شرعاً باطل است، و باید به دیگران گفت که عقیده مذهبی ما چنین اجازه‌ای را نمی‌دهد. و اگر راهی ندارید، می‌توانید روز اول را به مسافرت مثلاً یک ساعته بروید و برگردید، و قبل از ده روز باز هم سفری مانند آن انجام دهید. البته به شرط این که بخواهید مدتی طولانی مثلاً یک سال، در آن محل بمانید.

سؤال ۵۷۱. دانشجویان رشته تربیت بدنی که در خارج از کشور در حال تحصیل هستند روزانه برای دروس مختلف باید در سالن‌های ورزشی و استخرهای مختلط حاضر شوند. حضور در این باشگاه‌ها برای دانشجویان مسلمان چه حکمی دارد؟

پاسخ: این کار جایز نیست و تا مجبور نشوید این کار را انجام ندهید و در صورت اجبار، به مقدار ضرورت قناعت کنید.

سؤال ۵۷۲. نظر شما در مورد ورزش کشتی کج چیست؟

پاسخ: اگر ضرر مهمی داشته باشد جایز نیست.

سؤال ۵۷۳. متأسفانه از چند سال پیش، با این توجیحات که مسابقات ما باید با تقویم‌های بین‌المللی و برنامه‌های کنفدراسیون فوتبال آسیا هماهنگ باشد، مسابقات لیگ برتر فوتبال در ماه مبارک رمضان انجام می‌شود. این کار نه تنها موجب شده که بازیکنان مسلمان، برای حفظ آمادگی بدنی مجبور به روزه‌خواری در تمرینات شوند؛ بلکه عده زیادی از جوانان را پس از افطار، به جای مسجد و جلسات قرآن، به ورزشگاه‌ها می‌کشاند.

این در حالی است که در همین کشور همسایه - ترکیه - که دارای نظام لائیک نیز هست و فوتبال بین‌المللی تر از ما دارد، مسابقات فوتبال به احترام ماه مبارک رمضان تعطیل می‌شود. لذا خواهشمند است نظر خویش را دربارهٔ دو سؤال زیر اعلام فرمایید:

۱. نظر حضرتعالی دربارهٔ موکول شدن مسابقات فوتبال لیگ برتر به بعد از ماه مبارک رمضان چیست؟
۲. آیا لزوم هماهنگی با برنامه‌های کنفدراسیون آسیا، توجیهی برای عدم احترام به شعائر مذهبی می‌گردد؟

پاسخ: لازم است مسلمانان فرهنگ اسلامی خودشان را رعایت کنند و به مراکز جهانی نیز بگویند که فرهنگ ما به ما اجازهٔ این کار را نمی‌دهد و جای تعجب است که کشوری مانند ترکیه رعایت ماه رمضان را بکند و کشوری مانند جمهوری اسلامی که حکومتش اسلامی است مراعات نکند.

سؤال ۵۷۴. در مسابقات المپیک و نظیر آن، در برخی رشته‌ها از جمله کشتی مردان، گاهی یک داور زن، قضاوت مسابقه را به عهده دارد. از آنجایی که بازرسی بدنی ورزشکار (که مستلزم تماس است) قبل از شروع مسابقه توسط داور، جزء قوانین بوده و برای شرکت در مسابقه، گذشتن از این مرحله و نیز بلند کردن دست پیروز توسط داور ضروری است و ورزشکار باید به آن تن

دهد، حکم شرعی آن برای ورزشکار ایرانی و مسلمان چیست؟ آیا این عمل جزء ضرورت حساب می‌شود و یا کشتی‌گیر باید از مسابقه اجتناب کند؟

پاسخ: می‌بایست مسئولین ورزش قبلاً فرهنگ دینی ما را برای آن‌ها توضیح می‌دادند و این‌گونه مشکلات را حل می‌کردند.

سؤال ۵۷۵. لطفاً به سؤالات زیر درمورد ورزش بانوان

پاسخ فرمایید:

۱. فعالیت‌های ورزشی برای دختران مدارس ابتدایی، بدون رعایت حجاب اسلامی چه حکمی دارد؟
 ۲. ورزش بانوان با رعایت حجاب اسلامی در انظار عمومی (اجتماع مردان و زنان) چه حکمی دارد؟
 ۳. در ورزش‌های انفرادی غیر تماسی (تنیس، بدمینتون و مانند آن) مسابقه یا تمرین خانم‌ها با آقایان چه حکمی دارد؟
 ۴. آیا رعایت حجاب خانم‌ها در سالن‌های ورزشی مخصوص بانوان، لازم است؟
 ۵. موتورسواری و دوچرخه‌سواری خانم‌ها با پوشش کامل اسلامی در خیابان‌ها و معابر عمومی چگونه است؟
 ۶. مربی‌گری مردان برای تعلیم بانوان تا چه حدی مجاز است؟
- پاسخ:** شکی نیست که ورزش برای همهٔ قشرها، اعم از مرد و زن، پیر و جوان، لازم است و یکی از ضروری‌ترین کارها برای حفظ

سلامت محسوب می‌شود. از این گذشته، ورزش می‌تواند به‌عنوان سرگرمی سالم، بسیاری از اوقات فراغت را پر کند، و انسان را از سرگرمی ناسالم بازدارد. ولی مسلم است که باید جهات شرعی، هم در ورزش مردان و هم در ورزش زنان رعایت شود، و مسابقات ورزشی هرگز ایجاب نمی‌کند که ما فرهنگ اسلامی را رها کرده، دنبال فرهنگ دیگران برویم. به‌طور کلی زنان می‌توانند در محیط‌هایی که مخصوص خودشان است، با استفاده از لباس‌های مناسب، و با حفظ حجاب یا بدون حجاب شرعی، اگر جنس مخالفی در آن جا نیست، ورزش کنند. داوران و مربیان آن‌ها نیز از میان خود زنان برگزیده شوند، همان‌گونه که در مردان چنین است، و از ورزش‌هایی استفاده کنند که آسیب‌زایی به آن‌ها نمی‌رساند.

احکام علوم غریبه

سؤال ۵۷۶. بعضی از اشخاص در خارج با فالگیری از جامع الدعوات و یا دوازده برج، از آینده و گذشته و مرض مراجعین خبر می‌دهند و می‌گویند: فلان گرفتاری را داری یا خواهی داشت، فلان مقدار باید بدهی تا دعای حسابی بنویسم و دعای محبت بین دخترها و پسرها و زوجها و درمان دیوانه‌ها و جن‌زده‌ها می‌نویسند و پول‌های زیادی دریافت می‌کنند و در ضمن، نماز جمعه و نماز جماعت می‌روند. بفرمایید که پول گرفتن درمقابل این کارها چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست.

سؤال ۵۷۷. آیا رجوع به فالگیرها و جادوگران برای معالجه جایز است در حالی که گاهی از اوقات امراض سختی را معالجه می‌کنند؟
پاسخ: رجوع به آن‌ها حرام است.

سؤال ۵۷۸. نظر جنابعالی درباره فال حافظ چیست؟
پاسخ: فال اعتباری ندارد.

سؤال ۵۷۹. اگر فال قهوه برای کار مشروعی گرفته شود، چه حکمی دارد؟ مثلاً از این طریق گمشده‌ای را پیدا، یا گرهی را باز کند. در این صورت پول حاصل از آن چه حکمی خواهد داشت؟
پاسخ: فال قهوه و امثال آن از خرافات است، و شرعاً اعتباری ندارد، و گرفتن پول درمقابل آن جایز نیست.

سؤال ۵۸۰. افرادی هستند که کار هیپنوتیزم و احضار روح می‌کنند. می‌خواستم بدانم کار آن‌ها از نظر شرعی عیب دارد؟ البته اگر این کار برای تقویت ایمان انسان‌های دیگری که مثلاً در حال دیدن احضار روح هستند باشد (همچنین افرادی که کار احضار روح می‌کنند پولی را نگیرند و فقط برای رضای خدا باشد) از نظر شرعی اشکال دارد یا نه؟ اگر احضار روح و یا هیپنوتیزم برای روشن شدن حقیقتی باشد چطور؟

پاسخ: غالب این‌گونه مدعیان در خطا و اشتباه‌اند هرچند اصل عمل امکان‌پذیر است و اگر برای کشف امور پنهانی انجام شود حرام است.

سؤال ۵۸۱. نظر حضرت تعالی در مورد احضار ارواح چیست؟ آیا عقلاً این کار امکان پذیر است؟ و چنانچه ممکن باشد، آیا از دیدگاه شرع مجاز است؟

پاسخ: این کار عقلاً امکان پذیر است، ولی شرعاً جایز نیست، و مفاسد زیادی به بار می آورد.

سؤال ۵۸۲. آیا اسلام جهت ابطال سحر، دستورالعمل و راهکاری که واقعاً سحر را باطل کند دارد؟ چرا که با توجه به اوضاع جامعه مراجعه به کسانی که از راه های دیگر، این کار را انجام می دهند با باج خواهی آنها همراه است.

پاسخ: هر چند سحر و جادو، به تصدیق قرآن مجید، حقیقت دارد، ولی غالب آنچه مردم سحر و جادو می دانند اوهام و خیالاتی بیش نیست. برای رفع آن هر روز پنج مرتبه آیه الکرسی را بخوانید و به خود و اطرافیانان بدمید و هر روز هر چند به مقدار کم صدقه بدهید و بر خدا توکل کنید.

سؤال ۵۸۳. آیا درست است که می گویند: حرمت سحر، مربوط به استعمال آن است نه یادگیری آن؟ آیا مطلقاً حرام است؟

پاسخ: طبق فتوای همه فقهای اسلام، یاد گرفتن و انجام اعمال سحر و جادوگری حرام است.

سؤال ۵۸۴. آیا هیپنوتیزم از نظر اسلام حرام است؟

پاسخ: برای مقاصد طبّی و مانند آن مانعی ندارد ولی برای کشف امور پنهانی یا خبر از گذشته و حال و آینده جایز نیست.

پایان